

ศูนย์
นวัตกรรม

'พลังวิทย์' เสริมศักยภาพเกษตรกรไทย

'พลังวิทย์' เสริมศักยภาพ เกษตรกรไทย

www.nstda.or.th/agritec

agritec@nstda.or.th

0 2564 7000

'พลังวิทย์'

เสริมศักยภาพ
เกษตรกรไทย

'พลังวิทย์'

เสริมศักยภาพ เกษตรกรไทย

ISBN 978-616-94433-3-9

พิมพ์ครั้งที่ 1 (พฤษภาคม 2567)

จำนวน 1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2560 ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) 2558

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

ไม่อนุญาตให้คัดลอก ทำซ้ำ และดัดแปลง ส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร.

'พลังวิทย์' เสริมศักยภาพเกษตรกรไทย.-- กรุงเทพฯ : วาย.ซีเอส.มีเดีย, 2567.

80 หน้า.

1. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. I. ชื่อเรื่อง.

681.763

ISBN: 978-616-94433-3-9

จัดทำโดย

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.)

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

111 อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย ถนนพหลโยธิน

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

โทรศัพท์ 0 2564 7000 โทรสาร 0 2564 7004

www.nstda.or.th/agritec อีเมล agritec@nstda.or.th

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด วาย.ซีเอส.มีเดีย

1626/1 ซอยตึกคู่ฟ้า ถ.ดินแดง แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 089 6968338

สารจากผู้อำนวยการ

วิราภรณ์ มงคลไชยสิทธิ์

ผู้อำนวยการ
สถาบันการจัดการเทคโนโลยี
และนวัตกรรมเกษตร (สท.)

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) มุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านเกษตรให้เกิดการขยายผลอย่างทั่วถึง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานและสร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกร/ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการปฏิรูปภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาความเข้มแข็งของภาคการเกษตรและชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเชื่อมโยงสู่เศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

หนังสือ **'พลังวิทย์' เสริมศักยภาพเกษตรกรไทย** นำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในช่วงปีที่ผ่านมา ผ่านกลไกการทำงานด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่มุ่งเป้า (Area Based Approach) สถานีเรียนรู้ (Training Hub) และการดำเนินงานความร่วมมือแบบจตุภาคีด้วยตลาดนำการผลิต (Inclusive Innovation) ที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการผลิตของเกษตรกรให้สามารถยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ตอบโจทย์การดำเนินงานของ สวทช. และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่ขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

สารบัญ

6 พัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model: กุ้งกุลาร้องไห้

8

เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ
ผลผลิตที่ได้ราคา

11

ถั่วเขียว KUMU
พืชหลังนาที่มากกว่า
บำรุงดิน (ทุ่งกุลาร้องไห้)

15

ผักแช่บ๊วย ปลุกด้วย
ความรู้ ดีต่อกาย
ดีต่อรายได้

18

ทุ่งกุลาร้องไห้ ไปไกลกว่าเดิม

21 พัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model: ยกระดับการผลิตไม้ผล (ทุเรียน) ด้วยเกษตรสมัยใหม่

22

Magik Growth ถูงต่อผลไม้สีแดง ลดต้นทุน
เพิ่มคุณภาพ สร้างมูลค่าทุเรียนจันทร์

27 ตีตลาดเทคโนโลยีและนวัตกรรม เสริมศักยภาพเกษตรกรไทย

28

‘ระบบฟาร์มรักษาน้ำ’
ตัวช่วยของ
ชาวสวนทุเรียน

31

‘ปุ๋ยหมักไม่พริก
กลีบทอง’ ตัวช่วย
บำรุงดิน ผักงาม
สร้างรายได้

34

ลด ‘ต้นทุนทำสวน
ทุเรียน’ ด้วยเทคโนโลยี
และนวัตกรรม

36

สร้างมูลค่าเพิ่ม
ยางพารา เสริมเศรษฐกิจ
ชุมชนด้วย ‘นวัตกรรม
และเทคโนโลยี’

สารบัญ

39

ผลิต-ใช้ 'ชีวภัณฑ์
คุณภาพ' ด้วยความรู้
และใส่ใจ

42

เพิ่มผลผลิต สร้าง
รายได้ สร้างธุรกิจ
จาก 'ชนโรง'
สู่ยอดแมลงผสมเกสร

47

'โรงเรือนปลูกพืช'
ตัวช่วย 'ปลูกผัก
ให้ได้ขาย' สร้าง
อำนาจต่อรองตลาด
ด้วยข้อมูล

51

มีอาชีพ มีรายได้
ที่บ้านเกิดด้วย
'เกษตรอินทรีย์
วิถีสะเมิง'

55

ตลาดน้ำการผลิต

56

ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
เพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้
มันสำปะหลังอินทรีย์

60

ถั่วเขียวอินทรีย์
KUMU พืชหลังนา
ราคางาม

65

สถานีเรียนรู้ (Training Hub)
ณ แดนใต้

76

รู้จัก สก.

68

'ไก่พื้นเมืองแดนใต้'
จัดการด้วยความรู้
อย่างมืออาชีพ

72

พลิกพื้นที่ รักษา พัฒนา
'พริกไทยตรัง'
เสริมรายได้ชาวสวนตรัง

พัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model: ทุ่งกุลาร้องไห้

จากการดำเนินงานขับเคลื่อน “โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้” ในช่วงปี พ.ศ. 2564-2565 สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) ได้ขยายการดำเนินงานเป็นโครงการ “การพัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model พื้นที่นำร่องทุ่งกุลาร้องไห้ (ปี พ.ศ. 2567-2571)” โดยมุ่งยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารมูลค่าสูงตลอดห่วงโซ่ และยกระดับการท่องเที่ยวคุณภาพสูงบนฐานทรัพยากร ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ยกระดับรายได้สู่เกษตรกร/ผู้มีรายได้น้อย และเกิดอุตสาหกรรมสีเขียว โดยมีสินค้าเป้าหมาย ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ถั่วเขียว ผักอินทรีย์ สมุนไพร โคนม น้ำมันรำข้าว พริก หอมแดงและสิ่งทอ

สวทช. โดย สท. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธรและมหาสารคาม ซึ่งการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2566 มีเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อยจำนวน 5,410 คน ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

การพัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model พื้นที่นำร่องทุ่งกุลาร้องไห้ สร้างเศรษฐกิจใหม่จากฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2567 - 2571)

✓ แผนงาน

- 1 แผนงานยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร
- 2 แผนงานการท่องเที่ยวคุณภาพสูงบนฐานทรัพยากรประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

เป้าหมาย

เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG
กระจายรายได้สู่เกษตรกร/ผู้มีรายได้น้อยมีรายได้เพิ่ม
เกิดอุตสาหกรรมสีเขียว

แผนงานขับเคลื่อน

ยกระดับวัตถุดิบอาหารไทยตลอดห่วงโซ่เป็นสินค้าเกษตรพรีเมียมได้คุณภาพมาตรฐานด้วย วทน.

ยกระดับผลิตภัณฑ์จากฐานทรัพยากรชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรมและสุขภาพ

พัฒนาและบริหารจัดการแหล่งน้ำในภาคการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ยกระดับการสร้างแบรนด์อาหารไทยเครื่องปรุง และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นที่รู้จักในระดับสากล

พัฒนาตลาดกลางในพื้นที่และเชื่อมโยงตลาดระดับสากล

เศรษฐกิจชีวภาพ

พื้นที่เกษตร วิถีวัฒนธรรมชุมชน

เน้นสินค้าพรีเมียม
ปลอดภัย/อินทรีย์/อัตลักษณ์
บริหารจัดการแหล่งน้ำ
อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุดิบ สินค้าเป้าหมาย

- ข้าวหอมมะลิ
- ข้าวเหนียว
- ผักอินทรีย์
- มันสำปะหลัง
- พริก
- หอมแดง
- โคเนื้อ
- สมุนไพร
- สิ่งทอ

เศรษฐกิจสีเขียว

พัฒนาภาคอุตสาหกรรมและ ใช้กลไกตลาดนำการผลิต

เกิดอุตสาหกรรมสีเขียว
ใช้พลังงานสะอาด
โรงสี/โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์/
โรงงานสกัดสารมูลค่าสูง

ของเหลือทิ้ง
ทางการเกษตร

เศรษฐกิจหมุนเวียน

ปุ๋ย/อาหารสัตว์/
พลังงานสะอาด

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- เกษตรกร/ผู้มีรายได้น้อย
21,500 คน มีรายได้เพิ่มขึ้น
คุณภาพชีวิตดีขึ้น
- แก้ปัญหาความยากจน
- เกิดอุตสาหกรรมใหม่

อาหารปลอดภัย/สารสกัดมูลค่าสูง

- ✓ สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง
- ✓ อุตสาหกรรมอาหาร/อาหารเสริม/เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ/
เครื่องสำอาง/ยา
- ✓ อุตสาหกรรมใหม่ New S-curve : Functional
Ingredient Industry
- ✓ สร้างเศรษฐกิจใหม่จากฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและ
เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อ่านข้อมูลเพิ่มเติม

จัดให้มีมาตรการส่งเสริมและสิทธิประโยชน์ ครบวงจร เชื่อมตลาดสากล

- มีมาตรการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- มี incentive ให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่
- มีสิทธิพิเศษในการลงทุนตามมาตรการในพื้นที่
- มีการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์
- ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
ทั้งในและต่างประเทศ
- พื้นที่นำร่อง BCG Economy อย่างครบวงจร
เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่อย่างยั่งยืน

เทคโนโลยีที่ถ่ายทอดสู่ชุมชน

ข้าว

- ✓ โฉมบอโรคาข้าว
- ✓ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

พืชหลังนา

- ✓ ถั่วเขียว KUMU

สมุนไพร

- ✓ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วยระบบ
ไบโอรีแอक्टर
- ✓ พันธุ์พืชหายากโบราณพันธุ์ BT-1

ผักอินทรีย์

- ✓ ปุ๋ยหมักแบบไม่พลิกกลับกอง
- ✓ การผลิตพืชในโรงเรือนต้นทุนต่ำ
- ✓ การบริหารจัดการการผลิตแบบเชิงเทศ
ในโรงเรือน
- ✓ การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

โค

- ✓ เทคโนโลยีเหนียวน้ำการตกไข่
- ✓ เทคโนโลยีโซลาร์เซลล์
- ✓ เทคโนโลยีจุลินทรีย์ดักกลิ่นในฟาร์ม
- ✓ เทคโนโลยีการผลิตอาหาร TMR

สิ่งทอ

- ✓ เทคโนโลยีเอนไซม์เอนซิม (ENZase)
- ✓ นาโนเทคโนโลยี เพิ่มมูลค่าสิ่งทอ

ท่องเที่ยว

- ✓ “บวรรักษ์” แพลตฟอร์มคลังข้อมูล
วัฒนธรรมและความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

พื้นที่ดำเนินงานทุ่งกุลาร้องไห้ 5 จังหวัด 13 อำเภอ

จังหวัดร้อยเอ็ด

- ✓ อ.สุวรรณภูมิ
- ✓ อ.เกษตรวิสัย
- ✓ อ.ปทุมรัตน์
- ✓ อ.โพนทราย
- ✓ อ.หนองฮี

จังหวัดมหาสารคาม

- ✓ อ.พยัคฆภูมิพิสัย

จังหวัดยโสธร

- ✓ อ.ค้อวัง
- ✓ อ.มหาชนะชัย

จังหวัดสุรินทร์

- ✓ อ.ชุมพลบุรี
- ✓ อ.ท่าตูม

จังหวัดศรีสะเกษ

- ✓ อ.ราษีไศล
- ✓ อ.ศีลาสัย
- ✓ อ.ยางชุมน้อย

เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ ผลผลิตที่ได้ราคา

“เมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยหลักของเกษตรกร ถ้าขายแต่ข้าวให้โรงสี เกษตรกรอยู่ไม่รอด เพราะราคาอยู่ที่เขาจะกำหนด แต่เมล็ดพันธุ์ เรากำหนดราคาได้ เป็นรายได้ที่เกษตรกรสามารถทำได้”
ธนากรณ์ พาโคมทม ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด วิสาหกิจชุมชน
ปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้ บอกเล่าถึงการผลิตและ
จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยเกษตรกร

ชีวิตที่เติบโตมากับผืนนาข้าวในตำบลโพสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด หนึ่งในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่เป็นแหล่งปลูกพันธุ์ข้าวหอมมะลิเลื่องชื่อ ก่อนโยกย้ายไปทำงานมนุษย์เงินเดือนและตัดสินใจคืนถิ่นมาช่วย **ประธาน พาโคมทม** ผู้เป็นแม่ ขับเคลื่อนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์มาตรฐาน Organic Thailand

เมื่อมองเห็นโอกาสสร้างรายได้จากเมล็ดพันธุ์ **ธนากรณ์** จึงชักชวนสมาชิกวิสาหกิจฯ รวมกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยอบรมเติมความรู้จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ดและสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. จนสามารถยกระดับเป็นศูนย์ข้าวชุมชน

วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้ เป็นกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอปทุมรัตน์ และจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด เมื่อปี พ.ศ. 2564 เพื่อจำหน่ายข้าวอินทรีย์และเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มฯ

“สท./สวทช. และศูนย์ข้าวฯ เข้ามาให้ความรู้ และผลักดันให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกก็สนใจ เพราะขายได้ราคาสูง จากเดิมไม่เคยขาย เก็บไว้ใช้เองหรือแลกเปลี่ยนในเครือญาติ ก็ขายให้ศูนย์ข้าวฯ ราคา 17-18 บาท/กก.”

จากที่เคยหวานและเก็บพันธุ์ข้าวโดยคักรวงต่อรวง สมาชิกเริ่มต้น 20 รายได้เรียนรู้กระบวนการผลิตตั้งแต่การหยอด การปักดำ การตัดพันธุ์ปนและการจัดการหลังเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้

เมล็ดพันธุ์คุณภาพ นอกจากองค์ความรู้แล้ว กลุ่มฯ ยังได้ใช้เทคโนโลยีเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวและเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวจาก สวทช. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

“แต่ก่อนเป็นลักษณะเก็บเกี่ยวมือมากอง แล้วคัดเลือกเป็นรวงกว่าจะคัดได้ใช้เวลาหลายวัน ข้อดีคือ พันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ 100% ใช้สำหรับปลูกปีต่อไป แต่ทำในเชิงธุรกิจไม่ได้ การมีองค์ความรู้และเทคโนโลยีทำให้การจัดการง่ายขึ้น นาหยอดลดต้นทุนเมล็ดพันธุ์และจัดการพันธุ์ปนได้ง่ายกว่า เครื่องหยอดใช้เมล็ดพันธุ์ 8-9 กก./ไร่ แต่ถ้าหว่านต้องใช้เมล็ดพันธุ์ถึง 25-30 กก./ไร่ ส่วนปักดำใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กก./ไร่ แต่เพิ่มขึ้นตอนและแรงงานถอนกล้าและปักดำ ผลผลิตที่ได้จากนาหว่านและนาค่าสุสีกัน แต่ถ้าพื้นที่ไหนบำรุงดินดี ปักดำแตกกอได้ดี ก็ให้ผลผลิตสูงกว่า”

ปัจจุบันมีสมาชิก 30 รายที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิเป็นหลักพื้นที่ปลูกคนละ 3 ไร่ โดยเป็นแปลงนาหยอดหรือนาค่าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามหลักวิชาการ เมื่อสมาชิกเก็บเกี่ยวแล้วจะส่งข้าวมาให้ **ธนากรณ** ตรวจสอบคุณภาพ ข้าวต้องไม่มีข้าวแดงหรือข้าวพันธุ์อื่นปนและมีความชื้นไม่เกิน 14% หลังตกลงรับซื้อแล้ว **ธนากรณ** จะนำผลผลิตมาคัดและทำความสะอาด ก่อนบรรจุจำหน่ายผ่านห้างหุ้นส่วนจำกัด วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้ กิโลกรัมละ 24-25 บาท เป็นราคาที่จำหน่ายตลาดข้าวทั่วไป ไม่ได้เจาะกลุ่มตลาดอินทรีย์ ในแต่ละปี **ธนากรณ** รวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิกได้ 30-40 ตัน ซึ่งปีการผลิต 2565/2566 จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวได้กว่า 20 ตัน สร้างรายได้กว่า 9 แสนบาท (รวมเมล็ดพันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่)

ธนากรณ พาโคมหม

“ราคาตลาดแต่ละปีไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับกลไกตลาด ถ้าราคาข้าวทั่วไปขึ้น ราคาเมล็ดพันธุ์ก็จะขึ้นไปด้วย แต่เราจะประกันราคารับซื้อจากสมาชิกไว้ไม่ต่ำกว่า 16 บาท สำหรับเกรด A คือ เมล็ดสวย ผิวเปลือกสวย ไม่มีพันธุ์ปน”

เมื่อหันมารับบทบาทการตลาดให้กลุ่มฯ **ธนากรณ** รับรู้ถึงแนวโน้มสายพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการ โดยเฉพาะหอมมะลิ 105 “**หอมมะลิ มีปลูกแทบทุกจังหวัด แต่ความต้องการของตลาดคือจากพื้นที่ทุ่งกุลาร**” เมล็ดพันธุ์ข้าวจาก หจก.วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้ จึงมียอดสั่งจองล่วงหน้าและจำหน่ายหมดภายในเวลาไม่กี่เดือน

“เราให้สมาชิกผลิตคนละ 3 ไร่ ผลผลิตประมาณ 400 กก./ไร่ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการตลาด แต่ถ้าให้สมาชิกทำเยอะขึ้นจะควบคุมคุณภาพการผลิตไม่ได้ โดยเฉพาะการลงแปลงตัดพันธุ์ปน 3 ระยะ (แตกกอ ออกรวง โนมรวง) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ส่วนการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นก็จะขยายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ไปกลุ่มอื่นและกลุ่มเครือข่ายที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่แล้วแต่ยังไม่ได้จำหน่ายให้เรา เดียวนี้มีเกษตรกรจำนวนมากสนใจจะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพราะราคาเป็นแรงจูงใจ แต่ก็ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบแปลงจากเราก่อน”

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจำหน่ายไม่เพียงสร้างรายได้ให้สมาชิก หากยังดึงดูดให้ ธนากรณ์ สนใจที่จะเรียนรู้การผลิตข้าวสายพันธุ์ ต่างๆ มากขึ้น แปลงนาของเขาจึงเป็นที่ทดลองปลูกพันธุ์ข้าวสาย พันธุ์ต่างๆ ก่อนขยายผลให้สมาชิกปลูก

“อยากลอง อยากเรียนรู้ว่าแต่ละสายพันธุ์แตกต่างกันอย่างไร อย่างสายพันธุ์น่าน 59 ของไบโอเทค สวทช. ก็เป็นที่ต้องการ ของตลาด เพราะต้นไม่ล้ม ให้ผลผลิตสูง กลิ่นหอมและนุ่ม ปีที่แล้วทดลองทำ 6 ไร่ ได้ผลผลิต 3 ตันกว่า เก็บเกี่ยวเดือน พฤศจิกายน เดือนธันวาคมก็ขายหมด ความต้องการของตลาด ยังสูง วางแผนให้สมาชิกปลูกในปีนี้ แต่ต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม คือ ดินมีคุณภาพและใกล้แหล่งน้ำ เพื่อประกันความเสี่ยงหาก เกิดแล้ง”

กว่า 7 ปีที่ลูกคลีกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เปิดโอกาสให้ ธนากรณ์ ได้เรียนรู้และเพิ่มช่องทางสร้างรายได้เพิ่มให้สมาชิกกลุ่มฯ ที่ต่างมีรายได้จากแปลงนาเป็นหลัก

“เสน่ห์ของการทำเมล็ดพันธุ์ คือ ราคา เกษตรกรอีสานส่วนมาก ทำนาได้ปีละครั้ง จึงมุ่งทำเมล็ดพันธุ์ซึ่งให้ผลผลิตที่ได้ราคา ไม่ใช่ ทำนาทั้งปี ไปขายข้าวไม่ได้ราคา ทำนาแทบตาย แต่ขายข้าว

ไม่ได้เงิน การทำเมล็ดพันธุ์ข้าวมีโอกาสพัฒนา ไปได้อีกมาก ด้วยราคาเป็นตัวจูงใจ แต่ก็ต้อง มีองค์ความรู้จะทำให้ได้คุณภาพ” □

ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้

ต.โพธิ์สูง อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

โทรศัพท์ 085 7610855

www.facebook.com/หจก.วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านจานใต้

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2567)

ถั่วเขียว KUMU พืชหลังนาที่มากกว่าบำรุงดิน (ทุ่งกุลาร)

ท่ามกลางแสงแดดยามเที่ยงที่ร้อนแรง มัสสา โยริบุตร ในวัย 65 ปี ซึ่งมีมอเตอร์ไซด์นำทางลัดเลาะไปยังผืนนาที่แปรเปลี่ยนเป็นทุ่งปอเทือง และถั่วเขียวบนพื้นที่ 6 ไร่ เป็นพืชหลังนาที่ มัสสา เลือกปลูกเพื่อ บำรุงดินก่อนปลูกข้าวในฤดูกาลใหม่

“สมัยรุ่นพ่อแม่ไม่มีปลูกพืชหลังนาหรอก ทำนาเสร็จก็ปล่อยแปลงว่างไว้ ไม่ทำอะไร” มัสสา ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ต.ทุ่งหลวง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด ย้อนภาพแปลงนาในวัยเยาว์ จวบจนถึงวัยที่เธอเดินตามรอยเส้นทางอาชีพของพ่อแม่ มัสสา มีโอกาสเข้าถึงการอบรมต่างๆ จากหน่วยงานราชการ ทำให้เธอได้รู้จักพืชหลังนา

“ได้อบรมเป็นหมอดินอาสา ทำให้รู้จักพืชหลังนาอย่างปอเทือง ถั่วเขียวว่าเป็นปุ๋ยพืชสด มีไนโตรเจนสูง ไถกลบแล้วช่วยให้หน้าดินนุ่ม ร่วนซุย เมื่อปลูกข้าวรอบใหม่ก็ใช้ปุ๋ยน้อยลง”

มัสสา มีพื้นที่นาทั้งหมด 53 ไร่ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิส่งจำหน่ายให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ด หลังได้รู้จักพืชหลังนา เธอเลือกปลูกปอเทืองและถั่วเขียวเป็นพืชหลังนาเพียง 6 ไร่

มัสสา โยริบุตร

โดยแบ่งปลูกชนิดละ 3 ไร่ ด้วยข้อจำกัดด้านแรงงานและการดูแล พื้นที่นาส่วนที่เหลือเธอใช้มูลวัวและปุ๋ยอินทรีย์เป็นตัวช่วย

“พื้นที่ 6 ไร่นี้ ก่อนปลูกพืชหลังนาได้ผลผลิตข้าว 2 ตัน แต่พอปลูกปอเทืองและถั่วเขียวได้ข้าวเพิ่มเป็น 4 ตัน รวงข้าวสวย เมล็ดข้าวเต็ม ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ก็ลดลงจาก 20-30 กก./ไร่ ทุกวันนี้ใช้ 14-15 กก./ไร่”

ช่วงปลายปี พ.ศ. 2565 มัสสา และสมาชิกอีก 4 คน เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “เทคโนโลยีการผลิตพืชหลังนาแบบครบวงจร: ถั่วเขียวพันธุ์ KUMUL” จากสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. และได้รับเมล็ดพันธุ์ตั้งต้นมาทดลองปลูกคนละ 10 กิโลกรัม สมาชิกประสบปัญหาดิน ทำให้ได้ผลผลิตน้อย แต่แปลงของ มัสสา ที่ปลูกถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMUL เบอร์ 4 จำนวน 2 ไร่ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 200 กิโลกรัม และสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว KUMUL ไว้ใช้ปลูกในฤดูกาลถัดไปได้ 250 กิโลกรัม (ปลูกได้ 50 ไร่)

“เดิมใช้พันธุ์ถั่วเขียวทั่วไป ซื้อมากิโลกรัมละ 50 บาท เราไม่มีความรู้ที่ใช้ 10 กก./ไร่ พอมาอบรมจาก สท./สวทช. ได้รู้จักพันธุ์ KUMUL ไม่เคยได้ยินมาก่อน ก็อยากลอง เมล็ดใหญ่กว่าพันธุ์ที่เคยใช้ ใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กก./ไร่ เพิ่มระยะปลูกตามที่อาจารย์แนะนำ ต้นก็โต พักใหญ่ จากเดิมหวานถั่ว ต้นเขียว ไม่สมบูรณ์ เราต้องดูความชื้นดินด้วย มีความชื้นสม่ำเสมอเลย เวลาไถกลบตอซัง ดูว่าดินมันชุ่ม มันนุ่มมัย หวานแล้วจะไถออกดี ทำถั่วเขียวไม่ยาก จะยากตอนเก็บเกี่ยวที่ต้องใช้มือ แต่ KUMUL สุกไล่กันเก็บง่าย”

สภาพอากาศที่แปรปรวนในแต่ละปีส่งผลต่อปริมาณผลผลิตถั่วเขียว ในฤดูผลิตปี 2566/2567 มัสสา คาดการณ์ว่าจะได้ผลผลิต 6 กระสอบ หรือ 150 กิโลกรัม “ได้น้อยกว่าปีก่อน เพราะฝนแล้งดินแห้ง ต้นเตี้ย แต่ก็มีคนจองหมดแล้วนะ”

ผลผลิตถั่วเขียว KUMUL ของ มัสสา นอกจากจะให้สมาชิกในกลุ่มฯ หยิบยืมแล้ว เธอยังจำหน่ายในราคา 40 บาท/กก. ให้เครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ตำบลทุ่งหลวงและใกล้เคียง ด้วยหวังให้ปลูกเป็นรายได้เสริมหลังทำนา

“อยากให้คนสูงอายุได้ปลูก จะได้มีรายได้ ทำกันทั้งสองไร่ ปลูกถั่วเขียวและปอเทืองก็ดี กับดินทั้งสองอย่าง ปอเทืองปลูกแล้วไถกลบ ไม่ต้องเก็บเหมือนถั่วเขียว แต่ถั่วเขียวเก็บแล้วก็ไปขายต่อได้ ถ้าไม่ขายก็เอาไปต้มกินอร่อยด้วย”

ผืนนาที่ว่างเปล่าหลังเก็บเกี่ยวเป็นภาพคุ้นชินของเกษตรกรไทยมาช้านาน ไพฑูรย์ ฝางคำ ก็เช่นกัน เขาจำได้ถึงผืนนาของพ่อเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะเผาตอซังและไถกลบ รอเวลาเริ่มต้นทำนารอบใหม่ การเข้ามาของพืชหลังนาในผืนนาของพ่อ เริ่มต้นหลังจาก ไพฑูรย์ ได้เป็นหมอดินอาสาอำเภอห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ

หลังมีโอกาสได้เล่าเรียนที่วิทยาลัยเกษตรศรีสะเกษและสั่งสมประสบการณ์นอกห้องเรียนกับฟาร์มเอกชนอยู่หลายปี การกลับคืนถิ่นของ ไพฑูรย์ ในช่วงวัย 29 ปี ทำให้เขารับรู้ว่าการทำนาของพ่อ “ต้นทุนสูง ค่าปุ๋ยเคมีหนัก ค่าจ้างสูง เข้าไม่ถึงแหล่งทุนของรัฐ” และเป็นที่มาของ “ทำนามาชั่วชีวิต ผลผลิตเยอะแต่ไม่มีเงินเก็บ”

ไพฑูรย์ ฝางคำ

“ตลาดเป็นคนกำหนดราคา สิ่งที่เราปรับได้ คือ ลดต้นทุนให้ได้มากที่สุด อันดับแรก ต้นทุนดอกเบี้ยจากเอกชน นายทุนเปลี่ยนเป็นแหล่งทุนรัฐ (ธ.ก.ส.) สอง ปุ๋ยเคมี เริ่มต้นใช้รดไถเดินตามเข้ามาไถกลบฟางแทนการเผา แล้วไถกลบได้ปุ๋ย เอาหญ้ามาปลูกในนาให้วัวกิน เอาชีวะมาใส่ना เป็นทางออกลดปุ๋ยเคมี” ไพฑูรย์ ย้อนความถึงการแก้ปัญหาหนี้สินจากการทำนาของครอบครัว ก่อนขยับสู่การรวมกลุ่มชาวบ้านที่ทำให้เขาได้รับรู้ปัญหาในพื้นที่ และเป็นจุดเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากนาเคมีสู่นาอินทรีย์ โดยมีเป้าหมาย “ลดต้นทุนการผลิต”

ความรู้จากการเป็นหมอดินอาสา ไพฑูรย์ เริ่มนำพืชตระกูลถั่วมาปลูกบำรุงดิน โดยเริ่มจากถั่วพรางและปอเทือง จากปลูกและไถกลบ ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยในนาข้าว ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจาก 200-300 กก./ไร่ เป็น 300-400 กก./ไร่ ชาวบ้านให้การตอบรับอย่างดีจึงขยับมาส่งเสริมให้ชาวบ้านทำเมล็ดพันธุ์ จนกลายเป็นกลุ่มที่เคยทำเมล็ดพันธุ์ถั่วพรางและปอเทืองส่งให้กรมพัฒนาที่ดินสร้างรายได้เสริมหลังนาให้ชาวบ้าน

“แต่ก่อนเราปลูกเป็นพืชบำรุงดิน แต่ตอนหลังเปลี่ยนมาสร้างรายได้และบำรุงดินด้วย เราเอาพืชหลังนาเข้ามาเพื่อให้ชาวบ้านไถกลบฟาง ไถพรวนดิน กำจัดข้าวเรื้อ กำจัดหญ้า ตัดวงจรวัชพืช และปลูกพืชหมุนเวียน อีกอย่างที่มีसानทำนาปีละ 4 เดือน อีก 8 เดือนปล่อยทิ้ง ทำอย่างไรจะใช้ประโยชน์จากนาข้าวให้เกิดรายได้ พืชหลังนาที่ให้รายได้หลักๆ คือ ถั่ว ถั่วไหนที่เป็นประโยชน์และเหมาะกับพื้นที่ จะเอามาเป็นทางเลือกให้เกษตรกรตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ บางคนชอบถั่วเหลือง บางคนชอบถั่วเขียว ถั่วเป็นพืชใช้น้ำน้อย แต่ต้องปลูกให้ทันช่วงที่ดินมีความชื้น แต่ละคนก็ต้องเรียนรู้สภาพพื้นที่แล้วเลือกปลูกพืชให้เหมาะ”

พื้นที่นาผลิตข้าวและถั่วเขียวของสมาชิกกลุ่มได้รับรองมาตรฐาน Organic Thailand ส่วนผลผลิตถั่วเหลืองของกลุ่มฯ ได้รับรองมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (NOP) โดยใช้ระบบการค้าที่เป็นธรรมตามมาตรฐานแฟร์เทรด (Fair Trade)

“แต่ก่อนถั่วเขียวมีปลูกบ้างประปราย ปลูกบริโภคในชุมชน เป็นพันธุ์ชยันนาท 84 หลังจากรู้จักพันธุ์ KUMUL จาก สวทช. เราก็สนใจจะเรียนรู้และทดลองปลูก เราอยากเพิ่มชนิดพืชเป็นทางเลือกให้เกษตรกร”

ในปี พ.ศ.2565 ไพฑูรย์และสมาชิกกลุ่มรวม 40 คน พื้นที่ 100 ไร่ ได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว KUMUL เบอร์ 4 และเบอร์ 8 จาก สท./สวทช. และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยไพฑูรย์ ได้ปลูกในพื้นที่ 12 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ 60 กิโลกรัม พบว่า ถั่วเขียว KUMUL เมล็ดใหญ่สุกแก่เร็วประมาณ 70 วัน และสุกแก่พร้อมกันสามารถใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวได้ แต่เนื่องจากปัญหาสภาพอากาศหนาวเย็นส่งผลให้ต้นถั่วเขียวชะงักการเจริญเติบโต ได้ผลผลิตประมาณ 80 กก./ไร่ จำหน่ายราคา 40 บาท/กก. หลังปลูกถั่วเขียวเป็นพืชหลังนา ไพฑูรย์ ได้ผลผลิตข้าว 420 กก./ไร่ จากเดิม 280 กก./ไร่ และสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว KUMUL ไว้ใช้ปลูกในฤดูกาลถัดไปได้อีก 300 กิโลกรัม (ปลูกได้ 60 ไร่)

“นอกจากได้รู้จักพันธุ์เพิ่ม เราได้เรียนรู้เทคนิคการปลูก การจัดการแปลง เตรียมแปลง ระยะเวลาปลูก จากเดิมชาวบ้านคิดว่าทำนาเสร็จ ปลูกเลย แต่ไม่ใช่ ถั่วเหลืองปลูกให้ออกดอก ต้องกระทบหนาวถึงจะได้ผลผลิต แต่ถั่วเขียวปลูกกระทบหนาวไม่ได้ ต้นจะชะงัก เป็นเรื่องใหม่ที่ชาวบ้านไม่รู้”

ด้วยการบริหารจัดการกลุ่มบนมาตรฐานแฟร์เทรด ในการส่งเสริมการปลูกพืชหลังนา นั้น กลุ่มฯ จะกำหนดแผนการผลิตในแต่ละปี และให้สมาชิกตัดสินใจร่วมผลิตตามความพร้อมของตัวเอง สำหรับถั่วเขียว KUMU เมื่อเป็นที่ต้องการของสมาชิก กลุ่มฯ จึงให้ความสำคัญกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ก่อน

“เมล็ดพันธุ์ที่ได้รับจาก สวทช. ในปีนี้ เราจะขยายปลูกเป็นขั้นแม่พันธุ์ในพื้นที่ 60 ไร่ เราต้องการทำเมล็ดพันธุ์ KUMU เพื่อกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้เกษตรกรรายอื่น”

เกือบ 20 ปีที่ ไพฑูรย์ ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ผ่านกิจกรรมต่างๆ จนขยายเป็นวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลผักไหม แปลงใหญ่ประชารัฐเกษตรสมัยใหม่ (ข้าว) ตำบลผักไหม ศูนย์เรียนรู้ชุมชนพลังเกษตรสร้างสุขสยามคูโบต้าผักไหม และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอห้วยทับทัน (ศพก.) มีโครงสร้างการทำงาน กิจกรรมเครื่องมือเครื่องจักรและตลาดที่พร้อมสนับสนุนสมาชิกให้สามารถ

สร้างรายได้จากแปลงนาตัวเองทั้งข้าวและพืชหลังนา อีกทั้งยังได้รับการยกระดับเป็น “ศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตถั่วเขียว KUMU อินทรีย์ระดับชุมชน” ที่พร้อมให้ความรู้การผลิตถั่วเขียวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและ อบต. ในพื้นที่ สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มฯ ที่มุ่ง ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต เป็นเกษตรกรที่ยั่งยืน มีอาชีพและมีรายได้ ☺

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชน
บ้านโนนสวรรค์

ต.ทุ่งหลวง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
โทรศัพท์ 086 1324677
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567)

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิต
เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลผักไหม

ต.ผักไหม อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ
โทรศัพท์ 081 5793108
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 และ 21 กุมภาพันธ์ 2567)

ผักแซบๆ ปลูกด้วยความรู้ ดีต่อกาย ดีต่อรายได้

“แต่ก่อนไม่มีรายได้จากผัก เดี่ยวนี้ได้วันละ 40-50 บาท บางวันได้ 100-200 บาท ผักที่เราปลูกเองกินอร่อยกว่า ไม่ต้องซื้อผักจากตลาดแล้ว” วันเพ็ญ บุญเชิด เล่าด้วยรอยยิ้มระหว่างที่รดน้ำแปลงผักน้อยๆ ของเธอ

วันเพ็ญ เป็นสมาชิกกลุ่มปลูกผักบ้านบุตาโสม ต.เมืองบัว อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ เธอได้รับจัดสรรพื้นที่ขนาด 1.5x7 เมตร เป็นหนึ่งในแปลงผักนับสนุนแปลงบนพื้นที่เกือบ 1 ไร่ ด้านหลังโรงเรียนบ้านบุโสม จากพื้นที่รกร้าง สภาพดินที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ถูกแปรเปลี่ยนเป็นแปลงผักเขียวขจีเต็มพื้นที่ ด้วยความตั้งใจของ เสมอ กระจำจิด ผู้ใหญ่บ้านบุตาโสม ที่ต้องการให้ลูกบ้านได้รับประทานผักปลอดภัย

“ชาวบ้านพบสารเคมีตกค้างในเลือดกันทุกคน เราทำนาปีละครั้ง การรับสารเคมีอาจไม่เยอะเท่าผักที่เราซื้อกินทุกวัน วิธีที่เราพอจะป้องกันได้ก็คือ ปลูกผักกินเอง”

เสมอ ใช้เวลากว่า 2 ปี ปรับปรุงพื้นที่บำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ และข้าว ก่อนจะแบ่งพื้นที่ให้สมาชิกรุ่นบุกเบิก 10 คน ได้จับจองปลูกผักปลอดภัยไว้บริโภคเอง

เสมอ กระจำจิด

“ปีแรกใช้พื้นที่ปลูกประมาณ 1 งานกว่าๆ แบ่งพื้นที่กัน
รับผิดชอบแปลงตัวเองเป็นหลัก ปลูกผักที่อยากกิน ปลูกได้บ้าง
ไม่ได้บ้าง ต้นไม้ใหญ่ ไม่งาม บางทีก็ยืนต้นตาย”

ช่วงปี พ.ศ. 2565 สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร
(สท.) สวทช. ลงพื้นที่สร้างความร่วมมือและขยายผลการทำงาน
ในตำบลเมืองบัว เสมอ มีโอกาสเข้าร่วมประชุมและได้นำเสนอ
ปัญหาการผลิตผักของกลุ่มฯ เป็นจุดเริ่มต้นที่ สท./สวทช. ได้
ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้กลุ่มฯ

“เราปลูกแบบรู้ แต่รู้ไม่จริง ไม่ได้ศึกษาดีน ปุ๋ยหรือการใช้
สารชีวภาพต่างๆ ปลูกแน่นไปเพราะอยากได้เยอะ ดูแล้วก็ไม่รู้วิธี
อยากให้ผักงามก็ใส่แต่ปุ๋ยและน้ำหมัก พอ สท./สวทช. ลงมา
ให้ความรู้ตั้งแต่การเตรียมแปลง การเพาะกล้า ระยะปลูก
รวมถึงการคิดต้นทุน-กำไรการผลิต เราเห็นความเปลี่ยนแปลง
ผักโตและงาม คนมาเห็นก็อยากซื้อ จากที่ปลูกกินเอง
สมาชิกก็ได้ขายด้วย”

นอกจากองค์ความรู้การปลูกพืชผักแล้ว สมาชิกกลุ่มฯ ยังได้เรียนรู้
การใช้ “โรงเรือนปลูกพืช” อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้พวกเขา
ปลูกผักได้ทุกวัน

“ที่ผ่านมาเรามีปัญหาหน้าฝนปลูกผักไม่ได้ ผักไม่โต การมี
โรงเรือนจะช่วยเราได้ แล้วเรายังได้รู้วิธีที่จะใช้โรงเรือนให้คุ้มค่า
วิธีคำนวณพื้นที่ปลูก จำนวนต้นที่จะปลูก การคิดต้นทุนและ
กำไรเป็นตารางเมตร เราเริ่มเรียนรู้มากขึ้นและมองไปถึงอนาคต
ว่าถ้าจะปลูกขายเชิงตลาด ก็น่าจะเป็นไปได้”

โรงเรือนปลูกพืชโครงสร้างไม้ไผ่ขนาด
2.5x11.6x2.5 เมตร จำนวน 2 หลัง และโรงเรือน
ปลูกพืชโครงสร้างเหล็กขนาด 3x6x2.5 เมตร
(ตัดแปลงจากโครงเต็นท์เก่า) จำนวน 1 หลัง
ตั้งเรียงอยู่ริมพื้นที่ เป็นโรงเรือนที่ เสมอ เขียน
โครงการ “หมู่บ้านนำร่องปลูกผักปลอดภัย”
ขอรับสนับสนุนงบประมาณจาก อบต.เมืองบัว
จำนวน 20,000 บาท และได้รับสนับสนุน
พลาสติกคลุมโรงเรือนจาก สท./สวทช.

“เราใช้รูปแบบโรงเรือนของ สท./สวทช. สร้าง
โรงแรกเสร็จก็ล้ม เพราะเราอ่านแบบผิด
ก็ทำกันใหม่ ส่วนไม้ไผ่ในพื้นที่หายาก ที่มีอยู่
ไม่กี่ไม้ตรง ต้องซื้อจากพื้นที่อื่น ตอนนั้นก็ปลูก
ไม้ไผ่ไว้เองแล้ว ต่อไปจะได้เอามาทำโรงเรือน”

เมื่อได้เติมเต็มความรู้ ผลผลิตผักที่ออกงาม
เป็นแรงดึงดูดให้ชาวบ้านสนใจเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้น
จาก 10 คน ขยับเป็น 19 คน ขณะที่พื้นที่มีจำกัด
ยรรยง ปลาเงิน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต้องจัดสรร
แบ่งพื้นที่ให้เพียงพอ รวมถึงพื้นที่ในโรงเรือน
ปลูกพืชต้นทุนต่ำ

“การปลูกผักเปลี่ยนวิถีคนในชุมชนไปเยอะ ชาวบ้านเริ่มไม่กินผักตลาด เริ่มเข้าใจผักตลาดกับผักที่ปลูกเองต่างกันอย่างไร แล้วการปลูกผักยังสร้างความสามัคคีในชุมชน ลูกบ้านที่เคยทะเลาะกัน จีบมาปลูกผักแปลงใกล้กัน คอยกันไปคุยกันมาเดี๋ยวก็นั่นเอง”

ช่วงเช้าและเย็นของทุกวัน สมาชิกกลุ่มฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จะเข้ามาดูแลรดน้ำแปลงผักของตนเองและแปลงข้างเคียง ตัดเก็บผลผลิตที่พร้อมบริโภค หากมีเหลือเกินความต้องการนำไปแบ่งขายราคาถูกให้ชาวบ้าน

“ราคาขายถูกกว่าท้องตลาดและได้ปริมาณเยอะกว่า เช่น สลัดตลาดขาย 30 บาท/ก้อ แต่เราขาย 10 บาท เราไม่กำหนดชนิดผักที่ปลูก แต่ไม่ให้ซ้ำกันมากไป เพราะถ้าเหลือขายจะขายไม่หมด หมู่บ้านเราเป็นหมู่บ้านเล็ก ก็เริ่มมีสมาชิกไปขายต่างหมู่บ้านบ้างแล้ว พอเริ่มมีรายได้ ก็เริ่มขยันดูแลผักดีกว่าที่ผ่านมา คนที่ขยันมีรายได้จากผักเดือนละ 2-3 พันบาท จากเดิมที่ปลูกแล้วเก็บกินได้ก็เก็บกิน ถ้าตาย ก็แล้วไป แต่หลังจากได้รับความรู้และมีรายได้จากการขายผัก การดูแลเอาใจใส่ดีขึ้นเยอะ”

การเกิดขึ้นของแปลงผักปลอดภัยในชุมชน สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งต่อสุขภาพ รายได้และความสามัคคีของชาวบ้าน ซึ่ง เสมอ ตั้งใจให้พื้นที่ปลูกนี้เป็นแปลงเรียนรู้ให้ชุมชน

“จุดนี้เป็นแปลงสาธิตให้คนสนใจมาเรียนรู้ มาลองทำผักฝีมือทำเองแล้ว รู้จักคำนวณแล้วไม่ขาดทุน ได้กำไร พอมองเห็นอนาคต ก็ขยายไปใช้พื้นที่นาตัวเอง ขยับเป็นรายได้เสริมต่อไปได้”

ยรรยง ปลาเงิน

ยรรยง เสริมว่า รายได้ต่อครัวเรือนของชาวบ้านไม่เกิน 150,000 บาท/ปี รายได้จากผักเอาไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ถ้าจะให้ปลูกผักเป็นรายได้หลักของครอบครัว ต้องเรียนรู้แล้วไปทำในพื้นที่ตัวเองและมีมาตรฐานรับรองเมื่อต้นปี พ.ศ. 2567 เสมอ เป็นตัวแทนกลุ่มไปศึกษาดูงานการผลิตพืชผักในระบบเกษตรอินทรีย์ที่สวนจิราภาออร์แกนิกและสวนปิ่นบุญ อ.ฉียงชัย จ.กาฬสินธุ์ เครือข่ายการทำงานของ สท./สวทช. ที่นั่นได้จุดประกายความคิดและความฝันให้ เสมอ ต้องการขับเคลื่อนการปลูกผักของกลุ่มฯ ไปถึงการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand และสามารถส่งจำหน่ายโรงพยาบาลในพื้นที่

“ตอนนี้ต้องทำให้เก่งก่อน ใช้ประโยชน์จากแปลงสาธิตที่เราได้อยู่ ศึกษาและฝึกฝนให้ถ่องแท้ ปลูกผักต้องใส่ใจ ดูแลสภาพดิน น้ำเป็นอย่างไร มีอะไรมารบกวนผัก เราจะจัดการอย่างไร ต้องรู้วิธี พัฒนาตัวเอง ถ้าเราได้มาตรฐาน จะยกระดับผักเราได้ เวลาไปขายก็สร้างความเชื่อมั่นได้” เสมอ ทั้งท้าย ☐

กลุ่มปลูกผักบ้านบุตาโสม

ต.เมืองบัว อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์

โทรศัพท์ 096 6414630

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567)

ทุ่งกุลา ไบโสเคม่วน

ภาพจำ “ทุ่งกุลา” ของหลายๆ คนคือ ดินแดนแห่งความแห้งแล้ง ทว่าพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญเมื่อกว่าสองพันปี มีร่องรอยประวัติศาสตร์ปรากฏอยู่ในสถานที่ต่างๆ เช่นเดียวกับ วัฒนธรรมที่สืบสานส่งต่อมาถึงทุกวันนี้

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (มทร.อีสาน) ดำเนินงาน “โครงการยกระดับการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ด้วยนวัตกรรมแพลตฟอร์ม” โดยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี นวัตกรรม การบริหารจัดการข้อมูลท่องเที่ยว การพัฒนาและสร้างอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากร วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในจังหวัด ตลอดจนจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวบนฐานความรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรชีวภาพ

ทั้งนี้ สท./สวทช. และ มทร.อีสาน ร่วมกับหน่วยงานภาคีในจังหวัด ร้อยเอ็ด ทดลองจัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวทุ่งกุลาโดยนำร่อง

ที่อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีหลักฐานอารยธรรมโบราณอายุกว่าสองพันปี จากปราสาทหินยุคขอมเรืองอำนาจและร่องรอยของระบบชลประทานโบราณยุคทวารวดี นอกจากนี้ปัจจุบันยังเป็นแหล่งความรู้การทำเกษตรสมัยใหม่ให้เกษตรกรในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ อีกด้วย

คลังข้อมูลวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ

พื้นที่ขึ้นทะเบียนมรดก มรดกทางวัฒนธรรม

ไม่ครอบคลุมข้อมูลด้านอื่น เช่น แหล่งโบราณคดี เป็นต้น

ดูแผนที่

เส้นทางมรดก (Historical Era Tourism)

ช่วงยุคประวัติศาสตร์มีหลักฐานปรากฏจากวัฒนธรรมทวารวดี เขมร ล้านช้าง จนถึงรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมทวารวดีมีอิทธิพลในพื้นที่อีสานช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 16 สะท้อนผ่านรูปแบบบ้านเรือนที่ผูกพันกับดินสอรอบ

- ปราสาทหินพนมทวน อ.พนมทวน จ.ร้อยเอ็ด
- ปราสาทพระโกน อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
- ปราสาทคันทอง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
- ปราสาทกู่กาสิงห์ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- ปราสาทเมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- ปราสาทแก้วสิทศ อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ

เส้นทางมรดกก่อนประวัติศาสตร์ (Pre Historical Tourism)

ท่องเที่ยวเชิงความรู้ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ผ่านหลักฐานที่บ่งชี้ว่าทุ่งกุลาร้องไห้เคยเป็นดินแดนที่มีผู้คนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น มีศิลปะและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นแหล่งเกลือและเหล็ก

- แหล่งบ่อนเกลือพันปี อ.หนองฮี จ.ร้อยเอ็ด
- ฟอสซิลหอยน้ำจืด อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
- พิพิธภัณฑ์เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- สินโบราณ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด

เส้นทางผีทุ่งกุลาร (Muteluh Tourism)

ตามรอยความเชื่อความศรัทธา "ผีมีตัวตนในตำนานและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น" เป็นบรรพบุรุษผู้สร้างบ้านแปงเมือง เป็นทั้งที่พึ่งทางใจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมของชุมชน และควบคุมสังคมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คน

- ผีตาโขน อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- ผีปดอ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- เจ้าพ่อดงภูดิน อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ
- เจ้าพ่อดักปลา อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ
- เจ้าพ่อศรีนครตา อ.พยัคฆภูมิพิสัย มหาสารคาม

เส้นทางปลาทุ่งกุลาร (Gastronomy Tourism)

"ข้าว ปลา เกลือ" สิ่งจำเป็นพื้นฐานของชาวทุ่งกุลารที่สืบทอดระบบนิเวศ น้ำและป่า

- การบริหารจัดการน้ำโบราณ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- ทะเลสาบทุ่งกุลาร อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์

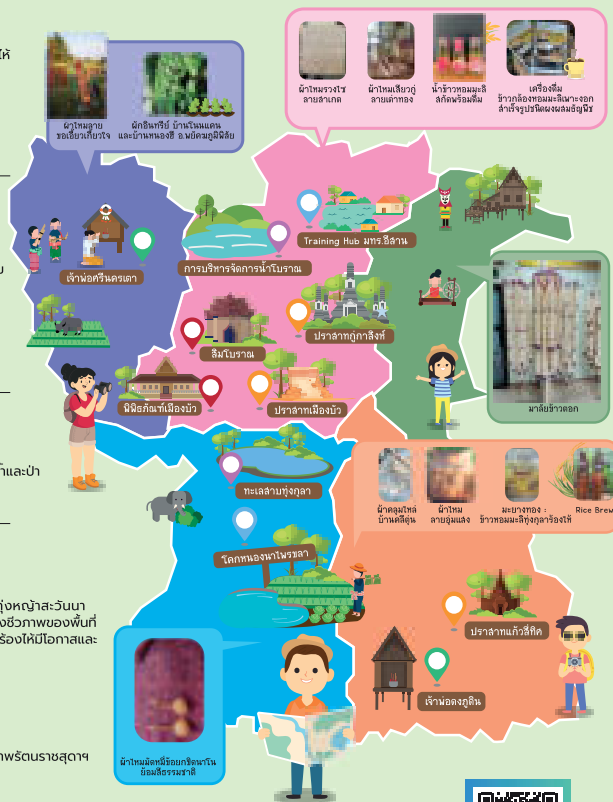

เส้นทางนิเวศเกษตร (Biodiversity Base Tourism)

ระบบนิเวศทุ่งกุลาร ประกอบด้วย ระบบนิเวศพื้นที่ทั้งขึ้นและแห้งแล้ง หรือทุ่งหญ้าสะวันนา และระบบนิเวศเกษตรด้วยความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์และความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านเกษตรสมัยใหม่ ทำให้พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้มีโอกาสและศักยภาพเป็นแหล่งผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด

- Training Hub บกรีสาน จ.ร้อยเอ็ด
- โพธิ์ขาวแลนด์ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- โคกหนองนาเมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- สวนทุ่งจอกคำ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
- โคกหนองนาไพรขลา อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) อ.ท่าคันโท จ.สุรินทร์

เส้นทางท่องเที่ยวทุ่งกุลาร 5 เส้นทาง

ชมคลิป เมืองบัว ทั่ววิถีทุ่งกุลาร

พัฒนาเศรษฐกิจด้วย BCG Model: ยกระดับการผลิตไม้ผล (ทุเรียน) ด้วยเกษตรสมัยใหม่

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ดำเนินงานยกระดับการผลิตไม้ผล (ทุเรียน) ด้วยเกษตรสมัยใหม่ ภายใต้การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในรูปแบบ Area Based และ Commodity Based ในพื้นที่จังหวัดน่านองจันทบุรี อุดรดิตถ์ แพร่

ทุเรียน เป็นไม้ผลเศรษฐกิจของประเทศที่สร้างมูลค่ากว่า 120,000 ล้านบาท จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ปลูก 320,494 ไร่ มากที่สุดของประเทศ ให้ผลผลิต 496,760 ตัน มูลค่า 68,000 ล้านบาท การดำเนินงานนี้มุ่งยกระดับการผลิตทุเรียนตลอดห่วงโซ่การผลิต (เทคโนโลยีสมัยใหม่ เทคโนโลยีการจัดการแปลง เครื่องจักรกล การเกษตร) สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทุเรียน (การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป) และสร้างต้นแบบจุดเรียนรู้ที่ปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษา นำองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของ สวทช. และเครือข่ายพันธมิตร ถ่ายทอดสู่เกษตรกร ในพื้นที่ อาทิ เทคโนโลยีระบบควบคุมการให้น้ำโดยใช้เซนเซอร์ตรวจวัดสภาพอากาศและความชื้นดิน (ระบบฟาร์มรักษน้ำ) Magik Growth ถุงห่อผลไม้สีแดง ปุ๋ยอะมิโนคีเลต การจัดการศัตรูทุเรียนด้วยชีวภัณฑ์แบบครบวงจร เป็นต้น

Magik Growth ถุงห่อผลไม้สีแดง เป็นหนึ่งนวัตกรรมของ สวทช. ที่ สท. ได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีและขยายผลการใช้งานกับสวนทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการแปลงทุเรียนได้ดีขึ้น ลดการฉีดยา สารเคมี ลดความเสียหายจากการเข้าทำลายของแมลงและสัตว์ฟันแทะ ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตเพิ่มขึ้น

Magik Growth ถุงห่อผลไม้สีแดง ลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพ สร้างมูลค่าทุเรียนจันทร์

ถุงแดงบนต้นทุเรียนเป็นภาพที่พบเห็นในสวนทุเรียนหลายแห่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา “ถุงแดง” หรือ “Magik Growth ถุงห่อผลไม้สีแดง” ผลงานวิจัยของศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (เอ็มเทค) สวทช. เป็นเทคโนโลยีวัสดุเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร คัดเลือกช่วงแสงช่วง 400-700 nm ส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืช ถ่ายเหน้าและอากาศได้ดี ป้องกันแมลงศัตรูพืชและสัตว์ฟันแทะ (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า สัตว์กัดแทะ) ลดการใช้สารเคมีและเพิ่มคุณภาพผลผลิต

สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สท.) ได้ร่วมกับทีมวิจัยขยายผลการใช้ถุงแดงในพื้นที่ภาคตะวันออก ดังที่จังหวัดจันทบุรีซึ่งมีทั้งแปลงเรียนรู้ของหน่วยงานรัฐ แปลงทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองและแปลงทุเรียนระบบเกษตรอินทรีย์

‘ถุงแดง’ กับ ‘การใช้สารเคมี’

ศูนย์พัฒนาไม้ผลตามพระราชดำริจังหวัดจันทบุรี ต.ท่าหลวง อ.มะขาม จ.จันทบุรี หรือที่มักคุ้นในชื่อ “สวนของพ่อ” เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตไม้ผล สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและยังเป็นสนามทดสอบการใช้ถุงแดงกับทุเรียนหมอนทองในช่วงปี พ.ศ. 2564-2565

“ปัญหาของทุเรียนคือ เพลี้ยแป้ง ใช้สารเคมีฉีดพ่นทุกๆ 10-14 วัน ถ้าไม่มีเพลี้ยแป้ง ราคาก็ไม่มี อีกปัญหาคือสัตว์ฟันแทะ เช่น กระต๊าก กระจอน สวนที่ติดทุเรียนเขาจะพบเยอะ ป้องกันยาก ชาวสวนก็มีทั้งใช้กับดัก จุดประทัด หรือตาข่าย ที่นี้ไม่อยู่ติดเขานานๆ จึงจะเจอปัญหานี้” **มานพ สมบัติทวี** นักวิชาการเกษตร สวพ.6 กรมวิชาการเกษตร เล่าถึงปัญหาที่ชาวสวนประสบในช่วงที่ทุเรียนเริ่มติดผล ไม่ต่างจากพื้นที่ปลูกทุเรียนใน “สวนของพ่อ” ที่เขาได้รับผิดชอบดูแล

มานพ ใช้ถุงแดง 500 ใบห่อทุเรียนหมอนทอง 3 แปลง จำนวน 20 ต้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้ถุงแดง พบว่า ผลผลิตทุเรียนเสียหายจากเพลี้ยแป้ง 20% ได้ผลผลิต 400 ลูก สัตว์ฟันแทะเข้าไม่ถึงผลทุเรียน และสีเปลือกทุเรียนแตกต่างจากทั่วไป

“ถุงแดงที่ใช้มีแถบติดแบบตีนตุ๊กแก เราปิดปากถุงตรงข้อผลไม่ชิดพอ มีช่องให้มดเข้าไปได้ ส่วนสีเปลือกอย่างทุเรียนแก่ ปลายหนามจะต้องสีเข้มและเขียว จับแล้วหักได้ แต่ห่อถุงแดงสีจะออกเขียวอ่อนๆ ขั้บรถไปที่ล้ง เขาเห็นก็บอกว่าเป็นทุเรียนอ่อน ผมบอกให้เปิดเนื้อดูได้ว่าไม่อ่อน เพราะผมนับอายุ

มานพ สมบัติทวี

แม่นอยู่แล้ว เปิดมาเนื้อเหลืองเขาก็ตกใจว่าสีผิวแบบนี้ไม่น่าเป็นทุเรียนแก่ ถ้าเอาลูกที่ห่อกับไม่ห่อมาวางคู่กัน จะเห็นสีต่างกันชัดเจน”

การดูแลบำรุงต้นทุเรียนที่เริ่มติดลูก ชาวสวนจะฉีดพ่นสารเคมีเป็นระยะเพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช โดยเฉพาะเพลี้ยแป้ง แต่เมื่อห่อถุงแดง **มานพ** บอกว่า ลดการใช้สารเคมีจากที่เคยต้องฉีดพ่นไปที่ลูก หลังจากใช้ถุงห่อแล้วก็จะพ่นใบอย่างเดียว เพื่อรักษาใบ

จากการใช้ถุงแดงมา 2 รอบการผลิต นอกจากสีเปลือกที่อ่อนลงแล้ว เปลือกทุเรียนก็บางลง ในมุมมองของ **มานพ** สีเปลือกที่อ่อนแต่เนื้อด้านในได้อายุ ไม่มีผลต่อราคาขาย แต่ได้ในแง่ความสวยงามของผลทุเรียน ขณะที่เปลือกบางลงแต่ยังได้น้ำหนักผลเท่าเดิม ส่วนรสชาติขึ้นอยู่กับความชอบของแต่ละคน

“ผมมองว่าถุงแดงมีประโยชน์ป้องกันสัตว์ฟันแทะได้ชัดเจน แม้ว่าพื้นที่เราไม่ค่อยเจอ สัตว์ฟันแทะ แต่ในช่วงที่ใช้ถุงแดง ก็ไม่พบปัญหานี้เลย และหากป้องกันเพลี้ยแป้งได้ดีกว่านี้ ก็คุ้มค่าที่เกษตรกรจะลงทุน” **มานพ** สรุปทิ้งท้าย

‘ถุงแดง’ กับ ‘หนอนเจาะผล’

“อะไรที่เป็นสมัยใหม่ ทดลองหมด” บุษบา นาคพิพัฒน์ เจ้าของสวนทุเรียนน้ำกร่อย สวน BB (นายายอาม) ต.นายายอาม อ.นายายอาม จ.จันทบุรี เป็นเกษตรกรรุ่นแรกๆ ที่ได้ทดลองใช้ถุงแดง หลังได้ฟังข้อมูลว่าสามารถช่วยป้องกันหนอนและแมลงได้ เธอตกตะกอนความคิดได้ว่า “ต้องลอง”

“เราอยากรู้ว่าป้องกันหนอน กันแมลงได้จริงมั้ย รูปร่างหรือสีผิวทุเรียนจะเปลี่ยนมั้ย ถ้าทดลองใช้ แล้วดี ก็น่าจะสร้างสตอรี่ (story) เพิ่มให้ทุเรียนน้ำกร่อยเราได้”

ด้วยสภาพพื้นที่ของอำเภอนายายอามที่ติดทะเล จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับสภาพน้ำกร่อยที่ส่งผลให้ทุเรียนใบไหม้และทิ้งใบได้ บุษบา จึงปลูกไม้ผลอื่นช่วยดูดซับความเค็ม พื้นที่สวน 20 ไร่ของเธอจึงเป็นสวนผสมผสานที่มีทั้งทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง โดยชู “น้ำกร่อย” เป็นจุดขายของสวน สร้างจุดเด่นให้คนรู้จักทุเรียนจันทบุรี

นอกจากพันธุ์หมอนทอง ชะนี ก้านยาวที่ปลูกในสวนน้ำกร่อยแห่งนี้แล้ว ที่นี่ยังมีทุเรียนพวงมณี นกหีบและกบสุวรรณ ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่ได้ขึ้นทะเบียน GI ทุเรียนจันทน์ และด้วยความที่อยู่กับทุเรียนมาตั้งแต่เกิด บวกกับความชื่นชอบการขาย บุษบา จึงพยายามสร้างจุดขายให้ผลผลิตตัวเอง กำหนดราคาขายเองและจำหน่ายในประเทศเท่านั้น ปัจจุบันแบรนด์ “สวนทุเรียนน้ำกร่อย สวน BB (นายายอาม)” จึงมีเรื่องเล่าทั้งแหล่งผลิตและพันธุ์ทุเรียนพื้นเมือง GI ที่ใช้ถุงห่อทุเรียนได้ผลผลิตที่ปลอดภัย

“ตั้งใจเอาถุงห่อมาใช้กับพันธุ์นกหีบ ซึ่งมีหนามถี่ หนอนชอบเข้าทำลาย ถ้าเห็นผล ก็จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้พันธุ์พื้นเมืองได้”

ถุงแดงที่ บุษบา ใช้ครั้งแรกเป็นแบบเชือกหูรูด หลังทดลองห่อผลทุเรียนนกหีบ 40 ลูก พบว่ามีหนอนเข้าทำลาย 10 ลูก

“วัตถุประสงค์ของเราคือ ป้องกันหนอน ได้ผลผลิตมา 30 ลูก ก็พอใจนะ แต่ข้อเสียคือ ห่อถุงแดงแล้ว เราไม่รู้ว่าทุเรียนแก่จากเดิมที่เราใช้วิธีทุเรียนจากสีผิว ก็ใช้ไม่ได้แล้ว ต้องเปลี่ยนมาใช้นับวันดอกบานแทน”

ฤดูกาลผลิตต่อๆ มา บุษบา ยังคงใช้ถุงแดงห่อผลทุเรียนพันธุ์นกหีบเพิ่มจำนวนถุงอีก 100 ใบและใช้เป็นถุงที่มีแถบติดตีนตุ๊กแก พบว่ามีหนอนเจาะที่ขั้วทุเรียนบ้างและมีผลผลิตเสียหายจากเพลี้ยประมาณ 30 ลูก

บุษบา นาคพิพัฒน์

“แบบเชือกหูรูด เราสามารถห่อผลแล้วดึงเชือกได้เลย แบบตีนตุ๊กแกต้องจัดทรงผลก่อนแล้วจับแถบให้ติดกัน ไม่ให้แยกกัน จะใช้เวลามากกว่าแบบแรก แต่จะปิดช่องได้สนิทกว่า ก่อนห่อต้องทำความสะอาดขั้ว หรือที่เรียกสั้นๆ ล้างลูก ส่วนหลังห่อไม่ต้องพ่นยาแล้ว”

หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว บุษบา นำถุงห่อมาซักทำความสะอาด ผึ่งแดด ก่อนเก็บไว้ในรอบการผลิตถัดไป ถุงที่ขาดหรือชำรุดส่งกลับคืนให้บริษัทนำกลับไปขึ้นรูปใหม่และได้รับส่วนลดเมื่อซื้อถุงใหม่

จากประสบการณ์การใช้ถุงห่อผลทุเรียนมาเกือบ 5 ปี บุษบา มองว่า ความเสียหายของผลผลิตอยู่กับการจัดการโรคและแมลง แต่การใช้ถุงห่อช่วยลดความเสียหายจากหนอนได้ **“ถุงห่อตัวว่าใบละ 50 บาท ใช้ได้ 3 ปี รายอมเสียทุเรียนหนึ่งต้นเพื่อซื้อถุง 500 ใบ มันก็คุ้ม”**

‘ถุงแดง’ กับ ‘ลดต้นทุนสวนทุเรียนอินทรีย์’

จากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้แววสิริ ฤทธิโยธี ต้องหันหลังให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่ดินในเมืองกรุง กลับมานับหนึ่งทำสวนผสมผสานของพ่อขนาดพื้นที่ 168 ไร่ ใน ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี

“เราทำก่อสร้างมารู้หมด แต่ทำสวนไม่ถนัดเหมือนก่อสร้างทุกอย่างอยู่ที่อากาศกับธรรมชาติ” แววลี ย้อนความทรงจำเมื่อครั้งเริ่มต้นปลูกมะละกอในช่วงปีที่ฝนชุก ไม่สามารถรับมือกับโรคพืชได้ ทำได้เพียงปีเดียวต้องเลิกไป แม้ได้เพียงเงินทุนคืนมา แต่เป็นจุดเริ่มให้เธอลด ละ เลิกการใช้สารเคมีหลังจากที่ใช้หนักกับมะละกอ เธอลองผิดลองถูกกับสวนผสมผสานของพ่อ ทั้งทุเรียน ลองกอง เงาะ มังคุด และเพิ่มพืชอื่นอย่างแก้วมังกร ยางพารา พร้อมๆ กับหาความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ใช่เพียงไม่พ่นยาฆ่าหญ้า ปรับเปลี่ยนจนได้รับรองมาตรฐาน Organic Thailand ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านสวนอิสริย์เกษตรอินทรีย์และฟาร์มม้าเมืองจันทน์ ในเวลาต่อมา

“ทำสวนไม่ผลอินทรีย์เหมือนยิ่งเรียนยิ่งงัง ยิ่งโตยิ่งเซ่อ มันไม่จบ ไม่มีใครทำวิจัยด้านนี้โดยตรง ต้องลองผิดลองถูกกันเอง ใช้สมุนไพรในพื้นที่บวกภูมิปัญญาชาวบ้านจัดการโรคแมลงอาศัยจิตพ่นบ่อย ก็พอเอาอยู่”

หลังจาก แววลี ได้รู้จักทุเรียนห่อทุเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2565 และทดลองใช้ 200 ใบกับทุเรียนหมอนทอง เธอพบว่าตอบโจทย์การทำทุเรียนอินทรีย์

“เราใช้ถุงแดงเพื่อจะได้ลดการฉีดพ่นสมุนไพรหรือน้ำหมัก เราทำอินทรีย์ต้องพ่นบ่อย ก็เป็นค่าใช้จ่ายทั้งค่าแรงงาน ค่าสารสกัดสมุนไพร น้ำหมักสมุนไพร ไม่ต่ำกว่า 40,000 บาท/ปี ใช้ถุงห่อก็ลดไปได้ 50% ตัดเรื่องพ่นยาสบายใจไปเพราะหนึ่งแล้วพวกกระจอน กระถิก ก็ไม่เข้าด้วย”

รอบการผลิตแรกที่ใช้ถุงห่อทุเรียน มีเพลี้ยเข้าทำลายเพียง 2% ไม่มีหนอน และฤดูการผลิตที่แล้ว แววลี ได้ถุงแดงจากเพื่อนอีก 200 ใบ เธอแทบไม่พบความเสียหายของทุเรียนหมอนทองเลย

“ก่อนห่อถุง เราก็ทำความสะอาดลูกก่อน ฉีดพ่นสารสกัดสะเดา ปลอ่ยให้แห้งแล้วค่อยห่อถุง หลังห่อไม่ต้องฉีดพ่นอะไรแล้วจนถึงตัดเก็บผลผลิต แต่ก่อนที่ไม่ห่อถุง ต้องพ่นยากันหนอนเรื่อยๆ”

ต้นทุเรียน 600-700 ต้นของบ้านสวนอิสริย์ฯ ให้ผลผลิตประมาณ 50-60 ตัน ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับทุเรียนทั่วไป แม้ต้นทุนการทำทุเรียนอินทรีย์ที่สูงจะมาจากปุ๋ยอินทรีย์ที่ต้องใช้ปริมาณมาก สารสกัดสมุนไพร น้ำหมัก รวมไปถึงค่าแรงงาน แต่ราคาขายปลีกทุเรียนหมอนทองอินทรีย์ของ แววลี อยู่ที่ 200-250 บาท/กก. ซึ่งจากประสบการณ์ทำสวนทุเรียนอินทรีย์มากกว่า 10 ปี เธอมองว่าคนซื้อไม่ได้ให้ความสำคัญว่าเป็นอินทรีย์ หากตั้งราคาแพงมากก็ไม่มีคนซื้อ

แววลี ฤทธิโยธี

การใช้ถุงห่อผลทุเรียนจึงเป็นโอกาสให้ แววลี ลดต้นทุนการทำสวนทุเรียนอินทรีย์และยังแก้ปัญหาการเข้าทำลายของเพลี้ย หนอน รวมถึงสัตว์ฟันแทะ แม้ต้องใช้เวลาสำหรับห่อ แต่เมื่อแลกกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการต้องพ่นสารสกัดสมุนไพรแล้ว ก็นับว่าคุ้มค่า ☺

ศูนย์พัฒนาไม้ผลตามพระราชดำริ

จังหวัดจันทบุรี

ต.ท่าหลวง อ.มะขาม

จ.จันทบุรี

โทรศัพท์ 039 397134

สวนทุเรียนน้ำกร่อย สวน BB

(นายายอาม)

ต.นายายอาม อ.นายายอาม

จ.จันทบุรี

โทรศัพท์ 062 4391687

บ้านสวนอิสริย์เกษตรอินทรีย์

และฟาร์มม้าเมืองจันทน์

ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่

จ.จันทบุรี

โทรศัพท์ 089 9909141

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มกราคม และ 1-2 กุมภาพันธ์ 2567)

ติดต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม เสริมศักยภาพเกษตรกรไทย

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านเกษตร เป็นภารกิจสำคัญของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร สร้างมูลค่าและเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตให้เกษตรกรไทย

สท. ได้นำองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของ สวทช. และเครือข่ายพันธมิตร อาทิ ระบบควบคุมการให้น้ำโดยใช้เซนเซอร์ตรวจวัดสภาพอากาศและความชื้นดิน (ระบบฟาร์มรักษาน้ำ) นวัตกรรมปุ๋ยอะมิโนคีเลต ชีวภัณฑ์ การผลิตปุ๋ยหมักแบบไม่พลิกกลับกอง โรงเรือนปลูกพืช การเลี้ยงชันโรง ตลอดจนเชื่อมโยงการทำงานและความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ดังเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (STeP) เป็นต้น เพื่อตอบโจทยปัญหาของเกษตรกรและผู้ประกอบการเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

‘ระบบฟาร์มรักน้ำ’ ตัวช่วยของชาวสวนทุเรียน

“เราดูตัวเลขความชื้นดินในระบบ ค่าตัวเลขเท่านี้ สภาพต้นทุเรียนได้ เราจะประคองการให้น้ำไว้ที่ค่าตัวเลขนี้ แต่ก่อนไม่เคยรู้ความชื้นในดินและไม่รู้ว่าทุเรียนแต่ละช่วงการเติบโตต้องการน้ำไม่เท่ากัน เราให้น้ำเท่ากันตลอด” อนุชา ติลลักษณ์ เจ้าของสวน ผข.แก่ง ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง เล่าถึงวิธีการให้น้ำสวนทุเรียนที่เปลี่ยนไปหลังจากได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีระบบควบคุมการให้น้ำโดยใช้เซนเซอร์ตรวจวัดสภาพอากาศและความชื้นดิน (ระบบฟาร์มรักน้ำ)

อดีตช่างเครื่องยนต์เริ่มฝึกมือทำสวนทุเรียนอยู่กว่า 4 ปี ก่อนตัดสินใจปรับเปลี่ยนปายาง 10 ไร่ เป็นสวนทุเรียน เมื่อปี พ.ศ. 2560 ลงมือลงแรงทำสวนจริงจังจนได้ผลผลิตครั้งแรก 5 ตัน เมื่อปี พ.ศ. 2565

“อาศัยหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตและเรียนรู้จากคนอื่น เราต้องเป็นคนน้ำไม่เต็มแก้ว ถ้าน้ำเต็มแก้ว ก็ไม่มีคนคุยกับเรา ลองผิดลองถูกแล้วปรับให้เหมาะกับสวนเราเอง ต้องหาจุดตัวเองให้เจอ”

อนุชา ติลลักษณ์

หลังผลผลิตแรกผลิดอกออกผล สวน ผข.แก่ง ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมขยายผลโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีระบบฟาร์มรักน้ำของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ด้วยเป็นสวนที่เริ่มให้ผลผลิต มีความพร้อมของสถานที่ติดตั้งอุปกรณ์ ระบบไฟฟ้า แหล่งน้ำ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และที่สำคัญคือ ทัศนคติของ **อนุชา** ที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีและพร้อมเป็นจุดเรียนรู้ให้เกษตรกรรายอื่น

“อะไรใหม่ๆ เราก็อยากลอง ตอนนั้นรู้แต่ว่าเป็นระบบเปิดปิดการรดน้ำ ก็อยากได้มาช่วยรดน้ำ เพราะเรามีสวน 3-4 แปลงที่ต้องไปดูแล แต่ก่อนต้องตั้งนาฬิกาเตือนเวลารดน้ำ พอติดตั้งระบบ เราได้รู้ค่าความชื้นดิน ความชื้นอากาศและปริมาณน้ำที่ให้”

จากที่เคยใช้หัวจ่ายน้ำมินิสปริงเกอร์ 2 หัว/ต้น ขนาด 600 ลิตร/ชั่วโมง **อนุชา** ปรับเป็นหัวจ่ายน้ำ 400 ลิตร/ชั่วโมง เดินระบบสายไฟควบคู่กับเรียนรู้การออกแบบระบบน้ำในแปลงและการใช้งานระบบฟาร์มรักษ์น้ำ ช่วยให้ **อนุชา** ลดปริมาณน้ำและระยะเวลาการให้น้ำน้อยลง

“ได้มากกว่าที่คิดไว้ อย่างการให้น้ำใช้เวลารดน้ำน้อยลง ต้นไม่เฉาะ หัวมินิสปริงเกอร์น้ำค่อยๆ ชิม ยิ่งตรงนี้เป็นดินร่วนปนทราย ถ้าใช้หัวใหญ่น้ำยิ่งไปเร็ว จากที่ไม่เคยรู้ความชื้นในดินมีแคไหน พอแล้วหรือยังกับต้นทุเรียน พอได้เห็นค่าตัวเลขทำให้รู้ว่าน้ำแคไหนถึงจะพอเหมาะ เป็นอะไรที่ได้มากกว่าที่คิดไว้แค่เปิดปิดให้น้ำ”

หลังติดตั้งระบบฟาร์มรักษ์น้ำบวกกับสภาพอากาศที่เอื้อต่อการติดดอกของต้นทุเรียน ส่งผลให้ผลผลิตปี พ.ศ. 2566 ขยับขึ้นเป็น 12 ตัน ผลผลิตต่อต้นประมาณ 50-60 ลูก (ความสูงของต้นไว้ที่ 7 เมตร) ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 180 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565 และปริมาณน้ำที่ใช้ลดลงร้อยละ 58

“ปีที่แล้วได้เยอะ ก็คิดว่าระบบที่ติดตั้งมีส่วนช่วย ดูค่าความชื้นในดินเป็นหลัก แล้วอากาศก็ดีด้วย เราก็รักษาระดับความชื้นในดินไว้ ปีที่แล้วดอกมาเยอะ ต้องรดทั้งวันเลย ไม่ต้องรดดอก”

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ **อนุชา** ลงทุนติดตั้งระบบฟาร์มรักษ์น้ำเพิ่มอีกหนึ่งจุดในแปลงของน้องสาวที่อยู่ไม่ไกลกัน เพื่อต้องการรู้ค่าอุณหภูมิ ความชื้นดินและปริมาณน้ำ ติดตั้งมินิสปริงเกอร์ขนาด 400 ลิตร จำนวน 3 หัว/ต้น

หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ได้มากขึ้น **อนุชา** เร่งทำผลผลิตฤดูกาลใหม่ตั้งแต่สิงหาคม ด้วยรับรู้ข้อมูลสถานการณ์เอลนีโญกลับมาเยือนอีกครั้ง จากที่คาดการณ์ว่าจะแล้ง แต่อากาศกลับแปรปรวน ดอกไม้ติดตามที่คิดไว้ บวกกับการตัดสินใจเปลี่ยนหัวมินิสปริงเกอร์และให้น้ำซ้ำ เขาจึงคาดว่าผลผลิตของแปลง 10 ไร่ในปี พ.ศ. 2567 จะอยู่ที่ 5-6 ตัน

“ใครๆ ก็บอกว่ายังมีผลผลิตนี้ คำว่ามีของเขากับมีของเราไม่เหมือนกัน มีของเราคือต้องเต็ม เราต้องเป็นคนเลือก แต่ปีนี้เขาเลือกเรา ปีที่แล้วเราเลือกเขา อยู่ตำแหน่งไม่ดีเราเอาออก แต่ปีนี้ต้องจำใจให้เขาเลือก”

อนุชา มองความผิดพลาดเป็นประสบการณ์ เรียนรู้และกลับมาอยู่กับตัวเองให้มากที่สุดเพื่อให้ได้แนวทางการทำสวนในแบบของตัวเอง โดยมีระบบฟาร์มรักษาน้ำเป็นเครื่องมือ

“ระบบฯ ลดแรงงานและเวลาที่ต้องรดน้ำ มีเวลาไปทำอย่างอื่นได้ การใช้งานไม่ยาก เข้าใจง่าย ที่สำคัญระบบหลังบ้านดี เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือดีมาก มีปัญหาแจ้งไป เขาแก้ไขให้ทันที บางทีเจ้าหน้าที่ดูข้อมูลในระบบเห็นว่าความชื้นต่ำก็โทรศัพท์มาถามว่าได้ให้น้ำหรือยัง เราก็ให้เหตุผลไป”

นอกจากจะเพิ่มทักษะการใช้ระบบฟาร์มรักษาน้ำแล้ว อนุชา ยังคิดปรับเปลี่ยนระบบท่อน้ำในแปลงเพื่อให้ น้ำแรงขึ้น หลังจากได้เรียนรู้และได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ สท. ไม่เพียงเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในสวนทุเรียน หากเขายังเตรียมระบบไว้เพื่อให้ลูกที่จะมาสานต่อสวนทุเรียนทำงานได้ง่ายและสะดวกขึ้น

“ระบบฯ นี้ดีแล้วกับสวนเล็กๆ ของผม ผมไม่ได้ใช้อะไรมาก อาศัยดูค่าความชื้นดิน อากาศ อุณหภูมิ ฝนตกมาพื้นมีน้ำ แต่ในดินไม่มีน้ำ เราจะได้รู้ความชื้นดินและรู้ว่าต้องให้น้ำเพิ่ม อยากเรียนรู้ไปเรื่อยๆ เดียวนี้อากาศเปลี่ยนมาก ทำสวนต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย จำเป็นมาก” อนุชา กล่าวทิ้งท้าย ☐

อนุชา ตีลक्षणณ์

สวน ผช.เก่ง

ต.บ้านแลง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง

โทรศัพท์ 081 7156494

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567)

‘ปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับกอง’ ตัวช่วยบำรุงดิน ผักงามสร้างรายได้

อยากกินผักปลอดภัยและมีรายได้เสริม เป็นคำตอบที่มักได้จากเกษตรกรที่หันมาปลูกผัก เช่นเดียวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพืชผักปลอดภัยบ้านป่าสีเสียด ต.หนองบัว อ.บ้านค่าย จ.ระยอง จากที่เคยต่างคนต่างปลูก พวกเขา รวมกลุ่มกันในปี พ.ศ. 2560 เพื่อเติมเต็มความรู้ปลูกผักเป็นรายได้เสริมจากทำสวนยางพาราและปลูกมันสำปะหลัง โดยมีพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านเป็นแปลงเรียนรู้ร่วมกัน

“พอไปอบรมหาความรู้ที่โครงการศูนย์บริการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริจังหวัดระยองกันแล้ว เราก็อยากมาเรียนรู้และทำแปลงต้นแบบด้วยกัน ก็เลยขอใช้พื้นที่จาก อบต.” พระเยาว์ บัณฑิตธรรม ประธานกลุ่มฯ ย้อนถึงที่มาแปลงผักบนพื้นที่ 6 ไร่* ซึ่งปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้การผลิตพืชผักปลอดภัยบ้านป่าสีเสียด แหล่งเรียนรู้การปลูกผัก การผลิตปุ๋ยหมัก การป้องกันโรคพืช และแมลงศัตรูพืช

เมื่อมีพื้นที่ได้ลองมือลงวิชา สมาชิกร่วมกันปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชผักระยะสั้นและผักใบ เช่น กวางตุ้ง คะน้า โหระพา มะกูด มะนาว โดยเน้นปลูกเพื่อบริโภค เหลือจึงขาย

พระเยาว์ บัณฑิตธรรม

“ช่วงแรกปลูกแล้วไม่ค่อยได้ผลผลิต เพราะดินไม่ดี เป็นดินถม เราก็ไปเรียนรู้แก้ปัญหาดินที่โครงการพระราชดำริฯ อีก ก็ได้ความรู้เรื่องปุ๋ยเดิมอากาศ ได้ฝึกทำ ได้รับแจกกลับมา แต่เราผลิตใช้เองไม่ได้ เพราะต้องใช้สถานที่และมีอุปกรณ์”

* ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะแห่งนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ทาง อบต.หนองบัว อยู่ระหว่างประสานขออนุญาตให้กลุ่มฯ ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่

ในช่วงที่ **พะเยาว์** และสมาชิกกลุ่มฯ หาหนทางที่จะผลิตปุ๋ยเพื่อให้ผักของพวกเขางามขึ้น **พะเยาว์** ได้รับการประสานจาก อบต.หนองบัว ให้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ร่วมกับสวนสุภัทราแลนด์ และทำให้เขาได้รู้จัก “ปุ๋ยหมักแบบไม่พลิกกลับกอง”

“ดีใจได้เจอปุ๋ยไม่พลิกกอง เราไปเห็นวิธีทำ ก็มองว่าทำไม่ยาก ขึ้นอยู่กับสัดส่วนวัตถุดิบ ตอนนั้นคิดแล้วว่าในพื้นที่เรามี ทะลายปาล์มจากก้อนเห็ดฟาง เราจะใช้ประโยชน์จากตัวนี้ละ”

หลังจากนั้นไม่นาน สท./สวทช. ได้จัดอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยหมักแบบไม่พลิกกลับกองให้สมาชิกกลุ่มฯ ทั้ง 30 คน รวมถึงเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจาก อบต.หนองบัว

กองปุ๋ยหมักจากทะลายปาล์มกว่า 1 ตัน และชีวีว 5 กระสอบ เป็นกองปุ๋ยแรกที่สมาชิกฯ ลงมือทำ แม้ขนาดกองจะไม่ใหญ่ แต่พวกเขาได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำอย่างละเอียดจาก ดร.แสนวันต์ ยอดคำ คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และทีมเจ้าหน้าที่ สท. ทำให้ได้รู้จักวัตถุดิบในพื้นที่ที่จะนำมาใช้ได้ทั้งหญ้า ผักตบชวา ใบไม้ ชีไคหรือชีวีว รวมถึงรูปแบบกองปุ๋ยที่ทำได้หลายแบบ เป็นความรู้ที่สมาชิกนำกลับไปทำปุ๋ยหมักเองที่บ้านได้ สำหรับปุ๋ยหมักกองแรกจากทะลายปาล์ม แม้จะใช้เวลาย่อยสลายนาน แต่ปุ๋ยที่ได้มีคุณภาพและผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานปุ๋ยอินทรีย์

“ทะลายปาล์มใช้เวลาย่อยสลายเต็มที่ 6 เดือน เราก็กทย่อย ใช้ปุ๋ยคูล้างที่เริ่มใช้ได้ ปุ๋ยจากวิธีไม่กลับกองเหมือน พืชมอสเลยละ ใส่แล้วดินฟู ผักงาม แล้ววิธีทำไม่ยาก ไม่ต้องพลิกกองด้วย”

ปุ๋ยที่หมักสมบูรณ์และย่อยสลายได้ดีแล้วถูกนำไปคลุกเคล้าในแปลงผักเพิ่มธาตุอาหารให้ดิน เมื่อบวกกับความเอาใจใส่ดูแลป้องกันแมลง ทำให้ได้ผลผลิตที่เก็บกินดี เก็บขายได้อีกมากมาย **พะเยาว์** บอกว่า **ถ้าไม่เจอการทำปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับกองต้องซื้อปุ๋ยกระสอบละ 80 บาท แต่เมื่อทำเองได้ก็ลดต้นทุนได้**

ด้วยต้องการให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เสริม การใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อปลูกผักจึงได้รับการสนับสนุนจาก อบต.หนองบัว รวมถึงปัจจัยการผลิตอย่าง “ปุ๋ย” ที่เป็นโจทย์ความต้องการของสมาชิกกลุ่มปลูกผักฯ ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 อบต.หนองบัว ได้จัดสรรงบประมาณจัดอบรม “ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน” ขยายผลให้เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่ง **พะเยาว์** ร่วมเป็นวิทยากรกับเจ้าหน้าที่ สท. โดยสมาชิกกลุ่มฯ และผู้เข้าอบรมได้ช่วยกันขึ้นกองปุ๋ยขนาดกว้าง 3 เมตร สูง 2 เมตร จำนวน 2 กอง ใช้ทะลายปาล์มเป็นวัตถุดิบหลัก **พะเยาว์** ยังรับหน้าที่ดูแลกองปุ๋ย เจาะรูเติมน้ำในกองปุ๋ยทุก 3 วัน ตลอดช่วงเวลาการย่อยสลายกองปุ๋ย

“ใช้ทะลายปาล์ม 10 ตัน ใช้รถแบ็คโฮช่วยขึ้นกอง ทำกันตั้งแต่เมษายน-ตุลาคม พอกองยุบลง ย่อยสลายได้ดีแล้วก็ใช้เครื่องตีปั่นให้ละเอียด ตักแบ่งใส่กระสอบ ได้มา 240 กระสอบ แบ่งกันไปคนละ 8 กระสอบ สมาชิกก็ติดใจอยากทำอีก”

พะเยาว์ เล่าต่อว่า หลังได้งบประมาณสนับสนุนจาก อบต. กลุ่มฯ วางแนวทางผลิตปุ๋ยในแต่ละปี โดยเก็บเงินสมาชิกคนละ 100 บาท เป็นทุนสำหรับซื้อวัตถุดิบผลิตปุ๋ยหมักในแต่ละรอบ และต่อไปอาจมีเครื่องหันทะลายน้ำก่อนนำไปหมัก เพื่อร่นระยะเวลาย่อยให้เหลือ 3 เดือน

บนพื้นที่สาธารณะแห่งนี้ สมาชิก 5 คนแบ่งสรรพื้นที่ทำแปลงปลูกผักทั้งปลูกบนดินและบนโต๊ะ ชนิดผักที่ปลูกขึ้นอยู่กับความถนัดและตลาดของแต่ละคน รายได้จากการขายผักจะถูกหักเข้ากลุ่มฯ ร้อยละ 10 เพื่อใช้บริหารจัดการพื้นที่ซึ่งเป็นจุดเรียนรู้และเป็นสถานที่อบรมด้านเกษตรด้วย สำหรับสมาชิกคนอื่นได้นำความรู้ไปปลูกผักในพื้นที่บ้านตนเอง ได้ผักที่สวยงามไว้บริโภคและขายให้แม่ค้าในตลาดชุมชน พนักงานโรงงาน หรือแม้แต่ผู้ปกครองนักเรียน

วิชัย ศิริวงษ์ วัย 69 ปี เป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มฯ ที่นำความรู้จากจุดเรียนรู้แห่งนี้ไปเพาะปลูกพืชผักหลากชนิดที่บ้านโดยได้รับรองมาตรฐาน GAP และยังขึ้นกองปุ๋ยหมักโดยใช้ใบไม้แห้ง หญ้าใบกล้วยเป็นวัตถุดิบหลัก ในวันที่ผลผลิตพร้อมจำหน่าย **วิชัย** เก็บผลผลิตแพ็คใส่ถุง ซีมอเตอร์ไซค์ไปขายตามหน้าโรงงานสถานีนามัยและ อบต. มีรายได้ 200 บาท/วัน

“ตลาดเราเป็นคนในชุมชนที่ต้องการการรันตีว่าผักปลอดภัยจริง เขาอยู่กับเคมีมาตลอดก็อยากกินที่ปลอดภัย ถ้าพูดเฉยๆ ไม่เชื่อก็ต้องมีใบรับรองไปให้ดูด้วย” วิชัย เล่าถึงที่มาการทำมาตรฐาน GAP

จากดินที่ขาดความสมบูรณ์ได้เติมเต็มธาตุอาหารจากปุ๋ยหมักคุณภาพทำให้ผักงามและเจริญเติบโตได้ดี เป็นที่ต้องการของตลาดในพื้นที่ **พะเยาว์** ตั้งเป้าให้แปลงต้นแบบแห่งนี้ได้รับรองมาตรฐานเพื่อส่งจำหน่ายโรงพยาบาล รวมถึงมีโรงผลิตปุ๋ยหมักของกลุ่มฯ ที่จะเติมเต็มความสมบูรณ์ให้ดินและส่งผลให้พืชผักเติบโตอย่างมีคุณภาพ

วิสาหกิจชุมชนพืชผักปลอดภัยบ้านป่าสีเสียด
ต.หนองบัว อ.บ้านค่าย จ.ระยอง
โทรศัพท์ 087 1413615
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567)

ลด ‘ต้นทุนทำสวนทุเรียน’ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

“ต้นทุนทำสวนทุเรียนต้องอยู่ที่ 50 บาท/กก. การแข่งขันทุเรียนมากขึ้น ถ้าทำต้นทุนได้ต่ำเท่าไร เราก็ยิ่งได้กำไร” สมบูรณ์ งามเสียม เจ้าของสวนทุเรียนบัวแก้ว อ.วังจันทร์ จ.ระยอง และรองประธานกลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนบ้านวังจันทร์ บอกถึงตัวเลขเป้าหมายต้นทุนทำสวนทุเรียนของเขา

สมบูรณ์ เป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำสวนทุเรียน ด้วยมองเห็นแนวโน้มการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องของตลาดทุเรียน จะทำอย่างไรให้อาชีพชาวสวนที่เขาทำมาเกือบทั้งชีวิต ยังคงสร้างรายได้ให้เขาต่อไปได้

“ก่อนมาเจอ สวทช. ต้นทุนทำสวนทุเรียนของผมอยู่ที่ 70 บาท/กก. ผมต้องการลดต้นทุนลง เริ่มจากใช้ระบบฟาร์มรักษาน้ำของ สวทช. ช่วยลดค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าแรงได้ ต้นทุนเหลือ 60 บาท/กก. แต่ต้นทุนสวนยังมีเรื่องปุ๋ยอีก ก็ต้องการให้ต้นทุนอยู่ที่ 50 บาท/กก. ถ้าราคาทุเรียนตกมาที่ 60 บาท ผมก็ยังกำไร”

สมบูรณ์ มีค่าใช้จ่ายปุ๋ยเม็ดปีละกว่า 1.2 ล้านบาทสำหรับสวนทุเรียน 50 ไร่ เป็นตัวเลขที่เขาต้องการปรับลดลง จนเมื่อปี พ.ศ. 2564

สมบูรณ์ งามเสียม

เขาได้รู้จัก “ปุ๋ยอะมิโนคีเลต” นวัตกรรมปุ๋ยน้ำจากศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ (นาโนเทค) สวทช. ที่เกิดจากการพัฒนาธาตุอาหารรอง-เสริมให้มีคุณสมบัติดีขึ้น ดูดซึมได้ดีขึ้น โดยอาศัยคุณสมบัติของสารคีเลตห่อหุ้มธาตุอาหารไว้ ทำให้ธาตุอาหารทนต่อ pH และไม่เกิดการตกตะกอน เกษตรกรสามารถฉีดพ่นทางใบหรือปล่อยไปกับระบบน้ำได้

“แต่ก่อนไม่มีความรู้เรื่องธาตุรองธาตุเสริมที่จะไปกระตุ้นหรือหยุดการเติบโต อย่างช่วงที่ต้องหยุดการแตกตาดอกและให้แตกตาใบจะใช้ปุ๋ยตัวอื่นไปกระตุ้นรากก็จะแตกใบอ่อนทันที แต่พอรู้จักปุ๋ยคิเลตก็รู้ว่าต้องใช้ธาตุรอง-เสริมตัวไหน แล้วคิเลตมีอนุภาคเล็ก ดูดซึมได้ดีและมีกรดอะมิโนผสมแล้ว ไม่ต้องซื้อเพิ่ม”

ต้นทุเรียนที่เคยอัดเต็มด้วยปุ๋ยเม็ด 4 กก./ต้น มาต่อเนื่องส่งผลต่อความสมบูรณ์ของต้น สภาพใบร่วง ใบเหลือง กิ่งตายเกิดจากการใช้ปุ๋ยที่มากเกินไป อีกทั้งยังส่งผลต่อรากฝอยและดินเค็ม สมบูรณ์ปรับสภาพดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์อยู่พักใหญ่ ลดการใช้ปุ๋ยเม็ด และเริ่มใช้ปุ๋ยอะมิโนคิเลตตามคำแนะนำของนักวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้หลังจากใช้ไปหนึ่งปี สภาพต้นดีขึ้น ใบหนาเขียว ทำให้เขาตัดสินใจซื้อปุ๋ยคิเลตมาใช้จนถึงปัจจุบัน

“มีตารางการใช้ที่นักวิจัยแนะนำมาและอาศัยสังเกตลักษณะพืชประกอบด้วย เช่น ระยะพินต้น ต้องใช้แมกนีเซียม แคลเซียม โบรอน คอปเปอร์ และปุ๋ยสูตร 515 ถ้าสภาพอากาศไม่ดีก็จะเสริมซิงค์”

นอกจากใช้ปุ๋ยอะมิโนคิเลต สมบูรณ์ ยังปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยธาตุหลักสูตรน้ำและปล่อยไปกับระบบฟาร์มรักซ์น้ำ ซึ่งลดการใช้แรงงานและค่าน้ำมันรถพ่นยาแอร์บัส (airblast) ไปได้มาก อีกทั้งยังนำโดรนมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยฉีดพ่นทั้งปุ๋ยและสารเคมี

“ผมปรับปริมาณปุ๋ยน้ำจาก 60 ลิตร/50 ไร่ เป็น 40 ลิตร เป็น 8 ลิตร และปัจจุบันเหลือ 4 ลิตร ผมดูจากสภาพต้นด้วย เพราะต้นทุนเดิมใช้ปุ๋ยเยอะอยู่แล้ว จะใส่ปุ๋ยต้องดูพืชเป็นหลัก ไม่ได้ต้องทำตามสูตรตายตัว ผมจะให้ปุ๋ยหลักผ่านระบบน้ำทุก 15 วัน ใช้เวลา 30 นาที แต่ถ้าปุ๋ยธาตุรอง-เสริมจะใช้โดรนซึ่งให้ได้ตรงใบดีกว่าใช้รถพ่นยาแอร์บัส ตอนนี้พื้นที่ 50 ไร่ ก็ใช้ปุ๋ย 1,200 ซีซี/น้ำ 1,500 ลิตร ถ้าใช้รถพ่นยาแอร์บัสต้องใช้ปุ๋ย 1,000 ซีซี/น้ำ 10,000 ลิตร”

หลังเปลี่ยนเป็นปุ๋ยน้ำและปรับวิธีให้ผ่านระบบน้ำและโดรน สมบูรณ์ บอกว่า ลดต้นทุนค่าปุ๋ยและค่าสารเคมีไปได้มาก จากปีละ 4 ล้านบาทบาท เหลือล้านกว่าบาท และคาดว่าจะลดปริมาณการใช้สารเคมีลงได้อีก

“แรงงานก็ใช้น้อยลง ใช้แค่แต่งดอกแต่งแขนง จากเดิมที่ต้องใส่ปุ๋ยหรือใช้รถพ่นยาแอร์บัส ตอนนี้ไม่ต้องแล้ว ให้ผ่านระบบน้ำผ่านโดรนแทน ผมมองว่าลงทุนตอนนี้แต่จะลดต้นทุนในระยะยาวได้”

เช่นเดียวกับ ชิงชัย บุญสุข เกษตรกรเครือข่ายกลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนบ้านวังจันทร์ เป็นอีกรายที่ได้ติดตั้งเทคโนโลยีระบบฟาร์มรักซ์น้ำของสวทช. บนพื้นที่ 8 ไร่ และได้ปรับเปลี่ยนการให้ปุ๋ยผ่านระบบน้ำ รวมถึงใช้ปุ๋ยอะมิโนคิเลต โดยได้รับความรู้จาก สมบูรณ์

“ตั้งแต่ติดตั้งระบบฟาร์มรักซ์น้ำ ประหยัดค่าน้ำมันที่ต้องใช้กับรถรดน้ำจากอาทิตย์ละ 3,000 บาท เหลือ 300 บาท/เดือน ตอนนี้ต้นทุนทำสวนอยู่ที่ประมาณ 2 แสนบาท จากเดิม 4 แสนบาท ลดไปครึ่งต่อครึ่ง”

ในวันที่คู่แข่งในตลาดทุเรียนมากขึ้นบวกกับสภาพอากาศที่แปรปรวนเป็นปัจจัยที่ทำให้การทำสวนทุเรียนยากยิ่งขึ้น แต่สำหรับ สมบูรณ์ เขาเลือกที่จะเปิดรับเทคโนโลยี ทดลองเรียนรู้และปรับใช้ ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แต่ยังลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและทำให้เขาสามารถยืนหยัดบนเส้นทางชาวสวนทุเรียนต่อไปได้

สมบูรณ์ งามเสถียร

สวนทุเรียนบัวแก้ว

ต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง

โทรศัพท์ 064 2396289

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567)

สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างพารา เสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วย 'นวัตกรรมและเทคโนโลยี'

“เราต้องรู้ว่าเราทำอะไร เพื่ออะไร และต้องลงลึกไปทิศทางไหน ถ้าไม่รู้ เราก็พัฒนาไปไม่ได้” ประโยคที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นในการทำงานของ **ณฐนนท เจริญรัมย์** ผู้จัดการบริษัท สไมล์ รีบเบอร์ จำกัด และผู้ประกอบการเกษตร โดยมี “ที่นอนปุม ยางพารา” สินค้าเพื่อสุขภาพที่ได้รับการขึ้นทะเบียนนวัตกรรม ปี พ.ศ. 2566 เป็นหนึ่งผลลัพธ์ที่สะท้อนประโยชน์ข้างต้นได้ดี

ทำเกษตรไม่รวยแต่ไม่จน มีกินมีใช้ คำพูดของพ่อที่เป็นทั้ง ผู้ใหญ่บ้านเนินสว่างและเป็นเกษตรกรปลูกมันสำปะหลัง มะพร้าว สับปะรดและอ้อย ก่อนเปลี่ยนมาทำสวนยางพาราทั้งหมดเมื่อปี พ.ศ. 2543 และส่งยางแผ่นเข้าโรงงาน ปัจจุบันพื้นที่กว่า 80% ของบ้านเนินสว่าง อ.บ้านค่าย จ.ระยอง เป็นสวนยางพารา ชาวบ้านส่วนใหญ่รับจ้างกรีดยาง

หลังเรียนจบปริญญาตรีด้านบริหารการตลาดและกำลังจะไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ **ณฐนนท** ต้องเปลี่ยนเส้นทางมุ่งสู่บ้านเกิดเพื่อดูแลธุรกิจยางพาราของครอบครัว หลังจากพ่อล้มเจ็บและจากไปพร้อมๆ กับสานต่อปณิธานของพ่อที่ต้องการพัฒนาให้บ้านเนินสว่าง

ณฐนนท เจริญรัมย์

มีความเจริญ เมื่อได้คลุกคลีกับยางพาราทั้ง ต้นน้ำและกลางน้ำ รับรู้ถึงปัญหารายได้ของชาวบ้าน ทำให้เธอตั้งเป้าหมายที่จะตั้งราคา รับซื้อน้ำยางเองและแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มยางพารา

“ช่วงนั้นมีข่าวต้นยางที่เวียดนามติดโรคเสียหายหนัก เราก็คิดว่าถ้าเกิดที่ไทย เราจะเอาอะไรกิน เพราะเรามีแต่สวนยาง จากที่

เราขายยางแผ่นเข้าโรงงานแปรรูปไปทำเป็นรองเท้า ก็คิดว่า
แล้วทำไมเราไม่ทำเอง”

ตุ๊กตานวดมือ เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากยางพาราชิ้นแรกของ
ณฐนนท์ โดยมี **ตติยา เจริญรัมย์** น้องสาวที่ร่วมปลูกปั้นความฝัน
ร่วมหาข้อมูลและเรียนรู้การแปรรูปจากมหาวิทยาลัยและ
หน่วยงานยางของรัฐอยู่นานปี และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดย
วิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสว่าง เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และเป็น
รายได้เสริมจากที่รับจ้างกรีดยางเป็นหลัก

จากตุ๊กตานวดมือขยับมาเป็น “เบาะนั่งสมาธิ” ที่ระบายอากาศได้ดี
ค่าความยืดหยุ่นสูง และมีรูปทรงที่รองรับการนั่ง ต่างจากเบาะนั่ง
สมาธิทั่วไปที่เป็นแผ่นสี่เหลี่ยมและด้านในเป็นฟองน้ำ

“เราเห็นช่องว่างทางการตลาด ก็ลองมาใช้ยางพารา ทำแล้ว
ก็ทดลองนั่งเองและให้พระที่วัดในพื้นที่ทดลองใช้ด้วย ผลตอบรับ
ดี ก็ผลิตขายผ่านออนไลน์ ได้ลูกค้าจากทั่วโลกและได้ฟีดแบ็ค
ที่ทำให้เราพัฒนาดีไซน์ต่างๆ สินค้านี้โตไปได้โดยไม่คาดคิด”

เมื่อตลาดตอบรับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากยางพารา **ณฐนนท์** จึง
ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์อีกหลายแบบโดยเจาะกลุ่มตลาดสุขภาพ
อาทิ เบาะรองนั่งและพนักพิงหลัง หมอนรองคอลดปวดคอป่าไหล่
เบาะนอนตะแคง เบาะพลิกตัวผู้ป่วย ที่นอนปมยางพารา เป็นต้น

โดยมี **ตติยา** รับหน้าที่ด้านการตลาด จำหน่าย
ภายใต้แบรนด์สินค้า “ParaRaksa (พารารักษา)”
ที่สื่อถึงรักในธรรมชาติของยางพารา รักสามัคคี
ในชุมชน รักและห่วงใยสุขภาพของลูกค้า

“ที่นอนเราไม่ใช่ป้องกัน แต่แก้ปัญหา”

ณฐนนท์ พูดถึงผลิตภัณฑ์ที่นอนปมยางพารา
ที่เธอและทีมงานทุ่มเทพยายามขึ้น โดยสูตรน้ำยาง
ที่นำมาขึ้นรูปที่นอนยางพาราผ่านการศึกษา
ข้อมูลและทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย รวมถึง
การทดสอบจากห้องปฏิบัติการที่สหรัฐอเมริกา

“ยางปมเป็นนวัตกรรมที่เราคิดขึ้นมาเอง ช่วย
กระจายแรงกดทับ ช่วยการพลิกตัวได้ง่ายขึ้น
สำหรับคนป่วยที่เป็นแผลกดทับหรือผู้สูงอายุ
ที่ไม่ค่อยมีแรงพยุงตัวเอง และเนื้อยางพารา
ยังกระจายความร้อนได้ดี เดิมเราใช้ปมใหญ่
ขนาดเดียวเรียงเท่ากัน แต่จากการทดสอบ
ใช้งานพบว่าไม่ช่วยเรื่องการพลิกตัวนัก
เราจึงพัฒนาปมเล็กเพิ่มเข้าไป เมื่อพลิกตัว
แล้วมีปมเล็กมารองรับ ทำให้ขยับตัว
ได้ง่ายขึ้น”

จากข้อมูลการศึกษาที่นอนของผู้ป่วยติดเตียงต้องมีค่ากระจายแรงกดทับไม่เกิน 60 มิลลิเมตรปรอท จะช่วยให้เลือดลมไหลเวียนได้ดีและไม่เกิดแผลกดทับ **ณฐนนท** จึงต้องการทดสอบผลิตภัณฑ์เพื่อยืนยันว่าที่นอนปุมยางพาราของเธอสามารถแก้ปัญหาให้ผู้ป่วยแผลกดทับได้ และนั่นทำให้เธอมุ่งมั่นที่จะเป็นหนึ่งใน Top Smart New Gen* ภายใต้โครงการความร่วมมือของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. และ ธ.ก.ส.

“เราหาข้อมูลแล้วไม่มีที่ไหนรับวิเคราะห์ มีแต่เครื่องมือที่ผลิตขายในฝรั่งเศส ซึ่งเราไม่มีเงินซื้อเครื่อง เราจึงต้องการเข้าร่วมโครงการนี้เพื่อให้ได้บริการวิเคราะห์ทดสอบ”

หลังเข้าร่วมโครงการฯ ไม่เพียงได้เติมเต็มความรู้ด้านการตลาด การคิดต้นทุน รวมไปถึงการสร้างแบรนด์ หาก **ณฐนนท** ยังได้รับสนับสนุนบริการวิเคราะห์ทดสอบแรงกดทับสำหรับที่นอนยางพารา เพื่อป้องกันแผลกดทับตามที่ตั้งใจไว้ **“ผลค่าแรงกดทับจากแล็บของ สวทช. ทำให้เรานำไปใช้แปลค่าต่อได้ ถ้าไม่ร่วมโครงการนี้และไม่ได้เจ้าหน้าที่ สท. ช่วยเต็มที่ เราก็ไม่ได้ผลตัวนี้ออกมา”**

หลังได้ผลทดสอบที่สร้างความเชื่อมั่นให้ **ณฐนนท** สามารถการันตีคุณภาพของที่นอนปุมยางพารา เธอได้รับคำแนะนำให้ยื่นขึ้นบัญชีนวัตกรรม ซึ่งเป็นโอกาสให้เธอขยายตลาดไปสถานพยาบาลของรัฐทั่วประเทศได้ด้วยการรับรองทั้งคุณภาพและราคา **ณฐนนท** ใช้เวลาดำเนินงานร่วมปีจนที่นอนปุมยางพารา (Bubble Latex Mattress) ได้ขึ้นบัญชีนวัตกรรมรหัส 14000059 ปี 2566

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากยางพาราของ ParaRaksa ใช้การขึ้นรูปด้วยมือ (handmade) และเป็นการจ้างงานคนในพื้นที่ เช่นเดียวกับตำแหน่งงานในสายการผลิตและการตลาดที่ **ณฐนนท** จ้างงาน

ในชุมชน 100% นอกจากนี้เธอยังได้จัดตั้ง “สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเนินสว่าง จำกัด” รับซื้อน้ำยางจากชาวสวน ด้วยเป้าหมายที่จะกำหนดราคาซื้อได้เอง ชาวบ้านไม่ต้องขายน้ำยางพาราผ่านพ่อค้าคนกลาง รายได้ 1% ของบริษัทฯ จะนำเข้าสหกรณ์ฯ เพื่อดูแลสมาชิกและเป็นทุนที่จะทำให้เป้าหมายตั้งราคาซื้อได้เองเป็นจริง

“ตอนนี้เราซื้อน้ำยางแพงกว่ารายอื่น จะพอใจแค่นี้ก็ได้ แต่เราตั้งไว้อีก 2 ปี ถ้าการตลาดของบริษัทฯ เป็นไปตามเป้า สหกรณ์ฯ จะตั้งราคาซื้อได้เอง”

การเกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชน บริษัทและสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเนินสว่าง จำกัด โดยมี “ยางพารา” เป็นตัวเชื่อมโยง จากวัตถุดิบต้นน้ำสู่ผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อสุขภาพ เกิดการส่งต่อและคืนกำไรรายได้สู่ชาวบ้าน ก่อร่างสร้างความเจริญให้บ้านเนินสว่าง จึงสะท้อนประโยคที่ว่า **“เราต้องรู้ว่าเราทำอะไร เพื่ออะไร และต้องลงลึกไปทิศทางไหน ถ้าไม่รู้ เราก็พัฒนาไปไม่ได้”** ได้อย่างดี ☐

ณฐนนท เจริญรัมย์

บริษัท สไมล์ รับเบอร์ จำกัด

วิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสว่าง

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเนินสว่าง จำกัด

ต.บางบุตร อ.บ้านค่าย จ.ระยอง

โทรศัพท์ 062-959-6354

(ข้อมูลสัมภาษณ์วันที่ 31 มกราคม 2567)

*โครงการบ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ประกอบการเกษตร ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับเป็น Top Smart New Gen

ผลิต-ใช้ ‘ชีวภัณฑ์คุณภาพ’ ด้วยความรู้และใส่ใจ

“ผลิตเองดีกว่าในแง่ต้นทุนและมั่นใจที่มาของเชื้อ” วิฑูรย์ ปรางจโรจน์ เกษตรกรวัย 65 ปี ให้เหตุผลที่ผลิตเชื้อราชีวภัณฑ์ไว้ใช้เอง หลังได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตชีวภัณฑ์จากสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. จนพัฒนาเป็นอีกหนึ่ง “จุดเรียนรู้ชุมชนการผลิตใช้ชีวภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ” ของ สท.

จากเคยเป็นเซลล์ขายอุปกรณ์การเกษตรคลุกคลีในแวดวงปุ๋ยเคมี สารเคมีและปัจจัยการผลิตต่างๆ ทำให้ วิฑูรย์ พอรู้จักชีวภัณฑ์อยู่บ้าง เมื่อตัดสินใจกลับมาทำเกษตรกับอุไรพร เบญญพาด ภรรยาที่ ต.พังตรุ อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี เขาเลือกปลูกผักด้วยความชอบ บริโภคผักเป็นทุนเดิมและต้องการมีผักปลอดภัยไว้กินเอง

สภาพพื้นที่เปิดโล่ง ลมพัดถ่ายเทสะดวก วิฑูรย์ ปลูกผักบนโต๊ะในพื้นที่ 1 ไร่ เริ่มจากผักสลัดเมื่อกว่า 3 ปีที่แล้ว ด้วยเป็นของแปลกและละแวกนั้นไม่มีใครปลูกได้ เขาเริ่มต้นจากปลูกในระบบไฮโดรโปนิคส์ แต่รสชาติไม่ได้ จึงเปลี่ยนมาปลูกลงดิน ก่อนมาลงตัวที่โต๊ะปลูกผักที่ทำขึ้นเอง พร้อมกับศึกษาหาข้อมูลอย่างหนักและ

วิฑูรย์ ปรางจโรจน์

ทดลองปลูก จนได้ผลผลิตคุณภาพที่ใครได้ลิ้มลองต่างติดใจในรสชาติ “หวาน กรอบ” และยังเก็บไว้ได้นานของผัก “บ้านปูฑูรย์”

“ปลูกกลางแจ้ง การจัดการโรคแมลงง่ายกว่าในโรงเรือน มีลมพัดผ่าน แสงแดดส่องได้เต็มที่ โอกาสไข่แมลงฟักตัวน้อยลง ช่วงฤดูฝนถ้าฝนเม็ดไม่ใหญ่ ไม่ถึงกับสร้างความเสียหาย มีใบช้ำบ้างแต่ไม่ถึง 10%”

“ถ้าแมลงไม่เยอะจริง เราจะไม่เห็น จะเห็นก็เมื่อเขาทำลายแล้ว เราจึงฉีดป้องกัน ถ้าหักลบกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแล้ว ต้องไถทิ้งเพื่อปลูกใหม่ อันไหนต้นทุนแพงกว่ากัน ผมคิดว่า ต้นทุนของผมถูกกว่าเยอะ เมื่อเราป้องกันไว้ โอกาสที่จะได้ ผลผลิตมีเกิน 80% กับปล่อยให้แมลงมาจนเราเห็นตัว แล้วค่อยฉีด จะแก้ไม่ได้แล้ว”

ขณะที่ **อุไรพร** ให้ความใส่ใจการผลิตชีวภัณฑ์ **วิฑูรย์** เองให้ความสำคัญกับการดูแลโต๊ะปลูกผักที่มีอยู่ 80 โต๊ะ หมุนเวียนผลิตผักสลัดเป็นหลัก ผลผลิตเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 130 กก./สัปดาห์ แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เขายังมีแผนผลิตผักชนิดอื่น เช่น ผักบุ้ง ผักโขมเขียว คื่นช่าย กวางตุ้ง ซึ่งตลาดต้องการและยังลดความเสี่ยงผักสลัดล้นตลาดในช่วงหน้าหนาว

“ทำเกษตรแบบปราณีต เราต้องอยู่กับผัก ดูแลรดน้ำ สังเกตผักของเราเป็นอย่างไร มีแมลงมีโรครึ่มๆ แล้วใช้ชีวภัณฑ์ให้ถูกเวลา ถูกวิธี ตอนนี้เราเป็นแหล่งผลิตเพื่อใช้เองและแบ่งปันให้คนที่สนใจ เราดูคุณภาพเองก่อน ไม่มีปนเปื้อนและมีความพึงพอใจ สปอร์ แล้วจึงส่งตรวจคุณภาพกับ สวทช. อีกที”

จากความเชื่อการใช้ชีวภัณฑ์รูปแบบเชื้อสดดีกว่า นำมาสู่การเติมเต็มความรู้ ลงมือทำและทดลองใช้จนเห็นผล สร้างความเชื่อมั่นการใช้ชีวภัณฑ์เป็นเครื่องมือผลิตผักปลอดภัย ซึ่ง **วิฑูรย์** มองว่า ความสำคัญของการทำอินทรีย์ คือ ความปลอดภัยของคนกินและคนปลูก เมื่อเราทำได้ ย่อมมีความสุข เป็นความสุขที่ได้ผลิตของดี ๆ

ปัจจุบัน **วิฑูรย์** เป็นวิทยากรให้ความรู้การผลิตผักอินทรีย์คุณภาพและการใช้ชีวภัณฑ์แก่เกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรีและผู้สนใจ นอกจากนี้ยังได้รวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักอินทรีย์จัดตั้งเป็น **วิสาหกิจชุมชนผักสุ่มหัว** สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตผักอินทรีย์ตลอดจนการผลิตและใช้ชีวภัณฑ์อย่างมีคุณภาพจากจุดเรียนรู้ระดับชุมชนแห่งนี้

วิฑูรย์ ปรางจโรจน์
วิสาหกิจชุมชนผักสุ่มหัว
ต.พังตรุ อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี
โทรศัพท์ 087 0910171

จากการดำเนินโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและใช้ชีวภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมาตรฐานสู่เกษตรกรนำไปสู่การพัฒนา “จุดเรียนรู้ชุมชนการผลิตใช้ชีวภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ” เป็นแหล่งผลิตและใช้ชีวภัณฑ์คุณภาพตามหลักวิชาการของ สวทช. ปัจจุบันมี 3 แห่ง

- วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลวังท่าช้าง ต.วังท่าช้าง อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี
โทรศัพท์ 089 2465268
- ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตรอกนอง ต.ตรอกนอง อ.ขลุง จ.จันทบุรี
โทรศัพท์ 081 5906611
- วิสาหกิจชุมชนผักสุ่มหัว ต.พังตรุ อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี
โทรศัพท์ 087 0910171

เพิ่มผลผลิต สร้างรายได้ สร้างธุรกิจจาก ‘ชั้นโรง’ สุดยอดแมลงผสมเกสร

วิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยช่องชัยพัฒนา อ.ช่องชัย จ.กาฬสินธุ์ และ ฟาร์มชั้นโรงสันป่าตองและสวนเกษตรผสมผสาน อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ เป็นตัวอย่างของกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการเกษตรที่สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ร่วมกับหน่วยงานพันธมิตร ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยง “ชั้นโรง” หรือผึ้งจิ๋ว เพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตรตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการจากการเลี้ยงผึ้งจิ๋วที่คืนกลับเป็นรายได้ไม่น้อย

สร้างระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์ สร้างรายได้ให้เกษตรกร

“อาชีพเราคือ เกษตรกร เราพัฒนาอาชีพโดยมุ่งเน้นที่ระบบนิเวศเป็นหลัก” ประโยคสั้นๆ แต่บอกถึงการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมีเป้าหมายของ จิราภา พิมพ์แสง ประธานวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยช่องชัยพัฒนา และประธานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ตำบลช่องชัยพัฒนา อ.ช่องชัย จ.กาฬสินธุ์

จิราภา พิมพ์แสง

ย้อนไปกว่า 10 ปี พื้นที่ตำบลแห่งนี้เคยมี “ดงสวนผึ้ง” ที่ จิราภา ยังจำได้ดีถึงช่วงเวลาที่เขาไร่มันสำปะหลังและต้องคอยหลบหลีกผึ้ง

“ที่นี่เคยเป็นป่ามีผึ้งเยอะมาก ชาวบ้านตีผึ้งเก็บน้ำผึ้งขายกัน สมัยก่อนหาง่าย แต่หลังๆ หายากขึ้น” จิราภา ย้อนความถึงป่าที่เคยเป็นบ้านหลังใหญ่ของผึ้ง ด้วยวิธีการเก็บน้ำผึ้งของชาวบ้านที่เริ่มควั่นแล้วตัดทิ้งร้าง บวกกับการเข้า

พื้นที่ปลูกอ้อยในระบบเคมี ส่งผลให้ประชากรผึ้งลดน้อยลง จึงเป็นจุดเริ่มให้เธอต้องการฟื้นฟู “ดงสวนผึ้ง” เริ่มต้นจากปลูกป่าเพื่อสร้างบ้านให้ผึ้ง โดยชักชวนญาติพี่น้องปลูกป่าในพื้นที่ตนเอง คนละงานคนละไร่แทนการปล่อยเช่า เมื่อเริ่มได้พื้นที่ป่าคืนมาแล้วจะทำอะไรให้ผึ้งกลับมา เป็นโจทย์ที่เธอต้องการหาคำตอบ

“นั่งฟังอาจารย์แล้วรู้สึกว่าการทำไมผึ้งขยัน มีประโยชน์เยอะ แต่ทำไมคนไม่รู้ แล้ววิธีเก็บน้ำผึ้งที่พ่อแม่หรือคนรุ่นเราเก็บมันไม่ใช่ หันไปมองหน้ำน้องที่ไปด้วยกัน เจ้าลิเป็นตัวฆ่าผึ้ง” จิราภา เล่าถึงเมื่อครั้งร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเลี้ยงผึ้งและชันโรงเพื่อการผลิตน้ำผึ้งและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร” จัดโดย สท./ สวทช. เธอและสมาชิกกลุ่มฯ อีกสามคนได้เปิดโลกกว้างของผึ้งกับ **ผศ.ดร.อรรธรณ ดวงภักดี** ณ อุทยานการเรียนรู้เรื่องผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ราชบุรี ไม่เพียงได้คำตอบที่จะทำให้ผึ้งกลับมา หากยังเป็นจุดเริ่มขับเคลื่อนเรื่องผึ้งและชันโรงสู่ชาวบ้าน

“เราต้องการอนุรักษ์และเผยแพร่วิธีที่ถูกต้อง ให้สมาชิกชาวบ้านตีผึ้งอย่างถูกวิธี เรารับย้ายรังผึ้งให้ เวลาไปย้ายรังให้ชาวบ้าน ถ้าเขาไม่เอา เราก็จะเก็บนางพญา รังและตัวเต็มวัยกลับมาเลี้ยงภายในพื้นที่เรา แต่ถ้าเขาจะเลี้ยง เราจะแนะนำวิธีที่ถูกต้องให้”

นอกจากเดิมเต็มความรู้เรื่องผึ้งแล้ว **จิราภา** และสมาชิก ยังได้รู้จัก “ชันโรง” หรือ “ขี้สูด” ที่พวกเธอมักค้น และพบว่า เป็นแมลงผสมเกสรที่ตอบโจทย์การทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสานของพวกเธอได้

“ผลผลิตผึ้งได้ตลอดทั้งปี แต่ก่อนถ้าร้อนมาก็สลัดลูก แต่เดี๋ยวนี้ดอกจนปวดหัว ผลผลิตสมบูรณ์ เรามีทางเลือกเยอะขึ้น เลือก

ผลผลิตที่ต้องการได้” จิราภา เล่าถึงการเข้ามาของชันโรงในสวนผึ้งกิมจูของเธอ จากเดิมส่งจำหน่ายโรงพยาบาล 15 กก./สัปดาห์ แต่ทุกวันนี้เพิ่มเป็น 30 กก./สัปดาห์ และจำหน่ายทั่วไปได้อีก 30 กก./สัปดาห์ ผลผลิตได้น้ำหนักมากขึ้น ไม่ต่างจากแปลงของสมาชิกที่ปลูกมะม่วง พักทอง หรือข้าวโพด ที่ต่างได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและสมบูรณ์

“กลุ่มเราทำเกษตรผสมผสาน มีปลูกพืชผักและผลไม้ เช่น มะเขือ พริก มะพร้าว มะนาวฝรั่ง ผึ้งไม่ตอบโจทย์การทำเกษตรเท่าชันโรง ผึ้งไม่ค่อยอยู่ถาวรเหมือนชันโรง”

จากชันโรงพันธุ์เงินหนึ่งรังที่ได้รับมา **จิราภา** ขยายรังเพิ่มจนมีไม่ต่ำกว่า 20 รัง และได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ* โดยตั้งเป้าพัฒนามาตรฐานฟาร์มเลี้ยงต่อไป สำหรับน้ำผึ้งชันโรง เธอได้ส่งตรวจคุณภาพกับ ผศ.ดร.อรรธรณ และจำหน่ายให้ผู้สนใจ ขณะเดียวกันเธอได้ขยายความรู้การเลี้ยงชันโรงเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สมาชิกในกลุ่มฯ หรือเกษตรกรที่สนใจ

“เราจะช่วยกันแยกรัง เรียนรู้ฝึกทักษะด้วยกัน เพราะความรู้และความชำนาญจะได้ไม่อยู่กับคนๆ เดียว ถ้าใครสนใจอยากเลี้ยง ก็จะไปประเมินพื้นที่ ให้มีแหล่งอาหารพร้อมก่อน เอาไปเลี้ยง ให้เริ่มเลี้ยง 1 รังก่อน ถ้ารอดแล้วถึงเพิ่ม”

* แมลงเศรษฐกิจที่ได้รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผึ้งพันธุ์ ผึ้งโพรง ชันโรง ครั้ง จังหวัด

จันทร์สุดา วงษ์ศรี สมาชิกกลุ่มฯ เป็นอีกหนึ่งคนที่จะได้ขึ้นโรงไปช่วยเพิ่มผลผลิต เธอต้องมาฝึกฝีมือช่วย **จิราภา** แยกกิ่งย้ายรังก่อน แต่นั่นก็ทำให้ฝรั่งในสวนของเธอที่เคยติดลูกบ้างไม่ติดลูกบ้าง กลับติดลูกมากขึ้น แม้อายุต้นยังน้อย แต่ให้ผลผลิตได้ถึง 20 กก./ต้น หรือ **สุรียา นาสำแดง** ที่ทำสวนผสมผสานจากเดิมไม่มีชันโรง ได้ผลผลิตฝรั่งประมาณ 500-600 กก./ปี แต่หลังจากมีชันโรงเป็นตัวช่วย ผลผลิตฝรั่งได้ถึง 2 ตัน/ปี

“ไม่ต้องห่วงว่าผลไม้จะติดดอกหรือลูกมัย ให้ชันโรงช่วยได้ผลผลิตแน่” สุรียา ซึ่งมีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสานและปลูกปารวมกว่า 8 ไร่ ย้ำถึงตัวช่วยเพิ่มผลผลิตให้สวนตัวเอง ขณะเดียวกันเขายังได้ฝึกลับมากลับมาในพื้นที่ และมีรายได้จากสิ่งมีชีวิตที่กลับคืนสู่ป่าทั้งเห็ดและมดแดง ไม่ต่างจาก **จันทร์สุดา** ที่เห็ดโคนเห็ดถอบ สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ เธอบอกว่า ถ้าไม่ปลูกป่าและไม่ทำอินทรีย์ ก็จะไม่มีสิ่งเหล่านี้

“เราทำเกษตรอินทรีย์มุ่งไปที่ระบบนิเวศ พยายามทำให้ชุมชนเรามีระบบนิเวศที่ดี ชันโรงกับผึ้งทำให้เราเข้าใจงาน ศจช. ชุมชนมากขึ้นด้วย จากที่เคยคิดว่าทำและใช้ชีวิตวิถีที่จบแล้ว ได้ผลผลิตดีแล้ว ไม่ได้คิดไปถึงระบบนิเวศ พอมีชันโรง เขาเป็นตัวบ่งชี้ได้ ชันโรงรอด แมลงดีตัวอื่นก็รอด เวลาเราเผยแพร่การใช้ชีวิตวิถีก็จะไม่ใช่แค่ใช้ทำอะไรให้ถูกวิธี แต่ต้องให้สมดุลกับระบบนิเวศด้วย” จิราภา กล่าวทิ้งท้ายถึงสิ่งที่เธอและสมาชิกทำบนเส้นทางของเกษตรอินทรีย์

สร้างอาชีพ สร้างธุรกิจจากผึ้งจั่ว

“การทำสินค้าให้มีมาตรฐาน คือ การยกระดับผลิตภัณฑ์ของเราให้ดียิ่งขึ้นและสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค” สุรศักดิ์ พุกกะเปรมะ เจ้าของฟาร์มชันโรงสันป่าตองและสวนเกษตรผสมผสาน อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ บอกถึงเหตุผลที่เขาพัฒนาฟาร์มชันโรงให้ได้มาตรฐาน GAP** จนเป็นฟาร์มชันโรงแห่งแรกของภาคเหนือที่ได้มาตรฐานนี้

ไม่เพียงเป็นฟาร์มชันโรงที่โดดเด่นด้วยการเลี้ยงชันโรงสายพันธุ์ท้องถิ่นในสวนเกษตรผสมผสาน มีต้นมะม่วงที่คัดสรรสายพันธุ์ที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูง และยังมีอนุรักษ์สายพันธุ์ชันโรงบางสายพันธุ์ เช่น ชันโรงถั่วดำ สายพันธุ์ทางเหนือ (*Tetragonula testaceitarsis*) ที่กำลังสูญหายจากไฟป่าและการตัดไม้ทำลายป่า ที่นี่ยังพร้อมเป็นแหล่งศึกษาวิจัยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

สุรศักดิ์ พุกกะเปรมะ

**ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยียกระดับประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ภายใต้โครงการการส่งเสริมกระบวนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างเสริมฐานทรัพยากรชุมชน เพื่อขับเคลื่อน BCG สาขาท่องเที่ยว

จากชั้นโรง แต่กว่าจะมาถึงวันนี้ได้ **สุรศักดิ์** ต้องสั่งสมความรู้ และประสบการณ์มาไม่น้อย

สุรศักดิ์ เก็บหอมรอมริบจากสายงานบริการนักท่องเที่ยวและงานมัคคุเทศก์กว่า 20 ปี สะสมเป็นเงินทุนทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสานบนพื้นที่ 7.5 ไร่ ก่อนจะเพิ่มเป็น 9 ไร่ในปัจจุบัน โดยนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาทำให้เกิดขึ้นจริงตั้งแต่การจัดสรรพื้นที่การผลิตและการตลาด ที่ไม่เน้นผลิตปริมาณมากและไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง **“แค่มีศักยภาพผลิตได้ ปลูกเอง ทำเอง ถึงจะได้เงินน้อย แต่ภูมิใจ”** คือสิ่งที่เขาตั้งใจไว้

เกษตรผสมผสานที่มีทั้งนาข้าว ปลูกผัก ไม้ผล เลี้ยงเป็ดและไก่ อาศัยหาความรู้จากหลายแห่งทั้งหน่วยงานเกษตรของภาครัฐและมหาวิทยาลัย รายได้หลักในช่วงแรกของ **สุรศักดิ์** มาจากการเลี้ยงเป็ดเทศบาปรี (เป็ดเนื้อ) ก่อนจะเปลี่ยนเป็นรายได้จากสวนผสมผสาน

“ไม่ผลกว่าจะให้ผลผลิตก็ 3-4 ปี ผมก็ศึกษาแมลงผสมเกสร ที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งผึ้งและชันโรง ถ้าผึ้งเลี้ยงก็มีปัญหาหะระ การหาถิ่นที่ไกล ต้องย้ายรังไปตามแหล่งอาหาร น้ำหนักต้องรังมากและต้องเลี้ยงปริมาณเยอะ ส่วนชันโรงหาถิ่นระยะ 300-500 เมตร การจัดการไม่ยาก ดูแลง่ายกว่าและน้ำผึ้งราคาสูง”

หลังศึกษาหาข้อมูลแล้ว **สุรศักดิ์** เข้าอบรมการเลี้ยงชันโรงถึง 3 ครั้ง ตั้งแต่ขั้นตอนการเลี้ยงไปถึงแปรรูปที่ศูนย์ผึ้งเชียงใหม่ ซึ่งเปิดอบรมเพียงปีละครั้ง พร้อมๆ กับหาความรู้เพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อบวกกับประสบการณ์การทำงานกับต่างชาติทำให้เขามองเห็นโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากชันโรงมากกว่าเพิ่มผลผลิต เขาจึงไม่ได้ปลูกไม้ผลไปขาย แต่ขาย

ชันโรงและผลผลิตจากชันโรง นั่นคือ น้ำผึ้ง **“ที่นี่ทำแปรรูปมะม่วงแช่น้ำผึ้งชันโรงอบแห้ง เราเน้นที่น้ำผึ้งเพราะไม่มีใครทำ”**

ความรู้ที่อัดแน่นทำให้ **สุรศักดิ์** ออกแบบปลูกพืชที่เป็นแหล่งอาหารให้ชันโรงและเป็นพืชที่ให้สารสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพน้ำผึ้งชันโรงที่ได้ ขึ้นชื่อว่าอุดมด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ

“แนวกันชนกับพื้นที่ข้างเคียง ผมปลูกมะพร้าว ให้ดอกทั้งปี ใต้ต้นมะพร้าวเป็นกล้วย ใ้ยาง และดอก ปลูกมะม่วงซึ่งมีสารฟลาโวนอยด์สูง และปลูกหลายสายพันธุ์เพราะแต่ละสายพันธุ์ ออกดอกต่างเวลากัน ข้างต้นมะม่วงปลูกต้นเสม็ดขาว ซึ่งมีสารฟีนอลิกสูง คัดสรรดอกไม้ที่มีสีเหลืองเพราะชันโรงและผึ้งป่าจะชอบดอกไม้สีนี้เป็นพิเศษ เราต้องศึกษาด้วยว่า ต้นไม้หรือดอกไม้ชนิดไหนออกดอกเดือนไหนบ้าง แล้วนำมาปลูกเป็นต้นไม้หลักหรือปลูกแซมแนวกันชน จะเป็นแหล่งอาหารให้ชันโรงได้ทั้งปี ทำให้เขาไม่ทิ้งรังและทำให้

วงจรชีวิตของเขาพัฒนาต่อเนื่อง แหล่งอาหารจึงเป็นหัวใจสำคัญ ไม่น้อยกว่าไปกว่าพื้นที่ปลอดสารเคมีทุกชนิด”

แม้จะมีความรู้พร้อม แต่เมื่อลงมือเลี้ยงจริงจัง **สุรศักดิ์** กลับพบปัญหาจริงล้ม เพราะแยกไม่เป็น เขาหาความรู้เพิ่มเติมและลองผิดลองถูกอีกร่วมปี จนสามารถขยายรังจาก 10 รัง เป็นหลายร้อยรัง ในปัจจุบัน พร้อมกับการสร้างรายได้จากการขายรังชันโรงให้ชาวสวนที่สนใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนอะโวคาโดและแมคคาเดเมีย

“ผมจะถามข้อมูลคนที่ต้องการซื้อ ก่อน ปลูกอะไร พื้นที่เป็นแบบไหน เพื่อเลือกพันธุ์ชันโรงที่เหมาะสมให้ เช่น พื้นที่ตรงนี้สูงจากระดับน้ำทะเล 500-600 เมตร เหมาะกับพันธุ์ชันเงิน (*Tetragonula pagdenii*) พันธุ์รู้งอรัม (*Tetragonula lavicipis*) แต่พันธุ์ชันเงินขยัน ให้ผลผลิตมาก ขยายพันธุ์ง่าย ส่วนรู้งอรัม รังเป็นชั้นสวย แต่จัดการยากกว่า”

นอกจากเลือกสายพันธุ์ชันโรงที่เหมาะสมและให้คำแนะนำการเลี้ยงชันโรงแล้ว **สุรศักดิ์** ยังให้ความสำคัญถึงวัสดุที่ใช้เลี้ยงชันโรง ทั้งไม้ที่ทำกล่องรังต้องเป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น กระถิน เทพา รังชันโรงต้องหนาอย่างน้อย 1 นิ้ว เพราะชันโรงไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิภายในรังได้เหมือนผึ้ง ด้วยขนาดลำตัวที่เล็กและประชากรน้อยกว่า หรือการใช้กระป๋องเติมเกรตาเคลือบขาตั้งกล่องรังที่เป็นเหล็ก เพื่อป้องกันมดและแมลงชนิดอื่นๆ เข้ารัง

เมื่อน้ำผึ้งชันโรงเป็นผลิตภัณฑ์หลักของ **สุรศักดิ์** การตรวจวิเคราะห์สารสำคัญจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อยืนยันคุณภาพผลิตภัณฑ์ เขาได้ทุนสนับสนุนการวิเคราะห์ทดสอบจากอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (STeP) ผ่านการเชื่อมโยงของ สท. ทำให้ได้ข้อมูลคุณค่าโภชนาการที่สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค

มะม่วงแช่น้ำผึ้งชันโรงอบแห้ง ลำไยแช่น้ำผึ้งชันโรงอบแห้งและการจำหน่ายรังชันโรงเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่สร้างรายได้ให้ **สุรศักดิ์** ปีละไม่น้อยกว่า 300,000 บาท เป็นรายได้ที่เกิดจากการความมุ่งมั่นศึกษาเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเพื่อพัฒนาการเลี้ยงชันโรงและผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

“เสน่ห์ของการเลี้ยงชันโรงคือ ไม่ค่อยและจัดการง่าย ถ้าคุณรักชันโรง ชันโรงก็จะรักคุณ แล้วสักวันเขาจะเลี้ยงเรา” ...เหมือนดังที่ **สุรศักดิ์** ได้รับ ☐

วิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยช่องชัยพัฒนา
ต.ช่องชัย อ.ช่องชัยพัฒนา จ.กาฬสินธุ์
โทรศัพท์ 083 1101082
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2567)

ฟาร์มชันโรงสันป่าตองและสวนเกษตรผสมผสาน
ต.มะขามหลวง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
โทรศัพท์ 099 324 8819
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2567)

‘โรงเรือนปลูกพืช’ ตัวช่วย ‘ปลูกผักให้ได้ขาย’ สร้างอำนาจต่อรองตลาดด้วยข้อมูล

“การมีโรงเรือนเป็นการลงทุน ทำให้เราปลูกผักสดได้ ถ้าเราไม่มีจะหนักกว่า คำว่าปลูกได้ คือ ปลูกได้ขาย” ทวี ชาวเรือง ประธานวิสาหกิจชุมชนสวนบุญประสิทธิ์เกษตรเพื่อสุขภาพ ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช บอกถึงความจำเป็นที่ต้องใช้โรงเรือนปลูกผักจากสภาพอากาศฝนแปดแดดสี่ในภาคใต้ และตำบลท่าซอมที่อยู่ใกล้ทะเล ในช่วงหน้ามรสุมจึงประสบปัญหาน้ำท่วมขัง และหากมีน้ำทะเลหนุน ชาวบ้านต้องรับสภาพน้ำท่วมเป็นแรมเดือน ขณะที่ช่วงหน้าแล้งขาดแคลนน้ำ ด้วยเป็นตำบลที่อยู่ปลายทางของคลองราชดำริ ส่งผลต่อการทำนา ปลูกผัก และสวนผสมผสาน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่

“บ้านเรามีปัญหาน้ำท่วม ดินเค็ม โรคพืช ราคาผลผลิตที่คนปลูกไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ ก็คิดว่าทำแบบนี้ยิ่งทำยิ่งจน ถ้าทำในรูปแบบกลุ่มจะมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น”

อาศัยที่มีบทบาทหลายอย่างทั้งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยไปรษณีย์ และเก็บค่าน้ำในพื้นที่ ทำให้ ทวี รับรู้ถึงปัญหาและคิดหาทางออก เขาได้รู้จัก **สำราญ ใหม่ยิ้ม** และเกรียงไกร ถมแก้ว หรือ หลวงไก่

ทวี ชาวเรือง

เกรียงไกร ถมแก้ว

ซึ่งปลูกผักบริโภคและขายในชุมชน เขาจึงชักชวนร่วมจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนโดยออกแบบระบบกลุ่มบนพื้นฐานของข้อมูลแผนงานและเป้าหมาย

“ทำไมเราถึงวางแผนระบบ เพราะเราศึกษาจากความล้มเหลวของกลุ่มต่างๆ ซึ่งข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ ไม่มีข้อมูลจะทำแผนและมีเป้าหมายได้อย่างไร เหมือนเราเดินไม่มีเข็มทิศ ถ้าเราติดกระดุมเม็ดแรกถูก ต่อให้ไปซักรั้วก็จะไปถูก แต่ถ้าเราเริ่มต้นไม่ถูก ต่อให้เก่งอย่างไรก็เปื่อยอยู่ดี”

สมาชิกวิสาหกิจฯ รุ่นบุกเบิกมี 8 คน ผลิตผัก 3 คน ช่วงปีแรกทั้งสามทดลองปลูกผักสลัดเพื่อเรียนรู้ พร้อมๆ กับบันทึกการปลูกเป็นข้อมูลเพื่อจะได้รู้ว่าใครปลูกอะไร พื้นที่เท่าไร ปลูกและเก็บเกี่ยวเมื่อใด ปัจจุบันกลุ่มฯ มีสมาชิก 32 คน ผลิตผักมาตรฐาน GAP 18 คน และยังคงให้ความสำคัญกับการจัดทำข้อมูลการผลิตของสมาชิก เพื่อวางแผนผลิตส่งร้านอาหาร (หลานตาซู) ตลาดใหญ่ ตลาดน้ำหัวไทรและตลาดออนไลน์

“เราเริ่มต้นจากปลูกผัก แต่เราอยากให้ชุมชนมีฐานเรียนรู้ที่หลากหลาย สมาชิกไม่จำเป็นต้องปลูกผักทุกคน แต่ต้องทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตร เช่น เลี้ยงปลา ไก่ ชนโรง ปลูกมะพร้าว น้ำหอม ส้มโอ ต่อไปคนที่ปลูกผักอยู่ตัวแล้ว อาจไปเลี้ยงปลาเสริมจะได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้”

ด้วยบริบทของพื้นที่ การปลูกผักของสมาชิกจึงเลือกปลูกบนแคร่ในโรงเรือนปลูกพืช โดยเริ่มจากโรงเรือนรูปแบบกระโจม แต่ไม่สามารถป้องกันฝนได้ จนได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีโรงเรือนพลาสติกเพื่อการผลิตพืชผักคุณภาพและโรงเรือนปลูกพืชต้นทุนต่ำจากวัสดุในท้องถิ่นจากสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร

สำราญ ไหมอ้อม

(สท.) สวทช. โดย **ทวี** ได้สร้างโรงเรือนปลูกพืชรูปแบบของ สวทช. (โครงสร้างเหล็กหลังคาจั่ว 2 ชั้น) จำนวน 2 หลัง ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและสม่ำเสมอ สามารถปลูกได้ 8 รอบ มีรายได้สุทธิ 120,000 บาท/โรงเรือน/ปี* ขณะที่สมาชิกกลุ่มฯ นำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงประยุกต์สร้างโรงเรือนต้นทุนต่ำจากวัสดุในพื้นที่ และได้รับสนับสนุนพลาสติกคลุมโรงเรือนจาก สท.

“โรงเรือนรูปแบบ สวทช. ระบายอากาศดี ไม่ร้อน ผู้แรงลมได้ รูปแบบโรงเรือนของแต่ละคนแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทุนและสภาพพื้นที่ เช่น ขนาดพื้นที่ ทิศทางลม มีทั้งหลังคาแบบจั่ว แบบสองชั้น แบบ ก.ไก่ เป็นโครงสร้างเหล็ก ไม้ไผ่ หรือใช้เสาปูนร่วมกับโครงสร้างเหล็ก อย่างของหลวงไก่เป็นโรงเรือน ก.ไก่ โครงสร้างเหล็กหลังคาสามชั้น เพราะพื้นที่มีลมแรงและช่วงที่ร้อนจะร้อนมาก หลังคาสามชั้นช่วยระบายลม ระบายความร้อนและต้านแรงลม” สำราญ นายช่างสร้างโรงเรือนของกลุ่มฯ เล่าถึงรูปแบบโรงเรือนต้นทุนต่ำของสมาชิก ขณะที่โรงเรือนของนายช่างเอง มีทั้งโรงเรือนไม้ไผ่ ก.ไก่ ขนาด 3.5x6 เมตร และโรงเรือนไม้ไผ่หลังคาจั่วสองชั้นรูปแบบ สวทช. แต่มีขนาด 3.5x21x3 เมตร ปรับขนาดให้เหมาะกับสภาพพื้นที่ที่ติดน้ำ โรงเรือนต้นทุนต่ำของ **สำราญ** ใช้ไม้ไผ่ทั้งหมดไม่สามารถใช้เหล็กได้เพราะมีปัญหาหน้าเค็ม หากจะใช้เสาปูนก็ติดปัญหาดินทุน

*ข้อมูลปี พ.ศ. 2564 หลังติดตั้งโรงเรือนรูปแบบ สวทช.

ทวี บอกว่า คนมาดูงานของกลุ่มฯ จะเห็นความแตกต่างของการใช้โรงเรือนปลูกผักในบริษัทที่ต่างกัน ตั้งแต่ลงทุนหลักพันเป็นโครงสร้างไม้ไผ่ ลงทุนหลักหมื่นเป็นโรงเรือนขนาดกลาง และลงทุนหลักแสนเป็นโครงสร้างเหล็กหลังคาจั่วสองชั้น เขาจะได้แนวทางไปเลือกใช้

นอกจากการปลูกผักบนแคร่ในโรงเรือนปลูกพืชช่วยให้สมาชิกกลุ่มฯ ผลิตผักได้ขายแล้ว พวกเขายังเรียนรู้การเพิ่มคุณภาพผลผลิตจากการปลูกผักในภาชนะ ทดลองปลูกลงดินบนแคร่ ปลูกในถุงปลูก (แอสดี) และปลูกในกระถางผ้าปูนปั้นที่ **สำราญ** พัฒนาขึ้น โดยพบว่า การปลูกในภาชนะมีข้อดีในเรื่องประหยัดดิน ดูแลรักษาง่าย หากเกิดโรคสามารถยกออกจากโรงเรือนได้ อีกทั้งยังจำหน่ายยกกระถางได้ด้วย

“ภาชนะแต่ละชนิดไม่เหมือนกัน กระถางผ้าปูนปั้นดีกว่ากระถางพลาสติก พลาสติกช่วงเที่ยงจะร้อนมาก ผักจะโตช้า ถ้าเป็นกระถางผ้าเย็น ปลูกก็เย็น แต่ถูงราคาสูงกว่า ถูงราคา 3 บาท กระถาง 1 บาท การปลูกในภาชนะต้องลงทุนเพิ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีข้อดีเยอะกว่า สมาชิกเลือกวิธีตามทุนของตัวเอง”

เมื่อเป้าหมายการรวมกลุ่มฯ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาด นำมาสู่การออกแบบระบบการทำงานของกลุ่มฯ ที่ใช้ข้อมูลจากบันทึกการปลูกเป็นข้อมูลวางแผนการผลิต ตั้งแต่ต้นกล้าเพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตให้สอดคล้องกับตลาด มีโรงเรือนเป็นเครื่องมือช่วยให้ปลูกพืชผักได้ตลอด โดยมี **สำราญ** รับหน้าที่เพาะกล้าผักให้สมาชิก

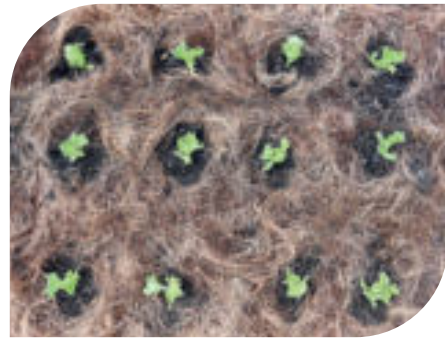
“ทุกคนต้องไปซื้อกล้าจากพี่สำราญ ถ้าใครจะเพาะเองต้องแะงมาเพื่อควบคุมจำนวนผลผลิต พี่สำราญจะรู้ว่าต้นกล้า 1 แผงมีกี่ต้น จะได้ น้ำหนักเท่าไรและรู้ว่าออเดอร์แต่ละอาทิตย์ ต้องใช้กล้าเท่าไร รู้อายุผัก รู้วันเก็บเกี่ยว จัดบันทึกการเพาะกล้าและขายกล้า ใครเอา กล้าชนิดไหนไปบ้าง ก่อนเก็บเกี่ยวเราจะติดตามสมาชิกว่าผักมีเสียหายมัยหรือ เอาไปขายให้ใคร ถ้าขาย 1-2 กิโลกรัม ไม่เป็นไร แต่ถ้าขายยกแปลงจะทำให้ระบบตลาดที่เราวางไว้เสียหาย”

ด้วยให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล ทำให้ ทวี สามารถกำหนดราคาผักที่ส่งจำหน่ายและ ประกันราคาให้สมาชิกได้ ซึ่ง หลวงไก่ มองว่า ตลาดข้างนอกราคาขึ้นๆ ลงๆ แต่ตลาดของกลุ่มมีราคาแน่นอน ถ้ามีตลาดที่ให้ราคา สูงกว่า เราอาจจะขายได้ครั้งเดียวและจะ กลับมาขายกับกลุ่มไม่ได้แล้ว

“การทำข้อมูลทำให้เราตั้งราคาขายได้เหมาะสม เรามีข้อมูลต้นทุนการผลิต สิ่งปลูกสร้าง เอมาคำนวณเป็นต้นทุนต่อกิโลกรัม กำหนดกำไรและราคาที่จะขาย ในเมื่อเรามีกำไรอยู่แล้ว เราไม่จำเป็นต้องไปหาเพิ่มด้วยวิธีการอื่น แต่ถ้าจะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มก็ไปแปรรูป” ทวี ย้ำถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยระบบการบริหารกลุ่มบนพื้นฐานข้อมูล ทำให้กลุ่มฯ สามารถปรับราคาส่งตลาดจาก 80 บาท เป็น 100 บาท ด้วยต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ซึ่งตลาดก็ยอมรับในราคาดังกล่าว

กว่า 4 ปีที่ ทวี และสมาชิกกลุ่มฯ ก้าวข้ามอุปสรรคของพื้นที่และสภาพอากาศ สามารถผลิตผักปลอดภัยในโรงเรือนปลูกพืชได้ผลผลิตต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลการผลิตเป็นตัวกำหนดราคาขาย และผลตอบแทนที่สมาชิกจะได้รับ ทำให้เห็นว่าเกษตรกรมีอำนาจต่อรองทางการตลาดเป็นจริงได้

วิสาหกิจชุมชนสวนบุญประสิทธิ์เกษตรเพื่อสุขภาพ
หมู่ที่ 3 ต.ท่าซอม อ.หัวไทร
จ.นครศรีธรรมราช
โทรศัพท์ 081 0829777
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่
28 มกราคม 2567)

มีอาชีพ มีรายได้ที่บ้านเกิด ด้วย 'เกษตรอินทรีย์วิถีสะเมิง'

“ในระยวเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่แค่ปลูกผักผลไม้ แต่ต่อยอดไปเรื่องท่องเที่ยวได้” มุมมองของ นที มูลแก้ว ประธานวิสาหกิจชุมชนสะเมิงออร์แกนิก อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ จากประสบการณ์ที่ได้ขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์ในอำเภอสะเมิงมากกว่า 5 ปี ซึ่งอำเภอสะเมิงเป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวเชียงใหม่ “Winter of CNX เมืองมอญ (แอ่ว) เชียงใหม่ในมุมใหม่” ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง สวทช. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ และผู้ประกอบการเพื่อสังคมในเชียงใหม่*

แม้เส้นทางอาชีพจะเป็นสายงานวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ด้วยความชอบด้านเกษตร นที ศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ควบคู่ไปด้วย จนมาลงหลักปักฐานที่บ้านภรรยาในอำเภอสะเมิง

“กลุ่มเรารวมตัวจากที่นายทุนเข้ามาซื้อที่มากขึ้น คนทำเกษตรลดน้อยลง พวกเราที่เป็นคนรุ่นใหม่เห็นว่าเราต้องใช้ประโยชน์จากพื้นที่แทนที่จะขายให้นายทุน ก็มองกันที่การทำเกษตรอินทรีย์ เพราะรู้อยู่แล้วเกษตรเคมีไม่ดีต่อทั้งคนปลูกและคนกิน เริ่มหาเครือข่ายคนทำเกษตรอินทรีย์ จากที่ต่างคนต่างทำเกษตร

นที มูลแก้ว

ก็มาทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้คนทำเกษตรอยู่ในพื้นที่ได้ด้วยเกษตรอินทรีย์”

วิสาหกิจชุมชนสะเมิงออร์แกนิก มีสมาชิก 18 คน โดยมีสมาชิก 7 รายเป็นผู้ผลิตผักในระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม TOAF PGS ชนิดผักที่ปลูก เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี แตงกวาญี่ปุ่น คื่นช่ายฮ่องกง มี “ธรรมธุรกิจ” เป็นตลาดรับซื้อหลักทั้งผักและผลไม้สดอาทิตย์ละ 2 ต้นและจัดส่งเองให้ร้านอาหารในตัวเมืองเชียงใหม่และกรุงเทพฯ ซึ่งกลุ่มฯ ยังได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีกล่องควบคุมวาล์วให้น้ำ Water Fit Simple จากสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ช่วยให้การปลูกผักบนที่สูงของพวกเขาสะดวกขึ้น

“เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกเพราะไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เราสามารถตั้งเวลารดน้ำแปลงผักได้แทนที่จะขับรถไปกลับ 7 กิโลเมตร เพื่อรดน้ำผัก”

นอกจากพืชผักเมืองหนาวที่เป็นผลผลิตของกลุ่มฯ แล้ว “อะโวคาโด” เป็นไม้ผลที่ปลูกในพื้นที่มากกว่า 10 ปี แต่ไม่สามารถระบุสายพันธุ์ที่ชัดเจนได้ ชาวบ้านจึงเรียกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งไม่เป็นที่นิยมเท่าสายพันธุ์บูธ 7 (Booth-7) บัคคาเนียร์ (Buccaneer) หรือแฮส (Hass)

“ต้นที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองที่อายุมากแล้วเอาต้นใหม่มาเสียบไม้ได้ แต่ยังไม่ให้ผลผลิต ก็เก็บผลผลิตหรือรอตัดทิ้ง ซึ่งผลผลิตขายได้ปริมาณหนึ่ง ราคาแพงสุดประมาณ 35-40 บาท/กก. ช่วงที่ออกเยอะมาก ราคาประมาณ 20 บาท ขายไม่ได้ก็ต้องทิ้ง”

เมื่อต้นอะโวคาโดพันธุ์พื้นเมืองยังคงให้ผลผลิต แต่ไม่สามารถสร้างรายได้ที่คุ้มค่าได้ กลุ่มฯ ได้รับคำแนะนำและได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยียกระดับประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์* จาก สท. โดยสกัดน้ำมันอะโวคาโดเพื่อใช้ผลิตเครื่องสำอาง เช่น โลชั่น สบู่เหลว แชมพู ครีมนวดผม

“อะโวคาโดเป็นซูเปอร์ฟู้ด (super food) ทานสดได้ สกัดน้ำมันทานได้และนำไปเพิ่มมูลค่าในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เราสั่งซื้อจากสมาชิกแล้วเอามาตากแห้งก่อนสกัดเป็นน้ำมัน ซึ่งอะโวคาโด 100 กิโลกรัมแห้งสกัดได้น้ำมัน 1 ลิตร ตอนนี้เราอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมเพื่อขอมาตรฐาน อย.”

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นวิธีที่ นท ใช้จัดการผลผลิตที่ตกเกรดหรือมากเกินไปเกินความต้องการตลาด และยังเพิ่มมูลค่า สร้างราคาและรายได้ให้สมาชิกกลุ่มฯ ผักและผลไม้หลากหลายชนิด

* กิจกรรมภายใต้โครงการการส่งเสริมกระบวนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างเสริมฐานทรัพยากรชุมชน เพื่อขับเคลื่อน BCG สาขาท่องเที่ยว

ของสมาชิก เช่น อะโวคาโด เสาวรส บัทรูป เคล มั่นม่วง นำมาแปรรูปเป็นส่วนผสมในไอศกรีมรสชาติต่างๆ ที่ปัจจุบันมีมากกว่า 14 รสชาติ วางจำหน่ายที่ร้านกาแฟเล็กๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นสถานที่พบปะพูดคุยของสมาชิกรวมถึงจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มฯ ด้วย นอกจากนี้ **นที** และสมาชิก ยังทดลองปลูกข้าวสาลี ซึ่งสะเมิงเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตข้าวสาลีสูงกว่าพื้นที่อื่น กลุ่มฯ มุ่งเน้นผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลีอินทรีย์และมองถึงการต่อยอดผลผลิตข้าวสาลีเป็นผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ

การนำเทคโนโลยีเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผักอินทรีย์ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การเชื่อมโยงตลาดอินทรีย์ ไปจนถึงการเป็นจุดหมายหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงใหม่ "Winter of CNX เมืองมองลอง (แอ่ว) เชียงใหม่ในมุมใหม่" ที่มีทุ่งข้าวสาลีอินทรีย์เหลืองทอง ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสัมผัสลอง เหล่านี้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มฯ มุ่งหวังให้ **"เกษตรอินทรีย์วิถีสะเมิง"** สามารถสร้างรายได้และความมั่นคงให้คนทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ได้นั่นเอง

วิสาหกิจชุมชนสะเมิงออร์แกนิก

ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง

จ.เชียงใหม่

โทรศัพท์ 081 7512191

www.at-samoeng.com/

organic

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2567)

ตลาดนำการผลิต

“ตลาดนำการผลิต” (Inclusive Innovation) เป็นกลไกการทำงานของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ที่เชื่อมโยงภาคการผลิตสู่การตลาด ตอบโจทย์ผู้ผลิต (เกษตรกร) “ปลูกแล้วขายใคร” และผู้รับซื้อ (ตลาด) ที่ต้องการ “ผลผลิตคุณภาพ มีของส่งสม่ำเสมอ”

สท. ขับเคลื่อนการทำงานด้วยความร่วมมือแบบจุดภาคกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างการเรียนรู้และการเข้าถึงเทคโนโลยีของเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตอบโจทย์ความต้องการของตลาด ขณะเดียวกันเกษตรกรได้ผลตอบแทน (ราคารับซื้อ) ที่พึงพอใจและมีช่องทางจำหน่ายที่แน่นอน

โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังในระบบอินทรีย์ และ โครงการขยายผลเทคโนโลยีการผลิตถั่วเขียวคุณภาพสายพันธุ์ KUMU เป็นตัวอย่างการดำเนินงานที่ใช้กลไกตลาดนำการผลิต และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) หรือ สวก. เพื่อขยายการทำงานในหลายพื้นที่

ใช้ปุ๋ยตามคำวิเคราะห์ดิน เพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้มันสำปะหลังอินทรีย์

“ภูมิใจที่เราได้ทำของปลอดภัยให้คนอื่นกิน และยังเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออก ได้ช่วยคนต่างประเทศให้มีสุขภาพที่แข็งแรง” ความรู้สึกของ หลุยส์ ธรรมเที่ยง เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอินทรีย์บ้านผาชัน ต.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี ไม่ต่างจาก **รังสรรค์ อยู่สุข** เกษตรกรบ้านคำฮี ต.นาคาย อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี “ดีใจและภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ปลอดภัยที่เริ่มต้นจากเกษตรกร”

หลุยส์ และ **รังสรรค์** เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังในระบบอินทรีย์ด้วยกลไกตลาดนำการผลิต ซึ่งสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ร่วมกับบริษัท อุบล ไปโอเอทานอล จำกัด (มหาชน) หรือ UBE นำองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์ให้ได้คุณภาพ โดยดำเนินงานกับกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ

หลุยส์ ธรรมเที่ยง

รังสรรค์ อยู่สุข

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามค่าวิเคราะห์ดินด้วยเทคโนโลยี Smart NPK เป็นหนึ่งองค์ความรู้และเทคโนโลยีสำคัญที่โครงการฯ มุ่งถ่ายทอดให้เกษตรกรได้รู้จักดินของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทั้งผลผลิตที่มีคุณภาพ ต้นทุนการผลิต (ปุ๋ย) และรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับ

“ฝนมาปลูกมัน แล้วทำนา ทำนาเสร็จ เก็บมัน เก็บมันเสร็จหาปลา” หลุยส์ บอกเล่าถึงอาชีพของชาวบ้านผาชัน จากสภาพพื้นที่เป็นภูเขาอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้มและพื้นที่ลาดเอียงลงแม่น้ำโขง สภาพดินทรายร่วนไม่กักเก็บน้ำ “นาข้าว มันสำปะหลังและปลา” จึงเป็นแหล่งรายได้หลักของชาวบ้านที่นี่

หลุยส์ เริ่มปลูกมันสำปะหลังในช่วงปี พ.ศ. 2545 หลังไปใช้ชีวิตเป็นพนักงานกินเงินเดือนหลักหมื่นที่กรุงเทพฯ อยู่เกือบสิบปี

“หัวหน้าบอกว่าทำงานได้เงินเดือนหมื่นหนึ่ง ทำนาปีก็ได้หมื่นหนึ่ง เอาเงินไปจ้างเขาทำก็ได้ แต่เราคิดว่าไม่มีความมั่นคง เราอาจถูกไล่ออกได้ แล้วทำงานต่างถิ่นมันไม่ใช่ที่ปักหลักปักฐานของเรา กลับมาอยู่บ้านเป็นพื้นที่ของเรา มีความมั่นคงกว่า ก็ต้องมาจัดการพื้นที่เราให้ได้เงิน”

หลุยส์ เริ่มต้นปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ 2 ไร่ ปลูกตามที่เพื่อนบ้านบอก แม้รายได้ที่กลับมาปีแรกจะอยู่ที่หลักพันบาท แต่เขาก็ยังคงปลูกมันสำปะหลัง

“ปลูกโดยไม่มีความรู้อะไร ราคามันตอนนั้นไม่ถึงบาท ปีแรกปลูกได้เงิน 3,000 บาท คนอื่นก็ได้ประมาณนี้ ถือว่าได้น้อย แต่เราไม่มีทางเลือก มันสำปะหลังใช้น้ำน้อย จะทำเกษตรอย่างอื่นต้องอาศัยน้ำ ก็ลองผิดลองถูกกันเอง จนเริ่มมีหน่วยงานมาให้ความรู้และราคามันขยับขึ้น ปัจจุบันผลผลิตเฉลี่ยของบ้านผาชันได้อยู่ที่ 2 ตัน/ไร่”

เป็นที่รู้กันในตำบลสำโรงว่าการทำเกษตรของชาวบ้านผาชันไม่ใช่ยาฆ่าหญ้า ด้วยความคิดที่ว่า **ฉีดยาแล้วหญ้าตาย แล้วคนเราจะเหลืออะไร** ชาวบ้านจึงจัดการหญ้าด้วยวิธีฉีดยาหญ้าหรือใช้เครื่องตัดหญ้า การจัดการที่ต้องใช้แรงงานคนนี้ส่งผลต่อขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีมากที่สุดไม่เกิน 10 ไร่ต่อคน เพื่อสะดวกต่อการดูแลจัดการแปลง **หลุยส์** ก็เช่นกัน ปัจจุบันเขามีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 5 ไร่

ด้วยบริบทของพื้นที่ที่เป็นภูเขาและวิธีการทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี บวกกับการเป็นคนชอบเรียนรู้ การผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์จึงไม่ใช่เรื่องยากสำหรับ **หลุยส์** เมื่อเติมเต็มด้วยการปลูกตามหลักวิชาการทั้งระยะการปลูก การดูแลจัดการแปลงและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ทำให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นเป็น 3 ตัน

“สห./สวทช. มาทำแปลงเปรียบเทียบระหว่างแปลงที่ตรวจดินก่อนใส่ปุ๋ยกับแปลงของผมที่ปลูกแบบตามใจ ใส่ปุ๋ยบ้างไม่ใส่บ้าง ผลออกมาจำนวนหัวต่อต้นและน้ำหนักต่างกันเลย แปลงผมได้น้อยกว่า วิธีการให้ความรู้แบบนี้ ผมว่าดี ให้เกษตรกรทำเอง เห็นเอง ผมได้เรียนรู้กับแปลงของอาจารย์ที่ตรวจดินใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ทำให้ผมอยากรู้ว่าดินที่แปลงของผมขาดธาตุอาหารอะไร จะได้เติมปุ๋ยได้เหมาะสม”

การเรียนรู้จากแปลงเปรียบเทียบทำให้ **หุลย์** ตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจวิเคราะห์ดิน และทำให้เขามองไปถึงการเพิ่มปริมาณผลผลิตในแปลง

“อยากปลูกให้ได้ผลผลิต 4-5 ตัน/ไร่ แต่พื้นที่เราอยู่ในเขตอุทยานฯ จะเพิ่มพื้นที่ปลูกก็ไม่ได้ ก็ต้องเพิ่มปริมาณในพื้นที่เดิม เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์ดินก่อนและเลือกใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับดินก็น่าจะเพิ่มผลผลิตได้”

ด้วยความชอบทดลองและแสวงหาความรู้ แปลงของ **หุลย์** จึงเป็นต้นแบบให้ชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญของการตรวจวิเคราะห์ดิน ขณะเดียวกันเขาก็พร้อมเป็นแปลงเปรียบเทียบการใช้เครื่องมือเครื่องจักรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์

“ทำมันอินทรีย์ ราคาดี ปลอดภัยต่อชีวิต แต่ต้องใช้แรงจัดการหญ้า การจัดการหญ้าเป็นเรื่องสำคัญ ต้องจัดการทุกระยะ คนที่ทำ 10 ไร่ต้องใช้คนเยอะและเหนื่อยมาก ถ้าใช้เครื่องจักรมาช่วยก็จะประหยัดเวลา ซึ่งขนาดพื้นที่จำกัด ระยะห่างระหว่างร่องปลูกแคบ รถไถก็เข้าไม่ได้ ก็จะต้องลงขยายเพิ่มร่องแล้วใช้รถไถ ทำเป็นแปลงเปรียบเทียบให้ชาวบ้านเห็นว่าได้ผลหรือไม่ให้เห็นด้วยตัวเอง ไม่ใช่ให้นักวิชาการมาไม้”

การผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ได้รับความสนใจจากชาวบ้านมากขึ้น ด้วยราคารับซื้อเป็นแรงจูงใจ ปัจจุบันมีชาวบ้านผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์ 40 ราย ปีการผลิต 2566/2567 บริษัทฯ ให้ราคารับซื้อที่ 3.80 บาท/กก. ซึ่ง **หุลย์** ได้ผลผลิตทั้งหมด 15 ตันจากพื้นที่ 5 ไร่ เมื่อหักต้นทุน (ค่าแรงและสารปรับปรุงดิน) แล้ว เขามีรายได้ 47,000 บาท

“ตั้งแต่ทำมันมา ปีนี้พอใจสุดๆ เป็นราคารับซื้อสูงสุดที่ได้ ราคาตลาดอยู่ที่ 3.20 บาท แล้วก็ลงมาที่ 2.90 บาท แต่เรายังได้ที่ 3.80 บาท”

ขณะที่สภาพพื้นที่ภูเขาเป็นข้อจำกัดการทำเกษตรของ **หุลย์** แต่สำหรับ **รังสรรค์** ราคาข้าวที่ตกต่ำเป็นจุดพลิกผันให้เขาแบ่งสรรผืนนาจาก 50 ไร่ มาปลูกมันสำปะหลังตามกระแสความนิยมด้วยราคาที่ดีกว่า

“ช่วงปี 2558 ใช้พื้นที่นา 15 ไร่ปลูกมันสำปะหลัง ได้ผลผลิตดีกว่าข้าว ราคาที่ดีกว่าทำนาข้าวได้ 7-8 กระสอบได้เงิน 2,000 กว่าบาท แต่ทำมันได้เงิน 6,000-7,000 บาท ราคามันประมาณ 1.50-1.80 บาท/กก.”

รังสรรค์ ไม่มีความรู้การปลูกมันสำปะหลังมาก่อนอาศัยเรียนรู้จากเกษตรกรที่ปลูกกันอยู่แล้ว ผลผลิตที่ได้ขายให้ลานรับซื้อในพื้นที่ แม้รายได้จากมันสำปะหลังจะมากกว่าข้าว แต่ค่าปุ๋ยก็เป็นต้นทุนที่สูงและมากกว่านั้นคือต้นทุนสุขภาพในช่วงปี พ.ศ. 2560 เขามีโอกาสได้รู้จักบริษัท UBE และได้รับรู้ข้อมูลการปลูกมันสำปะหลังอินทรีย์

“ทำนาข้าวก็เป็นนาเคมี ทำมันสำปะหลังก็เคมี เวลาเข้าแปลงหายใจไม่สะดวก ปวดเมื่อยร่างกาย พอตรวจเลือดพบสารเคมีในเลือดสูงมาก ตอนนั้นถ้าไม่เจอบริษัทฯ ก็คิดจะลดการปลูกเอง เปลี่ยนไปจ้างคนทำ แต่พอเปลี่ยนมาทำมันอินทรีย์ หายใจสะดวกขึ้น สารเคมีในเลือดลดลงเยอะ”

นอกจากความปลอดภัยต่อสุขภาพเป็นปัจจัยหลักให้ **รังสรรค์** ปรับเปลี่ยนมาผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์แล้ว ราคาซื้อของบริษัทฯ เป็นอีกแรงจูงใจเช่นกัน

“เกษตรกรรู้ราคารับซื้อก่อนก็มีกำลังใจที่จะทำ ปีแรกบริษัทฯ ให้ราคา 2.50 บาท/กก. ราคามันเคมีอยู่ที่ 1.80 บาท/กก. ทำอยู่ 7 ไร่ ได้ผลผลิต 2.5 ตัน/ไร่ ถือว่าได้ผลผลิตน้อย แต่เรา ได้ราคาสูงกว่า ทำมันเคมีก็ได้ 2.5 ตัน แต่ปลูกไม่มีความรู้ ทำตามๆ เขา ไม่มีความรู้เรื่องพันธุ์ ดินเราเหมาะกับพันธุ์อะไร ก็ไม่รู้ รู้แต่เป็นมันก็ปลูกไป”

ปัจจุบัน **รังสรรค์** ใช้พื้นที่นาตัวเองและพื้นที่เช่ารวม 45 ไร่ ปลูก มันสำปะหลังอินทรีย์ โดยได้รับความรู้จากบริษัทฯ หน่วยงานเกษตร ในพื้นที่ รวมถึง สวทช.

“ลงทุนเองตั้งแต่เตรียมแปลงทำคันดินสูงขึ้นป้องกันสารเคมี ทางดิน ปลูกหญ้าเนเปียร์เป็นแนวกันชน ดูแลจัดการวัชพืช บ่อยกว่า ใช้รถไถนาเดินตามจัดการวัชพืชช่วง 3 เดือนแรก หลังจากนั้นใช้เครื่องตัดหญ้าหรือจอบ ทำมันอินทรีย์ยุ่งยาก กว่าเคมี แต่เพื่อสุขภาพของเราเอง ถ้าทำเคมี อีก 2-3 ปี ก็ทำไม่ไหวแล้ว แต่ทำอินทรีย์ ยังทำต่อไปได้เรื่อยๆ”

เมื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ได้ตามข้อกำหนดระบบเกษตรอินทรีย์ เรียนรู้การปลูกและดูแลตามหลักวิชาการ เช่นเดียวกับวิเคราะห์ดิน ก่อนใส่ปุ๋ย ที่ทำให้ **รังสรรค์** ได้ผลผลิตสูงถึง 8.7 ตัน/ไร่

“ช่วงแรกยังไม่ได้ตรวจดิน ก็ใส่สารปรับปรุงบำรุงดินที่บริษัทฯ สนับสนุน อาศัยการสังเกต ดินดีก็ใส่น้อย ดินไม่ดีก็ใส่เยอะหน่อย แล้ว สวทช. มาชวนทำแปลงเปรียบเทียบแปลงที่ใส่ปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดินกับแปลงที่ไม่ได้ใส่ ก็ลองทำดูพื้นที่ 1 ไร่ เห็นชัดว่า

ดินในแปลงของ สวทช. นุ่ม ดึงหัวมันง่าย จำนวนหัวและน้ำหนักก็มากกว่า”

ปริมาณปุ๋ยที่ใส่ตามค่าวิเคราะห์ดินสูงถึง 2,578 กก./ไร่ สะท้อนถึงดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ แม้จะเป็นต้นทุนที่สูง แต่ปริมาณปุ๋ยที่ใส่ครั้งนี้ ได้เติมความสมบูรณ์ให้ดิน เป็นคลังธาตุอาหาร ในฤดูกาลผลิตต่อไป โดยที่ **รังสรรค์** จะใช้ ปุ๋ยน้อยลง นั่นหมายถึงต้นทุนค่าปุ๋ย (สาร ปรับปรุงบำรุงดิน) ที่ต้องซื้อก็ลดลงด้วย

“ตั้งแต่ทำมันอินทรีย์มา ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี เพราะได้ความรู้และมีประสบการณ์ปลูกมากขึ้น ที่สำคัญต้องตั้งใจและใส่ใจดูแล แม้จะยุ่งยาก กว่าเคมี แต่ผลตอบแทนคุ้มค่ากว่า” □

โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง ในระบบอินทรีย์ด้วยกลไกตลาดนำการผลิต จัดทำแปลงต้นแบบการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน กับเกษตรกร 36 ราย พบว่า 80% ของแปลง ต้นแบบมีค่าวิเคราะห์ดินดีขึ้น จำนวนหัว ตัวเหง้าเพิ่มขึ้น ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น และ กำไรสุทธิเพิ่มขึ้น 20-30%

หลุยส์ ธรรมเที่ยง

บ้านผาชัน ต.ลำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2567)

รังสรรค์ อยู่สุข

บ้านคำฮี ต.นาคาย อ.ตาลสุม จ.อุบลราชธานี
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มกราคม และ 22 กุมภาพันธ์ 2567)

ถั่วเขียว KUMUL อินทรีย์ พืชหลังนา ราคางาม

“แต่ก่อนมาตรฐาน EU แค่แนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชตระกูลถั่ว แต่ปัจจุบันบังคับให้ปลูก การทำเกษตรอินทรีย์ต้องไกลลพfang กันอยู่แล้ว ดังนั้นการปลูกถั่วเพิ่ม ไม่ได้เป็นภาระของเขา ต้นทุนของเขา คือ ได้ปุ๋ยใส่ना ผลผลิตถั่วที่ได้เป็นกำไรของเกษตรกร”
 นิลน้ำค้าง โคลนพันธ์ บริษัท บ้านต้นข้าวออร์แกนิกฟาร์ม จำกัด และเป็นนักส่งเสริมการเกษตรของวิสาหกิจชุมชนร่วมใจโนนค้อทุ่ง ต.โพธิ์เมืองน้อย อ.ห้วยตะพาน จ.อำนาจเจริญ ให้ข้อมูลการปลูกพืชหลังนาตระกูลถั่วของคนทำเกษตรอินทรีย์

วิสาหกิจชุมชนร่วมใจโนนค้อทุ่ง เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีที่ส่งผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม พวกเขาปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์มาแล้วเกือบ 30 ปี มีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมนิล ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และข้าวมะลิแดง รวม 750 ไร่ ได้รับรองมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR)

นิลน้ำค้าง โคลนพันธ์

จากการทำงานถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเกษตรอินทรีย์ของสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) สวทช. ร่วมกับมูลนิธิสังคมสุขใจ (สามพรานโมเดล) และสมาคมผู้บริโภคอินทรีย์ไทย (TOCA) เกิดการสร้างเครือข่ายการทำงานและเชื่อมโยงให้ สท. ได้รู้จักกับวิสาหกิจชุมชนร่วมใจโนนค้อทุ่ง จนขยายผล

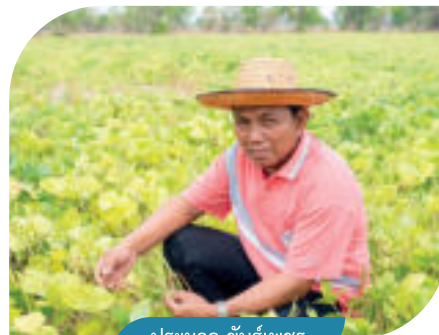
การปลูกถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMUL ในระบบเกษตรอินทรีย์ ผ่านกิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกถั่วเขียว KUMUL แบบครบวงจรโดยใช้กลไกตลาดนำการผลิต

หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว เกษตรกรมักปล่อยที่นาทิ้งไว้หรือบ้างก็หว่านถั่วหรือปลูกแตงโม แต่หลังจากที่ **นิลน้ำค้าง** เข้ามาส่งเสริม ฝึกอบรมมาตรฐานและหาตลาด ทำให้เกษตรกรเริ่มปลูกพืชหลังนาจริงจัง ทั้งหอมแดง กระเทียม มันเทศญี่ปุ่น แตงโม และถั่วเขียว

“เราดูว่าเกษตรกรแต่ละโซนถนัดปลูกอะไร ก็จะส่งเสริมตัวนั้น ไม่เปลี่ยนวิถีเขา ที่โน่นคือทุ่งทำถั่วเขียวได้ ก็ให้ทำ แต่ก่อนปลูกแตงโม ทุกวันนี้เป็นถั่วเขียว เพราะแตงโมดูแลยากกว่า ปลูกถั่วเขียวแล้วได้บำรุงดิน แปลงที่ทำถั่วเขียว ทำนาข้าวรอบต่อไปจะใส่ปุ๋ยน้อยลง แล้วยังขายผลผลิตถั่วได้ด้วย เกษตรกรจึงสวอปกับถั่วเขียว” นิลน้ำค้าง เล่าถึงการส่งเสริมพืชหลังนาให้เกษตรกร

พันธุ์ดี สุกแก่พร้อมกัน เก็บเกี่ยวง่าย เมล็ดโต สีสวย คือนิยามที่สมาชิกวิสาหกิจฯ พูดถึงถั่วเขียว KUMUL หลังจากได้ลองปลูกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 โดยในปีแรกได้รับเมล็ดพันธุ์ตั้งต้น 250 กิโลกรัม มีสมาชิกอาสา 10 คน พื้นที่ปลูกรวม 50 ไร่ ได้ผลผลิตรวมกว่า 3,000 กิโลกรัม ในปีที่สองเพิ่มพื้นที่ปลูกเป็นเท่าตัว แต่ด้วยสภาพอากาศที่หนาวเย็น ทำให้ถั่วเขียวชะงักการเจริญเติบโต และในปีการผลิต 2566/2567 เกษตรกรพบการระบาดของโรคและแมลง ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ แต่พวกเขายังพอใจที่จะปลูกพืชหลังนาชนิดนี้

“แต่ก่อนเราปลูกถั่วเขียวพันธุ์ทั่วไป หว่านไปเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดเฉยๆ ที่เหลือไถและเก็บกินบ้าง พอมีโครงการถั่วเขียว KUMUL เข้ามา ทำให้มีกำลังใจที่จะทำ แต่ก่อนหว่านธรรมชาติ ไม่ได้ดูแล

ประมวล ชันธุ์เพชร

ถึงเวลาเก็บเกี่ยว ก็ไปเก็บ แต่พอเราได้ความรู้จากโครงการก็เอาใจใส่มากขึ้นและมีรายได้เพิ่ม ถึงจะไม่ได้ขายผลผลิต เราก็ได้เมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ต่อและได้ปุ๋ยที่ดีสำหรับนาข้าว” ประมวล ชันธุ์เพชร ประธานวิสาหกิจฯ สะท้อนความเห็นที่มีต่อถั่วเขียวสายพันธุ์ใหม่นี้ แม้แปลงของเขาจะได้ผลผลิตถั่วเขียวลดน้อยลง แต่ผลผลิตข้าวของประมวลเพิ่มขึ้นเป็น 450 กก./ไร่ จากเดิม 300-320 กก./ไร่ ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ย จากที่เคยใช้ 2-3 กระสอบ/ไร่ เหลือใช้เพียง 1 กระสอบ/ไร่

ในหมวกของนักส่งเสริมการเกษตรและดูแลด้านตลาดให้กลุ่มฯ **นิลน้ำค้าง** มองว่า ถั่วเขียวตอบโจทย์บำรุงดินและเก็บเมล็ดขายได้ ขณะที่ถั่วพรายขายไม่ได้ บำรุงดินอย่างเดียว ถั่วลิสงต้องใช้น้ำและปลูกไม่ได้ทุกพื้นที่ หรือถั่วดำที่ทำตลาดยาก เธอรับซื้อผลผลิตถั่วเขียว KUMUL กิโลกรัมละ 30-35 บาท ผลผลิตส่วนใหญ่ส่งโรงงานแปรรูปพาสต้า ซึ่งรับซื้อกิโลกรัมละ 40 บาท ผลผลิตอีกส่วนเธอนำมาแพ็คจำหน่าย กิโลกรัมละ 80 บาท

“KUMUL เมล็ดใหญ่ แพ็คถุงวางขาย ลูกค้าเห็นก็ชอบ ตลาดแปรรูปต้องการถั่วเขียวมาก โดยเฉพาะที่เป็นอินทรีย์ ต้องการปีละ 20 ตัน ส่วนมากเป็นตลาดส่งออก ซึ่งมีมาตรฐานกำหนดและให้ความสำคัญที่สีของเมล็ด”

จากที่เคยนำเข้าวัตถุดิบถั่วเขียวอินทรีย์จากประเทศจีน **วัชรกร กิจตรงศิริ** ผู้บริหารบริษัท ข้าวดินดี จำกัด หันมารับซื้อถั่วเขียว KUML อินทรีย์จากวิสาหกิจร่วมใจโนนค้อทุ่งเป็นหลัก แม้ปริมาณที่ได้จะยังไม่เพียงพอก็ตาม แต่การได้ช่วยเกษตรกรเป็นสิ่งที่ดีที่บริษัทฯ คำนึงถึง

“ปริมาณวัตถุดิบไม่พอ เราก็ทำตลาดเท่าที่มีวัตถุดิบ ถั่วเขียว KUML มีขนาดเมล็ดคงที่ เมื่อนำมาบดเป็นแป้ง สีไม่เปลี่ยนแปลงมาก จะแตกต่างจากถั่วเขียวนำเข้าที่คุณภาพเมล็ดและสีต่างกัน ทำให้สีของพลาสดำที่ได้ค่อนข้างแตกต่างมาก”

เมื่อมีพันธุ์ที่ดี ได้ความรู้ปลูกตามหลักวิชาการ ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด ความต้องการเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว KUML จึงมีมากขึ้น สมาชิกกลุ่มฯ จึงร่วมกันทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์และจัดตั้งเป็นธนาคารเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว KUML อินทรีย์ โดยมี สท./สวทช. และผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ อีกทั้งได้ยกระดับเป็น **“ศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตถั่วเขียว KUML ระดับชุมชน”** ที่พร้อมเป็นต้นแบบและส่งเสริมความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้เกษตรกรที่สนใจ

“ปกติเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวทั่วไปก็ขาดแคลน ถ้าเป็นเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ยิ่งไม่มี เมื่อเราได้พันธุ์ถั่วเขียวที่ดีมาแล้ว เราก็ตั้งใจผลิตในระบบอินทรีย์เพื่อกระจายพันธุ์ดีให้เกษตรกรได้ปลูก และเป็นความมั่นคงของอาชีพเกษตรกร” ประมวล กล่าวทิ้งท้าย

วัชรกร กิจตรงศิริ

วิสาหกิจชุมชนร่วมใจโนนค้อทุ่ง

ต.โพนเมืองน้อย อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ
โทรศัพท์ 085 613 6985, 085 612 9158
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2566, 28 กุมภาพันธ์ 2567)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง
ในระบบอินทรีย์ด้วยกลไกตลาดนำการผลิต

ปัญหาของเกษตรกร

- ขาดความรู้การผลิตในระบบอินทรีย์ (ดิน ปุ๋ย การจัดการโรคและแมลง)
- ต้นทุนสูง ผลผลิตต่ำ รายได้ต่ำ

สวทช. NSTDA

อบรม
ถ่ายทอด

แปลงสาธิต
4 ไร่

ติดตาม
ประเมินผล

เข้าถึง เรียนรู้ ปรับใช้เทคโนโลยี
เกษตรกร
60 คน
พื้นที่ปลูก 500 ไร่
ผู้ประกอบการ สืบค้าปลอดภัย สร้างรายได้

เป้าหมาย
มันสำปะหลัง
ระยะปรับเปลี่ยน
1,500
ตัน/ปี

ประกันราคารับซื้อ
ทำสัญญาในรูปแบบ
"Contract Farming"

UBON
BIO ETHANOL

องค์ความรู้และ เทคโนโลยีพร้อมใช้

- มาตรฐานอินทรีย์กับการผลิตมันสำปะหลัง
- ชุดตรวจวิเคราะห์ดิน Smart NPK
- ชีวภัณฑ์ควบคุมแมลงศัตรูพืช
- ชุดตรวจไวรัสใบด่างมันสำปะหลัง

สื่อความรู้

- คู่มือและเอกสารเผยแพร่
- คลิปวิดีโอ

หน่วยงานพื้นที่ร่วมขับเคลื่อน

- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยโสธร
- สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

การขยายผลเทคโนโลยีการผลิต ถั่วเขียวคุณภาพสายพันธุ์ KUMU ด้วยกลไกตลาดนำการผลิต

ทำแผนบริหารจัดการกลุ่มผ่านกลไก
"ตลาดนำการผลิต"

01

แกนนำและสมาชิกกลุ่มวางแผนการ
ผลิต การตลาด ร่วมกับบริษัท

03

วางแผนการทำ
สต็อกเมล็ดพันธุ์
ผ่านกลไก "ยืม-คืน"

05

ติดตามให้คำปรึกษา

07

รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูก
ถั่วเขียวแบบครบวงจร

02

ทำแปลงสาธิตการปลูก
ตามหลักวิชาการ*

*ในพื้นที่ที่ไม่เคยปลูกถั่วเขียวมาก่อนและพื้นที่
ปลูกถั่วเขียวตามความเชื่อเดิม

04

จัดตั้งกลุ่มแกนนำเพื่อบริหารจัดการ
เมล็ดพันธุ์ เครื่องจักรและการตรวจ
แปลงปลูก

06

สถานีเรียนรู้ (Training Hub) ณ แดนใต้

สวทช. โดยสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (มทร.ศรีวิชัย) มีความร่วมมือพัฒนาสถานีเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร (Training Hub) ในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อเป็นพื้นที่สาธิต ทดสอบและเรียนรู้การปรับใช้เทคโนโลยีเกษตร/เกษตรสมัยใหม่ ให้เกษตรกรได้เข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีเกษตร ยกระดับทักษะความรู้บุคลากรภาคการเกษตร พัฒนาเกษตรกรแกนนำ เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) อีกทั้งเป็นพื้นที่ขยายผลองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของ สวทช. สู่ชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรปลอดภัยและผลิตสินค้าอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยนำร่องในจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลา

การบริหารจัดการสถานีเรียนรู้ฯ ในพื้นที่ภาคใต้ ดำเนินการโดยสำนักการจัดการนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี มทร.ศรีวิชัย มีคณะกรรมการกำกับ ติดตาม การขับเคลื่อนและพัฒนาสถานีเรียนรู้ฯ ตลอดจนติดตามประเมินผลร่วมกับ สวทช. จากความร่วมมือดังกล่าวได้พัฒนาหลักสูตรนำร่อง 3 หลักสูตร ได้แก่ การจัดการผลิตไก่พื้นเมืองด้วยนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพริกไทยและบริหารศูนย์การเรียนรู้การปลูกพริกไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดการแข่งขัน และการพัฒนาผู้ประกอบการ Young Smart Farmer Innovation Entrepreneurship

นอกจากนี้ยังเกิดศูนย์เรียนรู้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีของ
สวทช. ให้เกษตรกร ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้การผลิตไก่พื้นเมืองไทย ในพื้นที่คณะเกษตรศาสตร์
มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สไใหญ่) สำหรับถ่ายทอด
ความรู้ให้เกษตรกรและผู้สนใจ และรับถ่ายทอดองค์ความรู้
เทคโนโลยีการผลิตหนอนแมลงวันลาย (Black soldier fly
larvae; BSF) จาก สวทช. เพื่อผลิตโปรตีนเสริมลดต้นทุนอาหาร
สัตว์ บรรจุในหลักสูตรการเรียนรู้การผลิตไก่พื้นเมือง อีกทั้งเกิดต้นแบบ
แหล่งเรียนรู้การผลิตไก่พื้นเมืองในชุมชน “กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขาชัยสน” ต.ป่าบอน ต.ป่าบอน จ.พัทลุง

2. ศูนย์เรียนรู้การผลิตพริกไทยแบบครบวงจร จัดทำแปลงปลูก
พริกไทยต้นแบบรวบรวมพันธุ์พริกไทย (พันธุ์ปะเหลียน พันธุ์สีลอน
พันธุ์ซาราวัก พันธุ์จันทบุรี) โดยรับถ่ายทอดเทคโนโลยีและติดตั้ง
ระบบการให้น้ำ Water Fit และ Handy Sense ในแปลงพริกไทย
ในพื้นที่คณะเกษตรศาสตร์ มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
(สไใหญ่) เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัย
ใหม่ อีกทั้งเกิดการพัฒนา “สถานีเรียนรู้ (Training Hub) เพื่อการ
พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่: พริกไทยตรัง”
ณ หมู่ที่ 7 ต.นาเมืองเพชร อ.สิเกา จ.ตรัง

การดำเนินงานร่วมกับเกษตรกรผู้เลี้ยงขานู นักวิชาการ นักวิจัยของ มทร.ศรีวิชัย และ สวทช. เป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำเกษตรกรและคอยติดตามความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด โดยในปี พ.ศ. 2566 ได้ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ผู้ผลิตฟริกไทยและผู้สนใจเป็นผู้ประกอบการแล้วไม่น้อยกว่า 355 คน เป็นเกษตรกรผู้ปลูกฟริกไทย 150 คน จำนวนประมาณ 60 แปลง เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ 105 คน ผลิตไก่พื้นเมืองประมาณ 1,500 ตัว และเกษตรกรผู้สนใจเข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีไม่น้อยกว่า 100 คน

จากการดำเนินงานพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตฟริกไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ มีผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.5 รายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7,500-10,000 บาท บางรายนอกจากขายเมล็ดฟริกไทย ยังเพาะขยายต้นพันธุ์ฟริกไทยปะเหลียนจำหน่ายในราคาต้นละ 80 บาท โดยจังหวัดตรัง สำนักงานพาณิชย์และกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผลักดันให้เกษตรกรขออนุญาตใช้ตราผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และ มทร.ศรีวิชัย เป็นที่ปรึกษาดำเนินการในพื้นที่

- เกิดการขยายผลการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้เกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตฟริกไทยในพื้นที่จังหวัดตรังและนครศรีธรรมราช 5 แห่ง ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ฟริกไทย ต.เขาวิเศษ อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฟริกไทย ต.อ่าวตง อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชประจำถิ่น (ฟริกไทยพันธุ์ปะเหลียน) ต.ทุ่งยาว อ.ปะเหลียน จ.ตรัง 4) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฟริกไทยอำเภอปะเหลียน จ.ตรัง 5) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฟริกไทยอำเภอทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช
- ส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำบ้านเขาหลัก ต.น้ำผุด อ.เมือง จ.ตรัง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขาชัยสน ต.ห่านโพธิ์ อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังฆ้องพัฒนา อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- พัฒนาดันแบบฟาร์มมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ได้แก่ ฟาร์มไก่ดำเขาหลัก (คุณสวัสดิ์ ชุนนัย) ต.น้ำผุด อ.เมือง จ.ตรัง ฟาร์มฟีน้องเจริญฟาร์ม (คุณวีรชัย นิ้มโอ) ต.ป่าบอน ต.อ.ป่าบอน จ.พัทลุง และฟาร์มไก่คอล่อนศรีวิชัย (คุณปรีดา ชุนรัง) อ.จุฬาภรณ์ จ.นครศรีธรรมราช

‘ไก่อ้วนเมืองแดนใต้’ จัดการด้วยความรู้อย่างมืออาชีพ

“ชาวบ้านใช้เวลาว่างจากการเลี้ยงโคขุนมาเลี้ยงไก่อ้วนเมืองได้เป็นอาชีพเสริม โดยเฉลี่ยเกษตรกรเลี้ยงไก่อ้วนเมืองครอบครัวละ 20-30 ตัว การเลี้ยงไก่อ้วนเมืองใช้ต้นทุนต่ำ ระยะเวลาเลี้ยงจนถึงจับขายสั้นกว่าการเลี้ยงโคขุน แม้ว่าจะเลี้ยงไก่อ้วนเมืองเป็นอาชีพเสริม เราต้องมีความรู้และจัดการให้ดี ไม่อย่างนั้นจะขายไม่ได้ ไก่หนึ่งตัวก็มีค่า มีต้นทุนทั้งทรัพยากรและเวลาของเรา การพัฒนาทักษะความรู้และต่อยอดให้มีรายได้เพิ่ม นั่นคืออาชีพเสริม” วีรชัย นิ่มโอ เจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่อ้วนเมืองจังหวัดพัทลุง และอดีตนักส่งเสริมการเกษตรของฟาร์มไก่บริษัทเอกชน สะท้อนแนวคิดการสร้างรายได้เสริมให้ชาวบ้านนอกจากการทำสวนยางพาราและการเลี้ยงโคขุนที่เป็นอาชีพหลัก

“เราต้องการทำเป็นอาชีพและมีรายได้ ไม่ใช่เลี้ยงสะเปะสะปะ พ่อค้ามาเป็นคนกำหนดราคา เราไม่ต้องการแบบนั้น ถ้าจะขายเราต้องเป็นคนกำหนดราคา ตลาดต้องไปแบบนี้แหละ ไม่ใช่ต่างคนต่างเลี้ยง ต่างคนต่างขายเหมือนเมื่อก่อน เราก็มาจัดตั้งกลุ่ม

วีรชัย นิ่มโอ

เพื่อให้การจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยง การให้อาหาร การให้วัคซีนจนถึงแปรรูป”

แม้จะคลุกคลีกับแวดวงฟาร์มไก่เอกชนมากกว่า 10 ปี แต่ วีรชัย ยังต้องการเติมเต็มความรู้เพื่อให้การเลี้ยงไก่อ้วนเมืองเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้จริง จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เขาแสวงหาความรู้จาก

สถานีเรียนรู้ด้านการเกษตร (Training Hub) ในโครงการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองด้วยนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ความร่วมมือระหว่าง สวทช. และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (มทร.ศรีวิชัย) โดยได้ทดลองเลี้ยง “ไก่ขาวดอกแค” ที่ **ดร.ณปภัช ช่วยชูหนู** และทีมงาน คณะเกษตรศาสตร์ มทร.ศรีวิชัย ปรับปรุงพันธุ์จากพันธุ์ไก่ศรีวิชัยของศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

“ไก่พื้นเมืองมีไขมัน คอเลสเตอรอลและสารพิวรีนต่ำ เหมาะที่จะเป็นอาหารสุขภาพ ไก่พื้นเมืองโดยทั่วไปเจริญเติบโตช้า แต่ไก่ขาวดอกแคที่เราปรับปรุงพันธุ์มีระยะเวลาเลี้ยงสั้นประมาณ 10-12 สัปดาห์ ก็ขายได้ เนื้อนุ่ม แน่น ไม่เหนียว เราตั้งเป้าให้เกษตรกรเลี้ยงแบบมืออาชีพ คือ เลี้ยงเป็นและขายเป็น”

วิธีการเลี้ยงลูกไก่แต่ละระยะ การให้อาหารที่เหมาะสมกับช่วงวัย สูตรอาหารจากวัตถุดิบในท้องถิ่น การจัดการเล้าไก่-ศัตรูธรรมชาติ วิธีเชือดชำแหละไก่ ไปจนถึงการคิดคำนวณต้นทุนการเลี้ยง การบันทึกข้อมูล การหาตลาดและกำหนดราคาขาย เป็นองค์ความรู้ที่ **วีรัชย์** ได้เรียนรู้จากโครงการฯ และส่งต่อความรู้ให้สมาชิกกลุ่มฯ และยังเปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้สนใจได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้พื้นที่บ้านของตนเองเป็น Hub ความรู้ที่ได้รับจาก **ดร.ณปภัช** และโครงการฯ

“นอกจากสอนให้เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นแล้ว เราให้อาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์มาช่วยวิเคราะห์ห่วงโซ่การผลิต จุดใดที่เกษตรกรเลี้ยงแล้วเขาจะได้เงิน เขาถึงจะอยู่ได้ อย่างการให้อาหาร ต้องให้อย่างมีศักยภาพ ให้แล้วไก่กินได้ ไม่ใช่สัตว์อื่น

ดร.ณปภัช ช่วยชูหนู

“ได้กิน ถึงระยะที่ต้องเชือด ไม่ต้องเสียดายอย่าเลี้ยงเกิน เพราะต้นทุนการเลี้ยงจะสูงขึ้น”

ด้วยมีประสบการณ์จากฟาร์มไก่เอกชนเป็นทุนเดิมบวกกับความตั้งใจให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เสริมอย่างแท้จริง หลังเข้าร่วมโครงการฯ กับ มทร.ศรีวิชัย วีรัชย์ได้รับการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยนำลูกไก่ไปเลี้ยงจนถึงขายได้และต่อยอดเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ ผลิตลูกไก่เอง ลงทุนเพิ่มซื้อตู้ฟักไข่ รวมไปถึงเครื่องปั้นขนและอุปกรณ์บรรจุหลังชำแหละ

“ผมเริ่มตั้งแต่ต้นทางก่อน เราจะไปหวังจากอาจารย์อย่างเดียวไม่ได้ ผมต้องมีพ่อแม่พันธุ์ มีตู้ฟัก ถ้ารอลูกไก่จากมหาวิทยาลัย บางทีไม่ทันจะกระทบตลาดที่วางแผนไว้ และยังช่วยสมาชิกลดต้นทุนค่าเดินทางไปรับลูกไก่ด้วย ส่วนอุปกรณ์ที่ลงทุนเพิ่มเพื่อจะได้แปรรูปไก่เมื่อไก่ได้อายุ แต่ขายไม่ได้ ต้นทุนค่าอาหารก็จะหยุด เราสามารถเลี้ยงไก่ชุดใหม่ได้ จากที่ทดลองเลี้ยงไว้ถึง 18 สัปดาห์ ต้นทุน

การเลี้ยงสูงขึ้น แล้วเนื้อไก่ไม่นุ่มอย่างที่เราริขณาไว้ ออกเริ่มแข็ง กล้ามเนื้อตันขาเริ่มลีบ ปุ่มขนเริ่มใหญ่ขึ้น ตราบไตที่เราขายไม่ได้ ค่าอาหารก็เพิ่ม คอกก็จะไม่ว่าง จะเป็นวงจรที่ติดพันกัน ก็เลย ตัดปัญหา ลงทุนเองทั้งหมด ไม่ต้องการหวังกำไรจากสมาชิก แต่เพื่อป้องกันต้นทุนค่าอาหารที่สูงขึ้นจากการเลี้ยงเกิน ระยะเวลา”

ดร.ณปภัช เสริมว่า เกษตรกรในปัจจุบันต้องรู้จักวิเคราะห์ตัวเลข ต้นทุนให้ได้ จะได้ว่าจุดไหนที่ต้องจ่ายเงินเยอะ จุดไหนที่ทำแล้ว ได้เงินเพิ่มและตัวเกษตรกรอยู่ในช่วงไหนของห่วงโซ่การผลิต ถ้าคนเดียวถือทั้งห่วงโซ่การผลิต ต้องรับความเสี่ยงสูง ระบบการผลิตปัจจุบันต้องแบ่งกันทำตามความถนัดเป็นการจัดการความเสี่ยงให้กิจการอยู่รอดได้ ในมิติของกลุ่ม ไม่จำเป็นต้องขายหรือ ทำตลาดกันทุกคน ไม่ต้องเพาะฟักลูกไก่กันทุกคน ต่างคนต่าง ทำหน้าที่ให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันก็จะขับเคลื่อนได้ ที่สำคัญคือการพัฒนาทักษะความรู้อยู่เสมอเมื่อเกิดปัญหาก็กัง สามารถแก้ไขและรักษาตลาดได้

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจังหวัดพัทลุงมีสมาชิก 14 คน มีสมาชิกที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่งเข้ากลุ่มฯ แล้ว 5 คน โดย วีรชัย จะไปให้ความรู้การเลือกพื้นที่สร้างคอกเลี้ยง เน้นใช้วัสดุที่มีอยู่แล้ว ส่วนรูปแบบคอกเลี้ยงขึ้นอยู่กับบริบทแต่ละพื้นที่ จำนวนไก่ประมาณ 6-8 ตัว/ตารางเมตร ส่วนจุดคุ้มทุนการเลี้ยงขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ราคาลูกไก่ อาหาร อัตราการแลกเนื้อ เป็นต้น

“ทำในพื้นที่ฐานของสิ่งที่เขามี เขาถึงจะไปได้ เลี้ยงแล้วขายได้ ก็ขายเลย ถ้าขายไม่ได้ ผมรับซื้อ ผมมีข้อมูลต้นทุนที่อาจารย์ ช่วยทำ ก็เอาข้อมูลมาแนะนำให้สมาชิกเพื่อตัดสินใจ ให้ความรู้ ทำอย่างไรถึงจะลดต้นทุน อย่างเรื่องอาหาร อาจารย์ช่วยปรับ สูตรโปรตีนโดยใช้วัตถุดิบในพื้นที่ เช่น ปลาช่อน ข้าวโพด หรือการใช้อาหารเสริม เช่น จอก แหนแดง สาหร่ายหางกระรอก ใช้ 10-15% ถ้าใช้มากคุณภาพไก่จะเปลี่ยน ออกแหมม เนื้อน้อย และเหนียว หรือการใช้หนอนแมลงวันลายเสริมโปรตีนและลด ต้นทุนการผลิต ที่เป็นองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ได้รับถ่ายทอด จาก สวทช. ก็เอามาพูดคุยกับสมาชิกให้ได้รู้ ทุกอย่างต้องมีความรู้ก่อน ถ้าไม่มีความรู้ก็ไปต่อไม่ได้ ตอบคนอื่นไม่ได้ ก็ไม่เกิดกลุ่มฯ” วีรชัย สะท้อนการทำงานและส่งต่อความรู้ ให้สมาชิกกลุ่มฯ

“ไก่พื้นเมืองแดนใต้” ไม่เพียงเป็นชื่อเพจเฟซบุ๊ก (facebook) ที่ **ดร.ณภัช** ตั้งใจให้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกระดับการผลิตไก่พื้นเมืองคุณภาพ หาก **วีรชัย** ยังใช้เป็นชื่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ที่เริ่มเป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของตลาดในพื้นที่ด้วยเนื้อที่นุ่มแน่น ไม่เหนียว ใช้เวลาปรุงสุกน้อย โดยราคาจำหน่ายไก่พื้นเมืองชำแหละของกลุ่มฯ อยู่ที่ 140 บาท/กก.

“ถ้าจะทำเพื่อตัวเอง ผมไม่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มแล้ว ผมเดินได้แล้ว แต่ถ้าชาวบ้านต้องการมีรายได้เสริม ก็เข้ามาร่วมกันทำแบบมีความรู้ เลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่ได้ทำให้รวย อย่างน้อยก็ทำให้เรามีกิน ลูกเราได้กินไก่ที่ปลอดภัยกว่า” ☺

วีรชัย นิมโอ

พี่น้องเจริญฟาร์ม ต.ป่าบอนท่า อ.ป่าบอน จ.พัทลุง
โทรศัพท์ 088 392694
(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2567)

Facebook
ไก่พื้นเมืองแดนใต้

พลิกฟื้น รักษา พัฒนา 'พริกไทยตรัง' เสริมรายได้ชาวสวนตรัง

แม้จะมีทั้งสวนยางพาราและสวนส้มโอ แต่เมื่อต้องหันหลังให้ชีวิตมนุษย์เงินเดือนในเมืองหลวงกลับมาดูแลพ่อที่เจ็บป่วย **กิตติ ศิริรัตนบุญชัย** กลับเลือกปลูก “พริกไทย” และต้องเป็น “พริกไทยตรัง” เท่านั้น

“ผมอยากให้คนตรังกินพริกไทยตรัง คนอายุ 70-80 ปี เขาภูมิใจพริกไทยพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดตรังมาก ด้วยรสชาติอร่อยเผ็ดร้อน กลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ พริกไทยตรังเป็นพันธุ์ที่ดังไปถึงยุโรป แต่หากินไม่ได้แล้ว การปลูกพริกไทยถึงขายไม่ได้วันนี้ ผลผลิตก็ยังทำแห้งและเก็บไว้ได้นาน”

ไม่เพียงคิดฟื้นพริกไทยตรังให้กลับคืนมาในพื้นที่อำเภอวังวิเศษ จ.ตรัง แต่ **กิตติ** ยังเลือกปลูกพริกไทยเพียงอย่างเดียวและมุ่งเป้าผลิตในเชิงพาณิชย์ ด้วยเชื่อว่า “ถ้าจะทำให้สำเร็จ ต้องทำอย่างเดียว” เขาศึกษาและหาข้อมูลแหล่งปลูกพริกไทยสายพันธุ์ตรังที่แท้จริง สอบถามปราชญ์ชาวบ้าน ตรวจสอบย้อนกลับไปถึงเอกสารจดหมายเหตุ ควบคู่กับการลงเรียนด้านเกษตร โดยเฉพาะ

กิตติ ศิริรัตนบุญชัย

“การปลูกส้ม” ไม้ผลที่ **กิตติ** มองว่า หากปลูกส้มได้จะปลูกพืชทุกอย่างได้

“ถ้าไม่สูงต้องเขย่ง ถ้าไม่เก่งต้องขยัน” ข้อความที่สะท้อนถึงความทุ่มเทของ **กิตติ** กว่า 4 ปี ที่ศึกษาข้อมูลและลองผิดลองถูกกับแปลงปลูกพริกไทยที่เริ่มจาก 24 ค้าง พัฒนารูปแบบการปลูกตั้งแต่ต้นพันธุ์ไปถึงการเก็บเกี่ยว ปัจจุบัน

ขยายพื้นที่ปลูกขนาด 2 ไร่ มีต้นพริกไทย 800 ค้าง เกิดเป็นโมเดล การปลูกพริกไทยตรงในเชิงพาณิชย์ที่เกษตรกรและผู้สนใจ ลงทุนทำตามได้

“ต้นพันธุ์พริกไทย แต่ก่อนชาวบ้านใช้ไหลซึ่งใช้เวลา 2-3 ปี กว่าจะให้ผลผลิตและได้ปริมาณน้อย ผมจึงเปลี่ยนมาใช้ลำต้น ที่สมบูรณ์ ปลูกราวปีเศษสามารถเก็บผลผลิตได้ พริกไทย ออกดอกจากกิ่งข้าง ถ้ากิ่งข้างออกเร็วและต้อยอดใหม่ ผลผลิต จะมากขึ้น ส่วนค้างที่ใช้ปลูกก็ใช้เสาปูน ชาวบ้านบอกใช้ไม่ได้ มันร้อน พริกไทยจะไม่เกาะเสาค้าง แต่ผมพบว่าหากการ จัดการดี พริกไทยเกาะเสาค้างปูนได้ดีและสามารถต้อยอด ปลูกเชิงพาณิชย์ได้”

ระหว่างที่ กิตติ เริ่มพัฒนารูปแบบการปลูก เป็นช่วงเดียวกับที่ ดร.นภัสวรรณ เลี่ยมนิมิตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (มทร.ศรีวิชัย) และทีมวิจัย ได้โจทย์ จากพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์พริกไทยตรงและเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตของพืชพื้นถิ่นนี้ ทำให้ได้รู้จัก กิตติ คนรุ่นใหม่ที่กำลังเรียนรู้ และเปิดรับสิ่งใหม่ๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนาการทำงานร่วมกัน ด้วยเป้าหมายปรับเปลี่ยนการจัดการแปลงพริกไทยแบบเดิมๆ ของเกษตรกร สู่การพัฒนาการผลิตพริกไทยตรงคุณภาพและเป็น พืชทางเลือกที่สร้างรายได้เสริมให้ชาวบ้านหลังกรีดยางพารา

“การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ต้องเริ่มที่พัฒนาคน ถ้าคนในพื้นที่มีรายได้จากพริกไทย จะปลูกเองหรือรับจ้างเก็บเกี่ยวก็จะเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจ ในชุมชน เราเริ่มตั้งแต่พัฒนาคน โดยให้องค์ความรู้พื้นฐานและ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อย่างเช่น บัญชีครัวเรือน อาหารของพืช แต่เป็นตัวกระตุ้นให้พืชสร้างอาหาร อาหารของ

ดร.นภัสวรรณ เลี่ยมนิมิตร

พืช คือ น้ำตาล ได้จากกระบวนการสังเคราะห์ ด้วยแสง น้ำตาลเป็นสารตั้งต้นของสารทุก ชนิดที่พืชสร้างขึ้น การส่งเสริมให้พืชสร้าง น้ำตาลขึ้นจึงช่วยให้พืชเจริญเติบโตและให้ ผลผลิตที่ดีขึ้น ในช่วงแรกของการปรับ เปลี่ยน เราทำความเข้าใจผ่านการอบรม แต่ปัญหาคือ เมื่ออบรมแล้วก็จบ ขาดความ ต่อเนื่อง หรือเกิดคำถามว่าเคยทำแบบนี้มา ก็ได้อยู่แล้ว ทำไมต้องปรับ เราจึงเกิดแนวคิด การพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการเรียนรู้จากความ สำเร็จและสร้างแรงบันดาลใจ การมีต้นแบบ ที่ปฏิบัติจริง มีแปลงให้เข้ามาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ จริง และมีคู่มือที่ดีที่ให้ความรู้จากการปฏิบัติ และทดลองจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนว ความคิด เปิดใจรับและปรับเปลี่ยนการปลูก แบบเดิมให้เป็นไปตามหลักวิชาการและความ เข้าใจที่แท้จริง” ดร.นภัสวรรณ สะท้อน กระบวนการทำงานเชิงพื้นที่ร่วมกับ กิตติ เกษตรกรต้นแบบ โดยมีแปลงพริกไทยเป็น Hub หรือสถานี่ความรู้ให้เกษตรกร

ปริมาณปุ๋ยที่ใส่เพียง 100 กรัม/ตัน การปลูก 1 ต้น/ค้าง การปรับเปลี่ยนสูตรปุ๋ยเพิ่มธาตุโพแทสเซียม การตัดแต่งทรงพุ่ม การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เป็นสิ่งที่เกษตรกรได้เรียนรู้จากแปลงของ **กิตติ** แม้บางคนเห็นแย้ง แต่เมื่อได้ทดลองทำเปรียบเทียบกับวิธีเดิมแล้ว ต่างก็ยอมรับ

“ชาวบ้านมักคิดว่าปลูกพริกไทยต้องปลูก 2 ต้น/ค้าง จะได้จำนวนกิ่งเพิ่มขึ้นและได้ผลผลิตเยอะขึ้น แต่ความจริงแล้วทรงพุ่มที่แน่นและทึบทำให้แสงส่องผ่านไม่ได้ การสังเคราะห์แสงลดลง เกิดโรคและแมลงเพิ่มขึ้น หลายคนมองว่าผลผลิตออกมาดีแล้วจะตัดแต่งทำไม แต่เขาลืมไปว่าส่งผลต่อคุณภาพผลผลิต ทั้งขนาด ความสมบูรณ์ของข้อฝักและรสชาติ”

พริกไทยเป็นพืชที่ไวต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น ปริมาณน้ำ การปลูกในเชิงพาณิชย์ต้องบริหารจัดการแปลงที่ดี **กิตติ** จึงให้ความสำคัญกับการปรับใช้เทคโนโลยี ซึ่ง **ดร.นภัสวรรณ** ได้แนะนำให้ใช้เครื่องวัดแรงตึงน้ำของดิน (tensiometer) ตรวจวัดและเก็บข้อมูล ก่อนต่อยอดใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ

“ค่าแรงตึงน้ำของดินจากเครื่อง tensiometer บอกถึงปริมาณน้ำที่พืชเอาไปใช้ประโยชน์ เป็นข้อมูลดิบ (raw data) ที่นำไปใช้บริหารจัดการน้ำร่วมกับเทคโนโลยีระบบให้น้ำอัตโนมัติ หากไม่มีข้อมูลนี้ เทคโนโลยีระบบให้น้ำอัตโนมัติจะทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เพราะการให้น้ำต้องให้เหมาะสมกับที่พืชต้องการ” **ดร.นภัสวรรณ** เล่าถึงการเก็บข้อมูลความต้องการน้ำของพริกไทยในแปลงของ **กิตติ** เพื่อเป็นข้อมูลปรับใช้กับเทคโนโลยี HandySense ของ สวทช. ซึ่งแปลงเรียนรู้พริกไทยของ มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (ใส่ใหญ่)

ได้ติดตั้งเทคโนโลยีดังกล่าวและอยู่ระหว่างทดลองนำข้อมูลไปปรับใช้ก่อนขยายผลเทคโนโลยีให้ **กิตติ** และเกษตรกรรายอื่นต่อไป

นอกจากมุ่งมั่นผลิตพริกไทยในเชิงพาณิชย์และเป็นแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกรแล้ว **กิตติ** ยังเป็นสมาชิกกลุ่มพริกไทยแปลงใหญ่ พริกไทยตรัง อ.วังวิเศษ จ.ตรัง จากความต้องการพริกไทยแห้งถึง 5 ตัน/ปี ของตลาดต่างประเทศ **กิตติ** ได้รับซื้อผลผลิตสดจากแปลงของสมาชิกกลุ่มฯ ที่ได้รับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และได้รับรองมาตรฐาน GAP คุณภาพเม็ดเต็มฝักหรือหากไม่เต็มฝัก ต้องพินหลอมไม่เกิน 30% ของข้อฝัก ราคารับซื้ออยู่ที่ 65-80 บาท/กก. ขึ้นกับคุณภาพผลผลิตที่นำมาขาย

“พริกไทยในประเทศมีราคาถูกและปลูกเองได้ แต่ต่างประเทศไม่ใช่ทุกประเทศที่ปลูกได้ ผมจึงหาตลาดที่เห็นคุณค่าพริกไทยของเรา สิ่งสำคัญและหน้าที่ผม คือ ทำอย่างไรให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ทำให้ดี แห้ง เม็ดสวย สะอาดแล้วรวบรวมบรรจุส่ง”

สำหรับตลาดในประเทศ **กิตติ** เน้นกลุ่มร้านอาหารระดับบน ให้ความสำคัญตั้งแต่การคัดเม็ด ทำความสะอาดเม็ดด้วยระบบน้ำอาร์โอ (RO) การเก็บรักษาไปจนถึงบรรจุในถุงสุญญากาศปริมาณ 250 กรัม ที่สะดวกต่อการใช้งาน และยังคงคุณภาพของพริกไทยตรังที่มีกลิ่นหอม รสสัมผัสค่อยๆ เผ็ดร้อน **กิตติ** จำหน่ายพริกไทยดำราคากิโลกรัมละ 800 บาท

พริกไทยขาว 1,200 บาท และพริกไทยแดง 1,500 บาท โดยเขามองว่า **ของดีอยู่ถูกที่จะมีค่า**

ผลผลิตตกเกรดหรือแม้แต่เศษก้านของพริกไทย **กิตติ** นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ก้านพริกไทยแปรรูปเป็นธูปกันยุ่ง พริกไทยที่หล่นจากการร่อนนำมาผลิตเป็นน้ำหมักไล่แมลง หรือแม้กระทั่งพริกไทยขาวที่ตกเกรดนำไปเป็นส่วนผสมของขนมกรอบเค็ม

ด้วยอัตลักษณ์ของพริกไทยตรังที่มีมูลค่าอยู่แล้วในตัวเอง จากเดิมราคา 300-400 บาท/กก. ขยับเป็น 800 บาท/กก. ขณะที่พริกไทยทั่วไปราคาเฉลี่ย 120-150 บาท/กก. แม้มีราคาจำหน่ายที่สูงและเป็นที่ต้องการของตลาด แต่พื้นที่ปลูกพริกไทยตรังของจังหวัดมีไม่มาก คาดการณ์กำลังการผลิตและปริมาณผลผลิตพริกไทยสดอยู่ที่ 9 ตัน/ปี หรือเป็นพริกไทยแห้งประมาณ 3 ตัน/ปี แต่ที่อำเภอวังวิเศษ อำเภอปะเหลียน และอำเภอนาโยง เป็นพื้นที่ผลิตพริกไทยมากที่สุด กลับมีผลผลิตพริกไทยแห้งรวมประมาณ 1.9 ตัน/ปี

แปลงเรียนรู้การปลูกพริกไทยตรังเชิงพาณิชย์ของ **กิตติ** และองค์ความรู้ที่ได้รับเสริมเพิ่มจาก **ดร.นภัสวรรณ** เป็นจุดขยายความรู้ให้เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนการจัดการแปลงและผลผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตพริกไทย จากเดิมที่เกษตรกรผลิตได้ประมาณ 250 กรัม/เสาค้าง หากจัดการได้ดีสามารถเพิ่มเป็น 1 กก./เสาค้าง หรือปริมาณเม็ดจากเดิม 55 เม็ด/ฝัก เพิ่มเป็นเฉลี่ย 90 เม็ด/ฝัก

ดร.นภัสวรรณ บอกว่า ถ้าทุกแปลงค่อยๆ ปรับเปลี่ยนการจัดการและการดูแลแปลง จะเพิ่มผลผลิตพริกไทยตรังได้ โดยเกษตรกรไม่ต้องเพิ่มจำนวนแปลง

“พริกไทยไม่สามารถปลูกได้ทั่วโลก แต่คนทั่วโลกกินพริกไทย เมื่อใดที่เกษตรกรสามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตได้มากถึงความต้องการของตลาดได้ นั่นคือความสำเร็จของผม ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้ถ้าเกษตรกรเรียนรู้ลงมือทำและพัฒนาไปพร้อมกับผมที่เป็นตลาดให้ด้วย” กิตติ กล่าวทิ้งท้าย

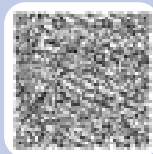
กิตติ ศิริรัตนบุญชัย

กลุ่มพริกไทยแปลงใหญ่
พริกไทยตรัง

ต.นาเมืองเพชร อ.สิเกา
จ.ตรัง

โทรศัพท์ 086 7026514

(ข้อมูลสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2567)

รู้จัก สท.

ด้วยภารกิจหลักของสถาบันการจัดการเทคโนโลยี และนวัตกรรมเกษตร (สท.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ที่มุ่งเน้นปฏิรูปภาค การเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาความ เข้มแข็งของภาคการเกษตรและชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเชื่อมโยงสู่เศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ ทรัพยากรในท้องถิ่น สอดรับกับแนวทางการพัฒนาประเทศ ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่ขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม สท. จึงมุ่งถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีและ นวัตกรรมด้านเกษตรให้เกิดการขยายผลอย่างทั่วถึง เพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนเชื่อมโยงเครือข่าย การทำงานและสร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกร/ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยใช้กลไกการทำงาน 5 ด้าน เป็นเครื่องมือสำคัญขับเคลื่อน ภารกิจและตอบโจทย์การทำงานของ สวทช. และโครงการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนา ประเทศตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG ดังในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และพื้นที่ที่ทุ่งกุลาร้องไห้

ในปีงบประมาณ 2566 สท. ดำเนินงานถ่ายทอด เทคโนโลยีให้เกษตรกร 14,200 คน 382 ชุมชน ในพื้นที่ 170 ตำบล 83 อำเภอ 29 จังหวัด

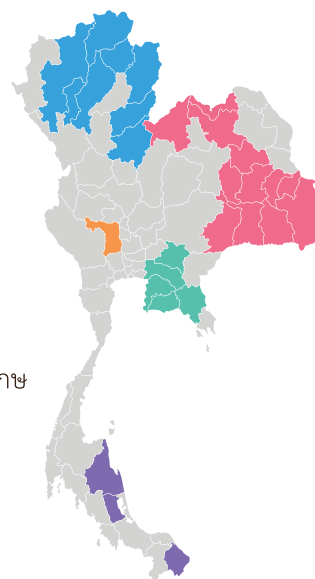
ภาคกลาง สุพรรณบุรี

ภาคเหนือ พิจิตร โลก อุดรดิตถ์ ลำพูน เชียงราย ลำปาง น่าน พะเยา เชียงใหม่

ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ อุบลราชธานี อำนาจเจริญ กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ยโสธร อุดรธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ หนองคาย เลย

ภาคตะวันออก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ปราจีนบุรี

ภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง นราธิวาส

กลไกการทำงานของ สท.

พัฒนาเชิงพื้นที่มุ่งเป้าด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Area Based Approach)

สร้างกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก (ภาครัฐ-เอกชน-ชุมชน) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ยกระดับการพัฒนาศักยภาพพื้นที่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในมิติต่างๆ ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

สถานีเรียนรู้ (Training Hub)

แหล่งเรียนรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมโดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เพื่อพัฒนาทักษะเดิม (upskill) เพิ่มทักษะใหม่ (reskill) ให้เกษตรกรและชุมชน นำไปประยุกต์ใช้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตลาดนำการผลิต (Inclusive Innovation)

บูรณาการความร่วมมือแบบจุดภาคีจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม สร้างการเรียนรู้และการเข้าถึงเทคโนโลยีของเกษตรกร ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เกษตรกร

พัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาคการเกษตรและพัฒนาผู้ประกอบการบริการระบบงานเกษตรอัจฉริยะ (Agriculture System Integrator: ASI)

ส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการด้านการเกษตรที่ให้บริการเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะของ สวทช. ทำให้เกษตรกรเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีได้สะดวกยิ่งขึ้น

โครงการสนับสนุนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community based Technology and Innovation Assistance Project: CTAP)

บริการให้คำปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณไม่เกิน 80% ผู้ขอรับบริการสนับสนุนค่าใช้จ่าย 20% ของงบประมาณโครงการ

